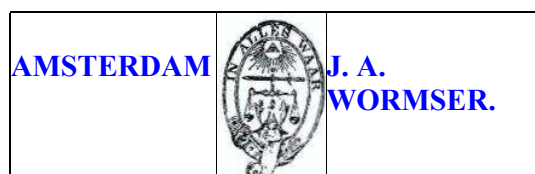

DE GEDACHTENIS DES RECHTVAARDIGEN

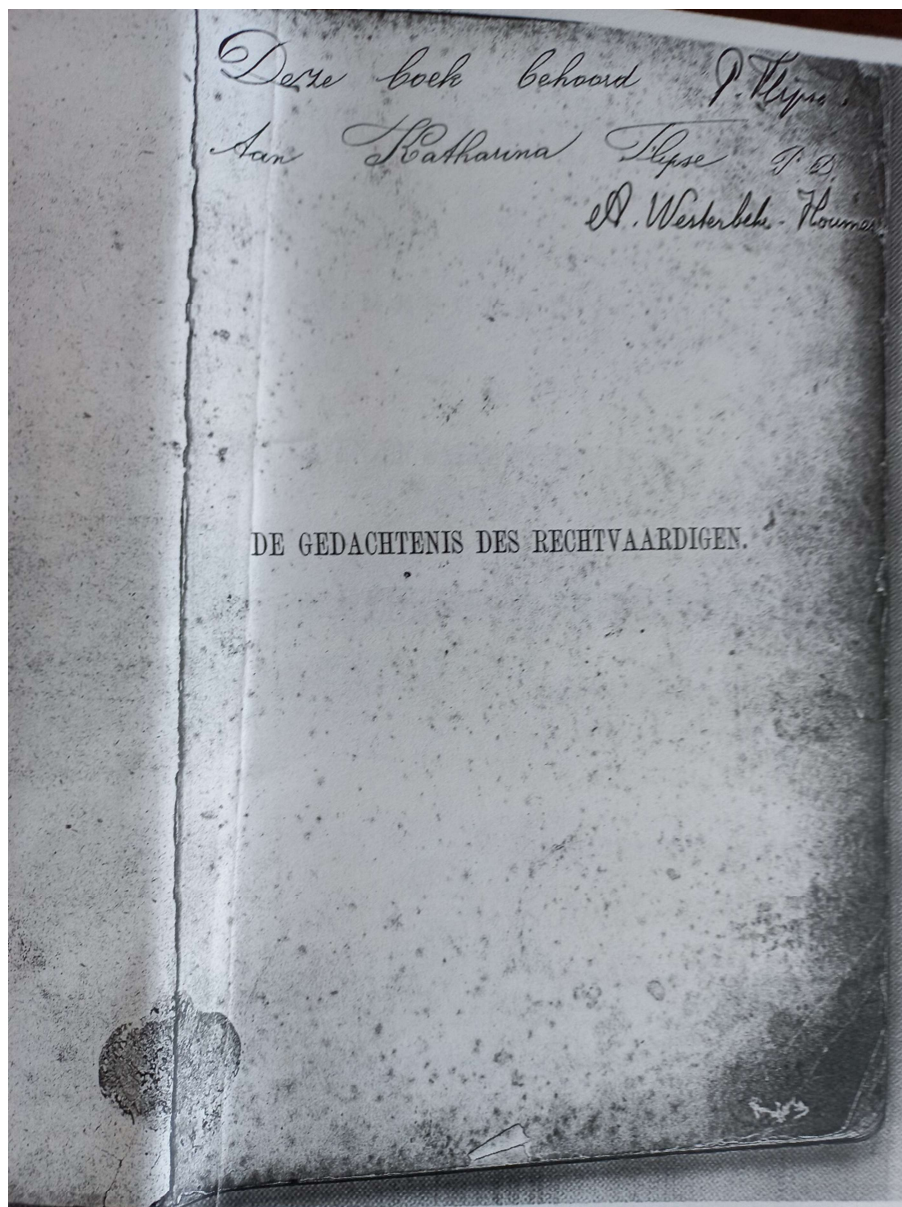
**KORTE BESCHRIJVING
VAN**

**HET LEVEN EN ZALIG AFSTERVEN
VAN**

MEJUFFROUW GEERTJE F. MEINDERS GEBOREN PETERSEN

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2022**

Geertje Meinders-Petersen.

Korte beschrijving van het leven en zalig afsterven van Mejuffrouw Geertje Meinders, geboren Petersen.

In memoriam

O mijne zuster en mijn vrouw,
 'k Gedenk nog aan onze ondertrouw;
 Wij gaven elkander hart en hand
 Wij hadden hiervan geen berouw.
 Ons eerste zijn door d' huwelijksband
 Dat was gelegd door 's Vaders hand.
 Wij beleefden zoet en zuur.
 Toch eind'lijk sloeg voor u het uur,
 Dat u verlost van uw druk,
 Om dat te wiss'len in geluk.
 De kille dood, die greep u aan,
 Maar deed u naar uw Jezus gaan
 En tot het Vaderhuis daar boven,
 Om uwen God altoos te loven.
 Maar ik, een vreemd'ling hier beneen,
 Moet hier nu missen al uw reen.
 Mijn reis kort ook gedurig af
 Om haast te rusten bij uw graf.
 En Jezus, die ons 't leven gaf,
 Zal ons opwekken uit ons stof
 Tot heerlijkheid, met al zijn leen,
 Naar ziel en lichaam wel tevreên.

E.L. M.

Voorwoord

De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn." Ook wordt van Abel gezegd dat hij spreekt nadat hij gestorven is. Uit de inhoud van dit boekje blijkt dat mijn in haar leven voor mij en ook na haar dood nog betrekkelijk dierbare echtgenote voornemens was om haar levensgeschiedenis in korte trekken, tot stichting van haar evenmensen, mocht het zijn als strekkende tot eer en verheerlijking van Jehovah God, in het licht te geven.

Zij is met het schrijven van dit werkje wel begonnen, maar heeft het helaas! door de onverbiddelijke dood niet voltooid gekregen. Dit boek is dan gedeeltelijk, ofschoon verreweg voor het kleinste deel, door haar aan mij schriftelijk nagelaten. Het overige en wel verreweg het grootste gedeelte heb ik uit haar eigen mond vernomen. Onder het schrijven was ik zuchtende om de indachtigmakende genade van de Heilige Geest. Het mocht mij te beurt vallen dat haar persoon en haar woorden zich zo duidelijk aan mijn uiterlijke zinnen vertegenwoordigden alsof zij tot mij sprak, waarin ik mij dan weleens wat vermaakte.

Maar wanneer ik dan opgehouden had met schrijven, begon ik menige keer luid te schreien, en zei tot mijzelf: "Maar ach, zij is dood!" Maar nee, zij is wel dood met het oog op haar lichaam, maar naar mijn en des Heeren volks vaste hoop leeft zij en verlustigt zich in God als enig en Drieënig, in het aangezicht van Jezus Christus, de enige en volkomen Zaligmaker, Die wel naar Zijn gekruist lichaam dood geweest is, maar Die leeft in alle eeuwigheid. Dit beurt mij in mijn smartelijk verlies van mijn nu in de Heere ontslapen gade weleens op.

In het jaar 1869 en in 1870 heb ik over het leven en zalig afsterven van mijn eerste gade, met wie ik helaas! door het intreden van de onverbiddelijke dood slechts zeven weken en drie dagen gehuwd ben geweest, enige vervolgstukken in De Wachter geplaatst. Mijn gemoedstoestand onder het schrijven was soortgelijk als de eerstgenoemde. Deze stukken zijn niet zonder zegen gelezen. En mocht dan de Heere ook het lezen van dit werkje met Zijn zegen bekronen. Dit is de stamelende wens en bede van de ondergetekende,

E.L. Meinders V.D.M.

N.B.

Ik doe de lezer opmerken dat ik waarover ik in twijfel was, in het schrijven heb weggelaten, en zover als mij dit doenlijk was haar eigen woorden heb teruggegeven. Heb ik iets van mij ingelast, dan is dit door een noot onderaan de bladzijde genoteerd.

E.L. Meinders

Inleiding

tot een korte mededeling van de weg welke de Heere met mij met opzicht op de natuur en de genade in Zijn hoogst aanbiddelijke voorzienigheid gehouden heeft.

Men leest in het boek der Spreuken (3:6): "Ken Hem in al uw wegen, en Hij zal uw paden rechtmaken." Doch des mensen verstand is van nature verduisterd, en de mens is vervreemd van het leven dat uit God is, en derhalve mist hij ook alle ware kennis van en ware liefde tot God. Ook des Heeren volk, hetwelk met Gods evenbeeld uit genade versierd mag zijn, heeft maar een zeer klein beginsel van deze kennis en van liefde tot God in vergelijking met de overgebleven duisternis en verdorvenheden, zodat men dikwerf niet weet te onderscheiden de stem des Heeren en die van zijn eigen hart van die van de vorst der duisternis, zodat het niet altijd duidelijk voor de ziel is of doen en laten ook de welbehaaglijke wil des Heeren is.

Naar de nieuwe mens is het des Heeren volk eigen om de Heere te eren en te verheerlijken. Naar de oude mens willen wij onszelf eren en daarvandaan komt de strijd. Daarvandaan ook soms zo weinig troost in die belofte dat de Heere, indien wij Hem in onze wegen kennen, ook al onze paden zal rechtmaken. En och, de Heere schenke ook mij meer licht en leven van boven!

Reeds voor enige jaren was ik veel werkzaam dat de weg welke de Heere met mij gehouden heeft, in korte trekken nog eens het licht zien mocht. En mocht het de Heere behagen om mij in te leiden, om te kunnen meedelen hoe de Heere mij getrokken heeft uit de duisternis tot Zijn wonderlijk licht, alsook de zalige gemeenschapsoefeningen die ik van tijd tot tijd heb mogen genieten.

Het spijt mij zeer dat ik vroeger geen aantekeningen gehouden heb, omdat hetgeen ik hoop mee te delen gedeeltelijk vele jaren is geleden, en ook omdat ons geheugen zwak is om al de zaken voor een lange tijd te kunnen onthouden. Toch durf ik niet nalaten om iets mee te delen van hetgeen de Heere aan mijn ziel gedaan heeft en moet ik mij derhalve in de middellijke weg stellen. De Heere schenke mij hiertoe Zijn getrouw indachtigmakende genade des Heiligen Geestes, opdat ik het doen moge tot eer en verheerlijking van Zijn grote Naam. En hoe gering dit werkje ook immers zijn zal, dat de Heere het nog dienstbaar mocht maken tot troost en bemoediging voor des Heeren volk en tot ontdekking voor arme zondaren.

Omdat de schrijfster haar oogmerk ter oorzaak van ziekte en door de onverbiddelijke dood niet bereikt heeft, daar zij haar werkje niet heeft kunnen voltooien, zo kon haar begeerte, in haar bede uitgedrukt, niet in elk opzicht vervuld worden.

Alvorens ik begin, zal ik nog eerst het een en ander zeggen wat de aanleidende oorzaak geweest is tot het schrijven van dit mijn werk. Nadat ik reeds voor zes jaren de ene en de andere keer een weinig in *De Wachter* geschreven heb, ben ik verscheidene keren verzocht geworden dit te hervatten, alsook de weg van mijn bekering en wat de Heere mij verder nu en dan deed ondervinden in het licht te geven. Doch dit wees ik van de hand met te zeggen dat ik daarvoor geen tijd had, en dat het ook niet zo'n geringe zaak was, en dat ik, om mijzelf in godzaligheid te oefenen, tijd nodig had om godzalige schrijvers te lezen om door middel van dezelve, in de hand des Heiligen Geestes, tot meerder licht en leven en tot verdere wasdom des geloofs te komen. En wanneer men

mij dan zei dat het nog nuttig kon wezen voor anderen, en dat David toch ook zei: "Komt, hoort toe, gij allen die God vreest, ik zal u vertellen wat de Heere aan mijn ziel gedaan heeft," dan antwoordde ik dat ik zulks ook veel gedaan had, en ook nog deed wanneer de Heere mij vrijmoedigheid gaf om zulks te doen, en dat ik nog weleens aan deze en gene een briefje schreef.

Wanneer ik in mijn eenzaamheid was, peinsde ik veel over deze zaak, dat dit werkje het licht zien mocht, overwegende hoe menige keer de Heere mij Zijn liefde deed ondervinden en ik mij bij vernieuwing aan Hem mocht overgeven, dat dan hiermee in het verband stond dat ik dan met mijn hart betuigde: "Och Heere! indien Gij mij nog gebruiken wilt als een middel in Uw hand, voor deze of gene, Heere, hier ben ik! Bereid dan maar tot hetgeen Gij wilt."

Maar dan verhief zich tegelijk een stem in mijn ziel: "Maar ach, wat zal ik ook toch doen!" Toch mocht ik bij vernieuwing zuchten: "Och, mocht Gij dan mijn mond en tong zodanig besturen! en, waar ik ook zijn mag, mocht ik mij toch gedurig bevinden aan de voetbank van Uw genadetroon, opdat ik overal, zolang ik in Mesech ben, tot Uw eer mag leven en verkeren."

Doch hierop volgde veel strijd in mijn ziel; dan was er gedurig een stem in mijn binnenste: "Wel, dit is alles wel goed, maar waar blijft gij dan met uw werkzaamheden ten opzichte van uw werkje?" Doch ik vrees dat ik mijn werk te ver zal uitbreiden, en daarom zal ik de strijd van mijn ziel maar meest stilzwijgend voorbijgaan, hopen dat een iegelijk die zijn eigen hart, dat boos en listig is, kent en die iets van het geestelijk leven kennen mag, mijn strijd wel enigszins zal kunnen verstaan.

Soms dacht ik: Hadden wij onze beide kinderen in het leven mogen behouden! Dan konden zij genoemd werkje lezen en, wanneer zij de moeite zouden hebben willen doen, het na mijn dood in het licht geven. Maar zelf zoiets te doen terwijl ik leef, nee! dit durf ik niet.

Maar hierover werd ik eens zeer beschaamd voor de Heere over de zondige eigenliefde tot onze, ofschoon reeds lang gestorven, kinderen. Het was alsof mij gevraagd werd of ik dacht dat indien het nuttig zou geweest zijn voor onze kinderen, waarom het dan niet nuttig zou kunnen wezen voor anderen.

De Heere bepaalde mij vragenderwijze bij mijn zo groot gebrek aan oprechte liefde tot mijn naaste. En of ik dan niet enige uren zou willen afzonderen, dat ik toch had moeten doen, zouden onze kinderen het na mijn dood in het licht hebben kunnen geven? Nu werd mijn hart tot het schrijven op een kennelijke wijze geneigd. Van een onwillige werd ik een gewillige. En ik zei: "Heere, hier ben ik. Mocht het niet anders kunnen, dan niet slechts enige uren, maar wel gehele nachten."

Later las ik "Des Christens groot interest" van Guthry en onder andere over de inhoud van dit boek napeinzende, dacht ik: Wie weet wat voor mij in de toekomst nog zijn zal. Nu nam ik wederom een vast besluit om zo spoedig mogelijk een begin met schrijven te maken. Deze lust en opgewektheid gevoelde ik altijd wanneer ik des Heeren gunstrijke nabijheid aan mijn ziel ondervinden mocht. Maar was ik wat meer dor en dodig, dan durfde ik weer niet met schrijven te beginnen. En om deze en gene redenen heb ik het van de ene tijd tot de andere verschoven, hopen dat de Heere mij in dezen maar licht mocht geven.

Doch ruim één en een half jaar geleden had er iets bijzonders plaats. Op zekere morgen, nadat ik gezond ontwaakt was en mij kledde, gevoelde ik dat ik ongesteld werd. Ik zeide tot dominee: "Ik word zo raar." En dit zeggende, viel ik achterover en was aanstonds bewusteloos, zodat mijn man zeker dacht dat mijn ziel reeds in de eeuwigheid

was, daar mijn ogen gebroken schenen en hij geen ademhaling noch polsslag bespeuren kon.

Doch tot zijn blijdschap openbaarden zich spoedig tekenen van leven. Zodra ik mijn ongesteldheid gevoelde, werd mijn spraak belemmerd en ik dacht: "Och Heere, wilt Gij mij nu wegnemen, dan is mijn werk op aarde afgedaan."

Toen ik wederom wat hersteld was, dacht ik "Nu heb ik mij met mijn schrijven zeker vergist." Ik mocht hierop zeggen: "Dan is het ook goed. Uw wil geschiede, o Heere!" Deze wilsvereniging heb ik enige uren mogen genieten, zodat ik niets had te vragen. Toen ik wederom hersteld was, was mij dit een groot wonder, dat ik door woorden niet goed uitdrukken kan. Ik moest zeggen: "Och Heere! wie ben ik toch dat Gij mij zo bewelddadigd hebt!"

Maar opmerkelijk was het mij dat ik weer bij het schrijven bepaald werd, zonder dat ik er vooraf over peinsde. Geruime tijd hierna werd ik bepaald bij de kortstondigheid van het leven. Mijn zielsoog was voortdurend daarop gevestigd, zodat ik mijzelf aansprak "Maak u maar gemeenzaam met de dood," of ook met de Godsman Mozes: "Leer mij alzo mijn dagen tellen, opdat ik een wijs hart mag bekomen."

Allengskens echter raakte ik deze gestalte weer kwijt. Mijn gemoed werd weer dor en dodig, en ik moest met David klagen: "Hoe kleeft mijn ziel aan het stof." Hierover zeer bedroefd wordende, mocht ik mij voor de Heere diep vernederen en aan Hem vragen wat toch wel de redenen waren dat Hij Zijn lieflijk aanschijn zo voor mij verborg. "Och, is het ook dat ik mij niet in de middellijke weg stel om te schrijven? Gij hebt toch de harten der koningen in Uw hand en neigt ze als waterbeken als Gij wilt. Gij wilt dan ook het mijne bij vernieuwing neigen en buigen. Gij weet toch dat ik dit uit mijzelf niet kan. Schenk mij toch wat ik hiertoe nodig heb, en ontnem mij wat ik missen moet."

Niet lang hierna was een zoon van lidmaten van onze gemeente, kind van P. de J. en M. S., gevallen. Des avonds verzochten ze mijn man, namelijk ds. Meinders, om te komen, en daar ik diep medelijden met de ouders had, vroeg ik mijn man of ik mee mocht gaan. Hij antwoorde toestemmend, maar voegde erbij: "Maar mijn kind, het is zo glad, ik zie er wel wat tegenop, gij zoudt eens kunnen vallen." Toch ging ik mee.

En ach, wat gebeurde er? Op de terugreis naar onze woning, dicht bij de deur, waar het zeer glad was, viel ik achterover, en brak een klein beentje in het gewricht tussen mijn rechterarm en mijn rechterhand. Door mijn man een weinig ondersteund wordende, stond ik op en liep in huis. Maar op de stoel neergezeten zijnde, sloeg de erge pijn mij op het hart, zodat ik nabij bezwijming was. Doch toen ik mij een weinig hersteld had, zei ik bij mijzelf: "Nu mocht ik het blad wel omkeren en zeggen aan mijzelf hetgeen ik aan de genoemde mensen gezegd heb." Maar ach, ik kon mij hiermee niet troosten. Het was mij evenwel duidelijk dat mijn gaan naar hen uit geen vermetelheid, maar uit een beginsel van oprechte liefde tot mijn naasten geschied was, en dat mijn ongeval in de weg van des Heeren aanbiddelijke voorzienigheid mij overkomen en toegezonden was. Mijn pijn was groot. Daarbij had ik hevige aanvallen van de boze, alsof de Heere mij nu bezocht over de zonde van nalatigheid in het schrijven. Ik vernieuwde nu plechtig mijn geloften en ik deed aan de Heere een gelofte om, indien Hij mij nog mocht herstellen, door Zijn indachtigmakende genade des Heiligen Geestes, hiertoe door Hem bekwaam gemaakt, het te beginnen en voort te zetten.

Doch ik merk dat ik in mijn inleiding mijn levensgeschiedenis betreffende te ver vooruitga. Toch behoort ik mee te delen hetgeen de naaste oorzaak van dit mijn schrijven is. Ik deelde deze gedane belofte aan mijn man mee.

Toen ik wederom een weinig herstelde en mijn pijn wat dragelijk werd, begon ik de levensgeschiedenis van de godzalige ds. Sicco Tjaden van Nederland te lezen. Dit boekje heb ik met veel nut en stichting mogen lezen. Het gebeurde mij eens onder het

lezen van dit boekje dat ik, hoewel ik veel pijn had, op een zeer kennelijke wijze met de weg die de Heere met mij hield verenigd werd, ofschoon ik grotelijks vreesde dat mijn hand wel nooit geschikt zou worden om er mijn werk mee te kunnen verrichten. Nochtans mocht ik deze weg die de Heere met mij houden zou, goedkeuren. Zijn doen was toen ook voor mij majesteit en heerlijkheid. Ik mocht een vrede genieten die alle verstand te boven gaat. O! het wonderlijk zoet en heilig rusten in God! Woorden ontbreken mij om het ziel-zaligende hiervan uit te drukken!

Toen ik wederom door des Heeren goedheid hersteld was, vroeg mijn lieve man mij eens wanneer ik nu dacht mijn gedane belofte aan de Heere te betalen. Ik antwoordde: "U spreekt gedurig dat ik bij het klimmen van mijn jaren, omdat mij het werk te hard valt en om wat gezelschap te hebben wanneer gij niet thuis zijt, een vaste meid moest hebben. Indien de Heere dit zo leiden en besturen wil, hoop ik mijn gedane belofte aan de Heere te betalen."

Mijn aandacht werd gevestigd op een zeker meisje, in haar veertiende jaar zijnde, Margaretha de Jong, dochter van K.R. de Jong en Johanna Prijs, lidmaten van onze gemeente. Toen dit meisje in de weg van des Heeren voorzienigheid bij ons kwam, heb ik een begin met mijn schrijven gemaakt.

Om het één met het ander niet te verwarren, wordt dit werkje in drie delen verdeeld:

- a. Korte trekken uit de levens-,
- b. uit de kerkelijke, en
- c. uit de bekeringsgeschiedenis, en
- d. de ondervindingen op de verdere levensweg van de in de Heere ontslapene, gevolgd door korte mededelingen uit de laatste tijd van haar ziekte.

Wat mijn afkomst betreft: ik ben uit een aanzienlijke familie, waarvan velen de Heere vreesden, voortgesproten. Mijn ouders waren Freek G. Petersen en Grietje J. Heddenga. Ik mocht te Visquard in Oost-Friesland op de 6e juni 1832 het eerste levenslicht aanschouwen.

Ofschoon klein zijnde, kwam ik, nog geen vijf jaren oud zijnde, op school, waar ik tot in mijn vijftiende jaar bleef. Ik leerde in die tijd tamelijk goed Hollands en Hoogduits lezen en verder schrijven en cijferen, alsook de eerste beginselen van de Hollandse en de Hoogduitse taal.

Nadat ik meer dan twintig jaren met mijn broeders en zuster in het ouderlijke huis vertoefd had, heb ik twee tijdperken van mijn leven de huishouding van mijn oudste broeder, G. Petersen, waargenomen.

Na het overlijden van vader heb ik weer een tijdlang, totdat ik niet moeder en twee van mijn broeders en mijn zuster in het jaar 1866 naar Noord-Amerika verhuisde, in het voornoemde ouderlijke huis vertoefd.

In Amerika bleven wij te Ridott (Illinois), waar wij een eigen boerderij hadden, tot in het begin van het jaar 1869. Toen verhuisde ik met moeder en met mijn broeders, van wie er één gehuwd was, naar Iowa. Ik bleef bij moeder en bij mijn andere broeder, die een boerderij had gekocht en ongetrouwd was en waar ik de huishouding waarnam. Wij vestigden ons in de nabijheid van Steamboat Rock. Ofschoon ik bij herhaling aanzoek gehad had om met personen die gegoede en godvrezende mensen waren, te huwen, was ik toch tot de 12e mei 1870 ongehuwd.

In het jaar 1870 ben ik gehuwd met ds. E.L. Meinders, die in december 1868 zijn zo dierbare gade Hilke Bode na een huwelijk van zeven weken en drie dagen door de onverbiddelijke dood, in de weg van des Heeren aanbiddelijke voorzienigheid, had moeten verliezen.

Ofschoon genoemde leraar en ik met het oog op deze zaak geen woord met elkander gewisseld hadden, waren onze harten toch aan elkander verkleefd.

Nadat wij de 12e mei 1870 gehuwd waren, werd ons de 10e december 1871, twee maanden voor de rechte tijd, een dode dochter, en de 20e maart 1873 een zoon geboren, die nadat hij enige ogenblikken geleefd had, stierf.

Ik heb bij beide voorvallen naar het lichaam veel, zeer veel moeten lijden. Bij het eerste geval heb ik van de 10e december tot in maart bijkans ondragelijke pijnen moeten uitstaan. Ik was door zwakheid geheel terneergebogen, zodat ik het lopen bijkans als een klein kind heb moeten leren. Met het geboren worden van ons tweede kind verklaarde de vroedvrouw dat zij mij niet verlossen kon, en dat zij zeer vreesde dat de omstandigheden z6 waren dat ik niet verlost zou kunnen worden.

Toch mocht ik in mijn hooggaande noden pleiten op de beloften van de Jehovahh des Verbonds, Die mijn God, en op de Borg Jezus, Die mijn Bloedbruidegom was. Uit de diepte der benauwdheid riep ik tot Hem, en de Heere verlost mij uit de nood, en gaf ons voor de tweede keer een welgeschapen kind. Na zijn geboorte dacht ik, als Rachel toen Benjamin geboren was, te sterven. Ik werd geheel koud, doch na enige ogenblikken werd ik door middel van een hete waterstof warm en gevoelde ik dat het bloed wederom mijn lichaam doorstroomde en mijn lichaam verwarmde, en ik herstelde door des Heeren goedheid zeer spoedig.

Nadat mijn man in het jaar 1870 een roeping van de gemeente Collendoorn, nu Saugatuck (Michigan), ontvangen had, waarvoor hij bedankte, ontving hij in het jaar

1873 een roeping van South Holland (Illinois), welke roeping hij aannam, weshalve wij van Steamboat Rock (Iowa) naar hier verhuisden, waar wij thans nog wonen.

Ofschoon wij met elkander, ook met het oog op ons huwelijk, veel wegen van druk hebben moeten bewandelen, waarvan ik reeds vroeger iets gemeld heb, en hoewel ook het huwelijksleven na de zondeval zeer met zonde besmet is, nochtans betwijfel ik niet dat het in des Heeren gunst is. Wonderlijke beschikking Gods: waar in het minst geen bloedverwantschap bestaat, legt de Heere een band welke die van broeders en zusters en die van vader en moeder toch zeer verre overtreft. Dit verband noemt de apostel, en wel met recht, "een verborgenheid die groot is."

P.S.

In het vervolg van dit verhaal werd gebruik gemaakt van de uitgave van Uitgeverij/boekhandel Gebr. Koster te Barneveld.

De beschrijving van Geertje Meinders-Peters werd door dhr. L. Vogelaar duidelijk en zorgvuldig klaargemaakt voor een nieuwe druk, gepubliceerd in 2003.

Deze uitgave werd gevolgd in spelling en hoofdindeling.

A. Kerkelijke en gemeentelijke geschiedenis

Ofschoon mijn ouders de Heere vreesden, behoorden ze tot de diep vervallen Hervormde Kerk, waarin ik ook gedoopt ben. Daar ging ik ter catechisatie en deed er in mijn geestelijke blindheid belijdenis des geloofs en wel bij een leraar die een van de ergste soort en een vijand van de ware godsvrucht was. Er waren trouwens weinig godzalige leraars in Oost-Friesland. Ik weet alleen van twee, hoewel er meer kunnen en misschien geweest zullen zijn, namelijk ds. Tormin te Wibelsum en ds. Eckhoff te Rijsum. De laatstgenoemde was een oom van de beide predikanten C. en H. Bode in de Holland Christelijke Gereformeerde Kerk alhier.

Van de eerst gekwalificeerde leraar herinner ik mij dat hij in zijn verklaringen over de Heidelbergse Catechismus weleens zei: "De onderwijzer heeft zich vergist. Hij zegt ja, maar wij zeggen nee."

In de catechisatie leerde hij ons onder andere: "De slang had met Eva niet gesproken, maar zij was in de boom gekropen, en had van deszelfs vrucht gegeten, en dit had Eva gezien, en daar de vrucht van die boom haar begeerlijk scheen, volgde zij het voorbeeld van de slang." Dat de duivel zich in de slang vermomd zou hebben, was derhalve onzin, want er was geen duivel. En wanneer deze leraar de zesde bede verklaarde, zei hij: "Men moet niet lezen dén boze, maar hét boze."

Toen de Heere mij mijn ogen geopend had, ging ik met mijn broeders en zusters wie de Heere toen had herboren of wedergeboren, naar een zeker oefenaar, een landbouwer van Kampen, H. Heikens in Oost-Friesland, die een op zichzelf staande gemeente stichtte, ter kerk. Een van deze broeders was ds. Jodokus F., die in het jaar 1870 als leraar van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Zwartsluis in de Heere is ontslapen.

Later ben ik als lid na gedane geloofsbelijdenis bij de Oud-Ger. Kerk te Bunde, in Oost-Friesland, aangenomen. Bunde was acht uren van onze woonplaats gelegen.

In die tijd hadden wij veel smaad en hoon te verdragen. Eens gebeurde het, toen wij te Kampen uit de kerk kwamen, dat zij mij in een gracht wilden duwen. Zij drongen mij van het voetpad af tot aan het water. Maar de Heere belette hen om mij verder kwaad te doen, en bewaarde mij voor verdrinken. Dewijl in ons dorp, Visquard, alleen ons huisgezin zich van de Hervormde Kerk had afgescheiden, moesten wij veel verduren. De leraar van dat dorp zei aan zijn collega's dat hij het voorrecht had slechts één huisgezin van die fijne Cocksianen te hebben. Hij noemde ons een volk dat verbannen moest worden.

Toen wij in het jaar 1866 naar hier vertrokken waren, behoorden W. Ammerman en zijn vrouw, mijn zuster Trientje Ammerman geboren Petersen, en anderen die de ware vromen gevolgd waren, bij de Reformed Church. Kort na onze aankomst te Ridott (Illinois) werd door nu wijlen ds. D.J. van der Werp een zuiver Hollandsche Gereformeerde gemeente aldaar gesticht. Bij het stichten van deze gemeente diende ik mijn attestatie van de gemeente Bunde in, en ik werd met anderen, met mijn ene broeder J., met W. Ammerman en T. Ammerman, en met mijn andere zuster, Gr., en de beide predikanten Bode en de nu in de Heere ontslapen gade van ds. E.L. Meinders, H. Bode, en meer anderen tot lidmaten van de Ware Hollandsche Gereformeerde Kerk aangenomen, en ben lid van deze kerk tot op heden, ofschoon onze gemeente thans zeer klein is.

Dat dit zo is, heeft tot oorzaak dat hoewel de Kerkeraad van South Holland tot twee keren toe protesten bij de Synode van 1884 en 1886 tegen leerstellingen van deze en gene leraars heeft ingediend, voornoemde Synoden hier niets tegen deden.

Daarna hebben wij ons met een gedeelte der gemeente van de Hollandsche Christelijke Gereformeerde Kerk afgescheiden en zijn gebleven wat wij vroeger waren.

Doch daar dit feit reeds wereldkundig gemaakt is en ik er afkerig van ben om dit feit en hetgeen hiermee in verband staat, op te halen, zal ik mij hierover niet verder uitlaten. Ik hoop nog iets wat hierop betrekking heeft te noemen bij het meedelen van mijn zielsonderzoekingen.

B. Bekeringsgeschiedenis en de verdere ondervindingen op de weg mijns levens

Toen in het jaar 1852 te Visquard, Oost-Friesland, onze lieve zuster Aaltje stierf, waren ik en mijn broeders en zusters nog onbekeerd. Van mijn vroegste jeugd af had ik wel indrukken van God, en vooral drukte mij des Heeren alwetendheid. Wanneer ik des avonds te bed was gegaan, was dit het ergste. O! dacht ik, kon ik mij in een reetje in een rots voor Hem in de dag des oordeels verbergen, hoe gaarne zou ik het willen doen. Toch wist ik dat ik Hem nooit zou kunnen ontvluchten. Als ik eens in de Openbaring van Johannes las, werd ik zeer bevreesd, ofschoon ik nu wel weet dat ik van hetgeen ik in dit boek las, bijkans niets begreep.

In die tijd had ik wel voornemens om mijn leven te beteren, en deed dan ook wel beloften om het beter te maken. Toch vloemde dit, zover ik het uitmaken kan, alleen voort uit vrees voor straf. Ik herinner mij nog goed dat wanneer des Heeren kinderen zeiden dat zij door hun sterven in de hemel zouden komen, ik dacht dat ik ook wel zo gelukkig zou willen zijn. Toch kon ik ook maar niet begrijpen hoe men dit kon weten. Nu, dacht ik, dan moet de Heere van de hemel met hen spreken. Nu is dit ook wel waar, namelijk door Zijn Woord en door Zijn Geest, maar toen meende ik dat God zou spreken met een hoorbare stem.

Maar de genoemde indrukken werden hoe langer hoe flauwer. Van mijn zeventiende tot mijn twintigste jaar kon ik mij niet genoeg in de zonde vermaken. O, wat speet het mij dat ik een vader en moeder had die mij zo nauwkeurig nagingen, dat ik de geneigdheid van mijn verdorven en onrein hart niet méér kon opvolgen.

Mijn hart was in die tijd een modderpoel van allerlei zonden. Mijn lichaam op te tooien met pracht en praal en een houding aan te nemen die naar ik meende zeer deftig was, was mijn lust en mijn leven. En zo koesterde ik een afschuwelijke hoogmoed, vergezeld gaande van dardelheid. Ogenlust, begeerlijkheid des vleses, grootsheid des levens waren de voornaamste goden die ik wierookte en aan welke ik mijn ziels- en lichaamskrachten toewijdde. En ik had over dit alles in die tijd niet de minste kwelling.

En toch was des Heeren oog in die tijd ten goede op mij gevestigd; ja, ik moet van achteren tot roem van Zijn eeuwige liefde, waarmee Hij mij heeft liefgehad met voorbijgaan van verreweg de meesten uit Adams van God afgevallen geslacht, bekennen dat Jehovah een vurige ringmuur om mij was, ja zelfs zó, dat ik niet alleen in het midden der verleiding voor onzedelijke daden bewaard bleef, maar dat ik de grootste afkeer had van hetgeen mijn onrein hart in de eenzaamheid begeerde.

Ofschoon ik vlijtig de leugenleer in de kerk hoorde prediken en vlijtig ter kerk ging, was dit slechts om te zien en om gezien te worden. Ik betuig met een eerlijk hart dat vrijmachtige genade, voortvloeiende uit des Vaders nooit begonnen en nooit eindigende zondaars-liefde in Christus, ook voor mij de tijd der minne, in Jehovah's onveranderlijke raad bepaald, deed aanbreken. Jehovah spreidde Zijn vleugelen over mij, in mijzelf arme, uit. Anders was ik in mijn zonden gestikt en vrijwillig en moedwillig in het verderf gestort. Ezech. 16:8: "Als Ik nu bij u voorbijging, zag Ik u, en ziet, uw tijd was de tijd der minne; zo breidde Ik Mijn vleugel over u uit, en dekete uw naaktheid; ja, Ik

zwoer u, en kwam met u in een verbond, spreekt de Heere HEERE, en gij werdt de Mijne."

Stilgezet

Toen mijn zuster Aaltje gestorven was, werd mijn broeder, nl. wijlen ds. J.(F.) Petersen, door de Heere gearresteerd, of op zijn zondeweg stilgehouden, waarna hij ongeveer twee weken later tot ruimte kwam. Toen hij bij het kisten van het lijk over zijn verloren toestand kermde, dacht ik nog: "Ik begrijp zijn zeggen niet," zo blind was ik toen! Ik sta over mijn vorige blindheid verbaasd! Maar "de natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn."

Op een van de dagen dat het lijk van vaders en moeders geliefd kind en van onze lieve zuster boven aarde stond, en ik op de kamer waar haar lijk stond, iets te doen had, en haar lijk, op hetwelk ik betrekking gevoelde, aanraakte, dacht ik: "Nu zij dood is, heb ik toch niets meer in de wereld, was ik nu ook maar dood." Ik was toen in mijn twintigste jaar.

Bij deze gedachte hoorde ik een stem in mijn binnenste: "Wat, gij sterven? Waar zoudt gij aanlanden!" Deze gedachte had die invloed op mijn hart, dat ik uit het diepst mijner ziel uitriep: "Och Heere, laat mij toch niet sterven, maar bekeer mij toch! Bekeer mij toch!" Van dit ogenblik af of enige ogenblikken daarna zag ik mijn gehele afval van God in mijn eerste verbondshoofd en stamvader Adam. Het was mij klaar en duidelijk dat het billijk en rechtvaardig geweest zou zijn als God mij, zodra ik het aanzijn had ontvangen, voordat ik een dadelijke zonde gedaan had, voor eeuwig in de hel terneder had gestoten. Ps. 51:3, berijmd:

*'t Is niet alleen dit kwaad dat roept om straf
Neen, 'k ben in ongerechtigheid geboren;
Mijn zonde maakt mij 't voorwerp van Uw toorn,
Reeds van het uur van mijn ontvangnis af.*

Ik kan en mag niet anders denken dan dat de Heere van het gemelde ogenblik af geestelijk leven door de Heilige Geest in mijn ziel ingestort en meegedeeld heeft zonder dat er een bijzonder werk der wet, zoals dit bij sommigen plaatsgrijpt, voorafging, ofschoon de werkingen uit het verbroken werkverbond en van het genadeverbond met elkander in mijn ziel worstelden.

Voor de spiegel van de wet

Zes jaren gingen voorbij voordat ik door het getuigenis des Heiligen Geestes geloven kon dat God mijn verzoend God en Vader in Christus was, en dat mijn zonden vergeven, dat mijn overtredingen bedekt waren, Ps. 32:1.

En ofschoon de Heere mij, gelijk reeds gezegd is, voor onzedelijke daden voor het oog der mensen bewaarde, zag en gevoelde ik niet slechts het afschuwelijke, godonterende en verdoemelijke van mijn afval van God in Adam, maar ik werd ook ingeleid in de boosheid en onreinheid van mijn hart. "Gij stelt onze ongerechtigheden voor U, onze heimelijke zonden in het licht Uws aanschijs" (Ps. 90:8). Ik dacht dat deze en gene onreinheden, ofschoon zo snood en zo afschuwelijk in des Heeren ogen, mij nog wel zouden worden vergeven, maar de begeerlijkheden der ogen, de begeerlijkheid des vlees en de grootsheid des levens schenen voor mij onvergetelijk te zijn. En ik gevoelde een diepe smart en weemoed in mijn ziel dat ik van mijner moeders buik aan niets anders had gedaan dan uit volslagen gebrek aan ware kennis en uit vijandschap tegen God met

gedachten, woorden en werken zondigen, en dat tegen een zo goede God, Die mij altijd goed gedaan had.

O, dit verwondde en doorstak mijn ziel! Ik dacht ook dat ieder die mij zag het aan mij kon zien welk een snood en goddeloos monster ik in mijzelf was. O, wonder dat ik nog leef? Wonder dat de Heere mij om mijn afval van God in Adam bij mijn geboorte niet in de hel geworpen heeft. Hoe is het mogelijk dat de Heere mij in Zijn lankmoedigheid zo heeft kunnen dragen, terwijl ik toch niet anders gedaan heb dan Hem door mijn zonden te tergen, en als het ware Hem naar kroon en troon te staan en Hem, om zo uit te drukken, in Zijn heilig aangezicht te spuwen!

In de tijd toen mij mijn zonden zo terneerdrukten, hoorde ik iedere avond wanneer ik mij ter ruste begeven had, met een nauwelijks hoorbare stem mijn naam noemen. En dat tot twee keren toe: "Geertje..., Geertje," waarna ik wakker werd. Hierdoor werd ik zeer verschrikt. Dit gebeurde enige keren op dezelfde tijd en dezelfde wijze na elkaar. En ik durfde des avonds niet meer naar bed. Mijn vader vroegde mij waarom ik niet naar bed ging. Ik zweeg, omdat ik de reden niet durfde zeggen. Nu smeekte ik de Heere om mij hiervoor genadig te bewaren. En ik werd dan ook van deze zaak verlost. Ik mocht geloven dat de Heere mijn smekingen verhoord had. Dit was voor mij een wonder, dat de Heere naar de smekingen gehoord had van zulk een ellendige, zoals ik mijzelf zag en gevoelde. Ook gevoelde ik met het oog op de grootheid van mijn zonde en ellende Gods toom en de vloek der wet in mijn consciëntie. "Ach," dacht ik, indien ik eens naar boven 712g, "ach, die grote en vreselijke God, die God Die zo goed is, heb ik door mijn zonden beledigd. Wat zal er van mij worden wanneer Hij Zijn wraak over mijn zonden aan mij ten volle zal openbaren!" En ik dacht: "Hij neemt hun adem weg en zij zijn niet meer." Ik dacht eraan dat ik slechts behoefde te sterven, om dan om mijn zonden wil voor eeuwig in de hel te liggen.

De benauwdheden mijner ziel hadden mij aangegrepen. Ik deed niet anders dan kermen uit de diepte der ellende. Mijn ogen durfde ik niet opheffen naar de hemel toen ik uitriep: "O God, wees mij, arme zondaar, genadig!" Ps. 38:1, "Groot en eeuwig Opperwezen, zeer te vrezen, straf mij in Uw gramschap niet," las ik toen veel, wanneer ik de leeuwerik hoorde zingen, de eendjes in het water zag zwemmen, koeien en schapen zag grazen in de groene weiden. O, dacht ik, die dieren en al het schepsel, ofschoon zonder bewustheid, prijzen hun Schepper, en indien zij sterven, zijn ze dood, daar zij geen redelijke geest hebben, maar indien ik zo sterf, lig ik in de hel, en dat voor eeuwig.

Ik durfde des nachts niet te slapen, en indien ik eens insluimerde, werd ik met grote schrik en ontsteltenis wakker. Ik ging dan overeind in bed zitten, want ik dacht: Ik wil toch wakker blijven en uit de diepte der ellende tot de Heere zuchten om Zich over mij, ellendige, te ontfermen, liever dan slapende in de hel neer te storten. Want Gods toom die tegen de zonde ontstoken is, gevoelde ik om mijn zonden wil in mijn consciëntie. Banden des doods hadden mij omvangen en de angsten der hel hadden mij getroffen; ik vond benauwdheid en droefenis. Mijn ongerechtigheden gingen over mijn hoofd en de angsten der hel hadden mij aangegrepen.

Van de verzoening met God in Christus gevoelde ik niets. Ik beschouwde God als een door mijn zonden vertoornd Rechter. Ik kon toen ook niet goed begrijpen hoe andere mensen zich zo in het zondigen konden verlustigen, ofschoon ik vroeger hetzelfde gedaan had. En als ik eens een gehele nacht geslapen had, dan viel mij dit bij het wakker worden aan. O, dacht ik, de mensen die het om waarheid te doen is, slapen niet. Dan, wanneer mijn hart zo beklemd was, zodat ik geen innige zucht slaken kon, vreesde ik zeer dat ik met Farao aan de verharding van mijn hart overgegeven was. Toen jaagde de tekst "Ezau vond geen plaats des berouws, hoewel hij die met tranen zocht" veel vrees aan.

Dan werd het mij weleens vergund om mijn afval van God en de daaruit voortvloeiende harte- en dadelijke zonden met een verbroken hart en met een verslagen geest voor de Heere te belijden, en over mijn zonden met een boetvaardig hart te treuren. Dit treuren over mijn zonden was mij zoet en aangenaam. Ik ondervond toen hetgeen de Heere Jezus zegt: "Zalig zijn die treuren; want zij zullen vertroost worden" (Matth. 5:4). Ik had dan ook enige hoop dat de Heere mijn ziel vertroosten mocht en mij mijn zonden vergeven zou, ofschoon ik aan hetgeen ik ondervond geen rechte naam geven kon.

Wanneer ik het gevoel kwijt was, dan scheen alle hoop ook verloren. Ik was toen altijd met God als op Zichzelf staande werkzaam. De weg van verzoening en genade in Christus was nog voor mij verborgen. Gehele dagen was ik werkzaam om mijn hart te zuiveren en om de wet stipt te vervullen, met bidden, lezen en schrijven over mijn rampzalige toestand.

Maar ach, ik arme! Wanneer het avond was, onderzocht ik mij, overeenkomstig het licht dat ik hebben mocht voor de Heere, wat goeds ik gedaan en wat kwaads ik gelaten had. Maar ach, de wet veroordeelde mij opnieuw en ik ontdekte niets dan schuld, en niet alleen dit, maar ik ondervond ook hetgeen de apostel betuigt: "Als het gebod gekomen is, zo is de zonde weder levend geworden, doch ik ben gestorven" (Rom. 7:9b). In die tijd werd het mij duidelijk dat de Heere mij wel gedagvaard had met Adam: "Waar zijt gij?" (Gen. 3:9b), maar ook dat ik met Adam tot dusver niets anders gedaan had dan met vijgenboombladeren, namelijk met het oprichten van de werken der wet, dit is van het door de zonde verbroken verbond der werken, mijn geestelijke naaktheid voor God bedekken, en dat mijn geestelijke naaktheid niet met rokken van vellen die de Heere Zelf maakt, maar met Zijn gerechtigheid zou worden bedekt. Jesaja 61:10a: "Ik ben zeer vrolijk in den HEERE; mijn ziel verheugt zich in mijn God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan."

De lezer doe ik opmerken dat ik de Bijbel nooit zo had gelezen als ik hem toen lezen mocht. Ik vat het nu, dat mijn verstand toen reeds aanvankelijk verlicht was. In die tijd wist ik niet wat ik van mijzelf denken moest. Ik werd weleens verkwikt door deze en gene belofte, maar dit was meestal zeer kort van duur.

Nu gebeurde het mij dat ik bepaald werd bij Gen. 1:2: "De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was op de afgrond; en de Geest Gods zweefde op de wateren." Nu werd mij mijn zielstoestand tot op zekere hoogte duidelijk, en wel in deze zin: Dat ik van nature enkel duisternis was, evenals de natuur bij de schepping in donkerheid was gehuld. Maar omdat Gods Geest met Zijn vruchtbaar makende kracht mijn ziel overschaduwde, hoopte ik dat de Heere mij meer duidelijkheid door des Geestes licht zou geven. Dit was mij zeer aangenaam.

Ik had hierin voor een korte tijd veel troost en bemoediging. Doch hoe dit nu geschieden moest, kon ik niet begrijpen. Ik dacht dat er een wonder gebeuren moest. Nu, dit was ook zo, maar ik had ook op dit punt een zeer grote misvatting. Ik meende dat ik een stem van de hemel horen of een teken zien moest om te geloven dat God met mij verzoend en bevredigd was. Van achteren heb ik leren kennen dat er geen eenvoudiger zaak is dan deze, indien het de Heere behaagt om de ziel dit geloof te schenken.

Ofschoon ik ondervonden had dat de Heere billijk en rechtvaardig eist Zijn wet volkomen te onderhouden en dat ik, zoals ik in mijzelf was en nog mijzelf van nature ben, dit volstrekt niet wilde en ook niet kón doen, was het mij niet duidelijk, zoals dit nodig is om de zaligheid uit God door Christus te genieten, dat de Heere ook volstrekt eist om deze Zaligmaker Jezus door het geloof aan te nemen, en dat niemand tot de Vader komt dan door Hem. Nu stond ik geheel verlegen, want de Christus als Middelaar was mij geheel onbekend. Maar dit woord kwam met kracht tot mijn ziel: "En Die (de

Geest) gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel: Van zonde, omdat zij in mij niet geloven" (Joh. 16:8, 9).

Nu zag ik met klaarheid en duidelijkheid dat ik in Christus niet alleen niet geloofde, en dat ik Hem niet alleen niet kende, maar dat ik Hem van nature haatte. Dit smartte mij in het diepst van mijn ziel: dat ik van nature een hater was van Hem Die mij alleen zalig maken kon. En toch kon ik tot het kennen van Hem maar niet geraken. Door middel van Gods Woord, dat de Heilige Geest deed vergezellen van Zijn invloed aan mijn hart, werd ik biddende om kennis van en liefde tot Jezus.

Voordat dit plaatshad, leerde ik mij kennen als geheel hopeloos en radeloos in mijzelf. Uit de diepte van mijn ziel schreide ik tot God: "Ach ik, arme, ik heb niet alleen de wet der tien geboden overtreden van mijner moeders buik aan, maar ook de wet des geloofs; de Persoon des Middelaars, Die mij alleen zalig maken kan, heb ik gehaat en gesmaad." Ik gevoelde door mijn overtredingen de vloek van de wet en van het Evangelie beide. Ik had het nu o zo bang! De weg om zalig te worden was mij, gelijk ik dacht, geheel gesloten. Toch behaagde het de Heere, toen ik mij leerde kennen te liggen als een vertredene in mijn eigen bloed op de vlakke des velds, toen ik alle hoop opgaf om zalig te worden, om door Zijn Geest mij uit de diepte der ellende te doen roepen met de stokbewaarder: "Wat moet ik doen om zalig te worden?" En dan eens bad ik met de psalmist: "Heer', ai maak mij Uwe wegen door Uw Woord en Geest bekend."

Dit biddend zuchten was tot verademing van mijn geest. Ik werd zeer begerig om de Heere Jezus in het bedienen van Zijn drie ambten, namelijk als Profeet, Hogepriester en Koning, te leren kennen. En de Heere verhoorde in dezen mijn smekingen, zodat ik zeggen mocht: "Al wat aan Hem is, is gans begerlijk. Hij is mij onmisbaar als Profeet om Zijn Persoon en middelaarsbediening meer en meer te leren kennen, en derhalve ook als Koning, om de zonde, in verband met Zijn profetisch onderwijs, door Zijn Woord en Geest in mijn hart te doden, opdat de boze lusten des vleses en des geestes, namelijk die van een vleselijke en van een geestelijke natuur zijn, toch niet over mij mochten heersen, naar Gal. 5:17-21, en als Hogepriester, op grond van Zijn volmaakte zoenoffer, aan het kruis volbracht om voor mij in te treden bij de Vader.

Bij de naam genoemd

Ik ging in deze tijd ter kerk bij voorkomende gelegenheden bij de reeds genoemde Heije Heikens en bij de leraren onder het kruis: ds. Van den Oever, J.C. Plug, R.G. Kamans, D. Klinkert, wijlen J. Petersen van Nederland, die toen nu en dan eens in de stad Embden in Oost-Friesland predikten.

Ook heb ik een keer een oefenaar, die ouderling was van ds. R.T. Kuiper van Nederland die thans leraar te South Holland (Illinois) is, in Oost-Friesland horen oefenen. Deze oefenaar oefende over Joh. 3:3: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien."

Deze oefening zegende de Heere in het bijzonder aan mijn ziel. De kenmerken of blijken van leven mocht ik bij het licht van het Woord en de Geest in mijn ziel ontwaren. Ik verwonderde mij hierover met een heilige vergenoegdheid. Ik kon niet begrijpen dat mij dit vroeger ook niet duidelijk was. Maar de reden dat dit mij toen duidelijk en vroeger niet duidelijk was, was gelijk de psalmist het uitdrukt: "Bij Uw licht zien wij het licht." En gelijk de apostel zegt, sprekende van de Heilige Geest: "Opdat wij zouden weten de dingen, die ons van God geschonken zijn" (1 Kor. 2:12b).

Ik had wel op die plaats willen blijven, waar ik deze oefening hoorde. Mijn broeder, nu wijlen ds. J.F. Petersen, vroeg mij op de reis naar huis: "Hebt u nu gehoord tot welk volk gij behoort?" Ik zei: "Ja, ik behoor tot de bekommerden." O! ik was zo blij. Ik dacht: "De Heere heeft een goed werk in mij begonnen. En Hij zal het ook voleindigen."

Ik zag zoveel heil in Jezus, zodat mijn hart brandde om Zijn eigendom te mogen worden. De gestalte van de Emmaüsgangers was ook de mijne: "Was ons hart niet brandende in ons, toen Hij met ons op den weg was en Hij ons de Schriften opende?"

Benauwd van alle zijden

Kort daarna kwamen twee vriendinnen, die ook met mij de Heere zochten, en die mij meedeelden wat de Heere aan hun zielen gedaan had, en dat zij nu geloven mochten dat de Heere hun deel was en dat hun zonden hen vergeven waren en dat ze de Heere Jezus nu zo liefhadden en ze zich in Hem mochten verblijden. En hoe het nu met mij was?

Ook in die tijd waren mijn beide zusters Fr. en Gr. op één en dezelfde tijd krachtadig tot ruimte gekomen. Door dit alles kreeg ik een zodanige slag in mijn gemoed, dat ik al hetgeen aan mij gebeurd was, verwierp, en ik tot de genoemde vriendinnen zei: "Gij moet van mij niets geloven, moet mij voortaan ook geen zuster meer noemen." Maar ik geraakte ook in een vreselijke opstand tegen de Heere. Mijn zielsgesteldheid was gelijk aan die der landslieden die het eerst gehoord waren in de wijngaard en die, omdat zij maar één penning ontvingen, tegen de heer des wijngaards murmureerden. Ik was benauwd van alle zijden!

O, het was mij zo bang. Bidden kon ik niet. En bidden wilde ik ook niet. Ik merkte de voorspoed van anderen op. Het scheen mij toe dat mijn voeten uitgeschoten waren. Vroeger was ik zo bereidwillig tegenover de Heere Jezus, omdat Hij door Zijn Geest Zich aan mijn ziel vertegenwoordigde en mij zo dierbaar en onmisbaar was, niet slechts om door Hem behouden te worden, maar ook om Zijns Persoons wil. Toen dacht ik: Indien het Hem ook niet eerder dan met mijn sterven mocht behagen om mij van een genadig aandeel aan Hem te verzekeren, dat ik dan toch als een arme smekeling aan Zijn gezegende voeten mocht vertoeven, ja om Zijntwil een banneling mocht zijn. Ja, ik gevoelde een zodanig aankleven aan Hem, dat ik mij met ziel en lichaam zonder enige voorwaarde aan Hem aanbood, mij aan Hem wegschonk, en dat voor de tijd en voor de eeuwigheid, om met mij te doen naar Zijn vrijmachtig welbehagen.

Maar ach, nu zei ik met Jona in mijn hart tegen de Heere: "Billijk is mijn toom ontstoken" (Jona 4:9). De boosheid die ik in mijn hart tegen 's Heeren weg gevoelde, durf ik niet in woorden uit te drukken. Dit zou ook niet tot stichting, maar tot ontstichting strekken. Des nachts daarop te bed liggende, kon ik niet alleen niet slapen, maar ik stikte bijkans van zielsangst. Het was mij alsof de Heere om dit mijn bedreven kwaad mij geheel en al aan mijzelf overgelaten had. Ik gevoelde wat het is wanneer de Kerk zo bitter klaagt: "De Heere heeft mij begeven; de Heere heeft mij verlaten."

In de hooggaande benauwdheid en angst van mijn ziel fluisterde de vorst der duisternis mij in dat ik een eind aan mijn leven moest maken. Deze gedachte vatte post in mijn gemoed, zodat ik arme, ellendige en in mijzelf grondeloos rampzalige, ertoe kwam om te bepeinen op welk een wijze ik dit helse voornemen zou uitvoeren. Ik dacht dan (ik beef om eraan te denken): Ik zal een speld of een naald doorslikken.

Maar de Heere, Die een goed werk in mij begonnen was en dit ook wilde voleindigen, ontfermde Zich over mij en bewaarde mij. Na deze tijd werd ik bij het licht van de Heilige Geest bepaald bij Rom. 8:30: "Die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook geroepen, en die Hij geroepen heeft, die heeft Hij ook gerechtvaardigd, en die Hij gerechtvaardigd heeft, die heeft Hij ook verheerlijkt."

Ik mocht door dit licht, namelijk door Gods Woord en door Zijn Geest, gewillig worden om als een geheel goddeloze in mijzelf alleen door de borggerechtigheid Christi in de vierschaar Gods gerechtvaardigd te worden. Ik dacht vroeger ook wel dat ik dit graag wilde, maar nu werd het mij duidelijk dat ik toch heimelijk op mijn ondervindingen vertrouwd, omdat die door de Heilige Geest gewerkt waren, om door dezelve voor God

gerechtvaardigd te worden. Maar die verdwenen nu als middelen tot rechtvaardiging als sneeuw voor de zon.

Ik werd nu een gewillige redde- en radeloze in mijzelf, wanneer ik dacht alleen door de werken der wet tot mijn rechtvaardiging iets te kunnen doen; ik leerde dit niet alleen als een gruwel in des Heeren ogen achten, maar ik leerde ook gewillig de dood tekenen om gerechtvaardigd te worden door het kennen en berouw hebben over mijn zonden.

Ik mocht deze zonden gewillig loslaten. En ik zag bij Geesteslicht, door middel van Rom. 8:30, dat ik door middel van Gods Woord door de Heilige Geest inwendig was geroepen en derhalve ook gerechtvaardigd en verheerlijkt. O, dacht ik, aan Gods zijde ben ik gerechtvaardigd, hoewel ik de vrijspraak nog niet ontvangen heb.

Ik heb dit reeds aan mijn man meer dan eens verhaald, die mij deed opmerken dat ik met al de uitverkorenen, niet alleen met opzicht op het inzijn en inblijvende oordeel van God, als in Christus aangemerkt van de nooit begonnen eeuwigheid door God voor rechtvaardig ben gehouden, gelijk ik ook in Adam aangemerkt, als in hem gevallen, voor God verdoemelijk was. Maar dat ik met het ontvangen van geestelijk leven ook door dit geloof in hetzelfde ogenblik voor God door een uitgaande daad van Hem was gerechtvaardigd en vrijgesproken van schuld en straf, maar dat ik toen deze vrijspraak door het getuigenis des Heiligen Geestes, in de beloften des Heiligen Evangeliums geopenbaard, in mijn ziel nog niet op een kennelijke wijze had gehoord, gevoeld en ondervonden, naar Rom. 8:16 en 1 Kor. 2:12.

Door dit spreken werd mij ook wel duidelijk wat hij zei. Ook door zijn prediken met het oog op dit punt heb ik veel licht over mijn weg mogen genieten. Toen ik dus geloven mocht hetgeen ik van de rechtvaardiging gezegd heb, ontstond er in mijn ziel een wachten op de reeds genoemde vrijspraak.

Op U verlaat zich de arme

Doch voor ik verder ga, moet ik een kleine terugstap doen. Vóór de tijd waarin hetgeen ik van de rechtvaardiging gezegd heb, plaatsvond, werd ik zeer geplaagd, en wel van mijn stilstaan op de weg des verderfs af aan, door de gedachte dat ik niet ouder zou worden dan mijn zuster Aaltje. Toen nu de dag aanbrak, dat ik zo oud werd als mijn zuster toen zij stierf, was ik nog niet verzekerd van mijn kind-schap en werd ik erg aangevallen door de vreze dat ik nu sterven moest.

Er zou op deze dag een van de predikanten onder het kruis van Nederland in de stad Embden in Oost-Friesland prediken, waar moeder en één van mijn broeders naartoe gingen. Zij wisten niet anders dan dat ik meeinging. Ik zei: "Ik gevoel mij niet wel." Maar in welke zin ik mij niet wel gevoelde, zei ik niet.

Hoe meer het uur naderde waarop mijn zuster stierf, des te meer vermeerderden mijn doodsangsten en ik verbeeldde mij dat ik de dood in mijn benen voelde opkomen. Toen dit uur voorbij was, werd ik indachtig dat de satan zich aan mij bewezen had als een leugenaar en als een mensenmoordenaar, gelijk hij was van den beginne. O, ik was toch zo blij dat ik uit deze strik des duivels verlost was en dat de vindenstijd ook nog voor mij zou aanbreken. Ik kon niet anders dan knielende in mijn eenzaamheid de Heere danken en met psalmgezag Hem verheerlijken. Dit wachten werd in de middellijke weg, door het licht van de Heilige Geest, veroorzaakt door twee regels van Ps. 73:14:

'k Vertrouw op Hem, geheel en al,

Den Heer', Wiens werk ik roemen zal.

Ik mocht bij bevinding leren kennen wat het beduidt: "Wie gelooft, die zal niet haasten" (Jes. 28:16b). En ik zal uitzien en wachten op de God mijns heils. O, dit zalige wachten!

O, die stilheid des gemoeds! O, die zalige stilte van binnen! O, dat rusten in en dit vertrouwen op God!

Het geloofsvertrouwen om de vrijspraak van schuld en straf door het getuigenis van de Heilige Geest te mogen ondervinden, was zo sterk in mijn ziel alsof ik dit reeds ondervonden had. O, die zoete, heilige zorgeloosheid! Niets te kunnen en ook niets te willen doen uit een gebroken werkverbond. O, zalig sterven aan dit verbond in de zin gelijk ik gezegd heb, en zich op God in Christus te verlaten, op Hem zich te laten zakken en zinken.

O, "op U verlaat zich de arme" (Ps. 10:14m). Niets in zichzelf te hebben en ook niets te willen hebben, maar een rijkdom buiten zichzelf, namelijk in Christus te bezitten. In deze schat is dit grote goed dat de Heere weggelegd heeft voor degenen die op Hem vertrouwen. Hem vrezen, vergenoegd zijn ofschoon men het nog niet ontvangen heeft, dit begrijpt de natuurlijke mens niet; het is voor hem dwaasheid.

Zoals een uitverkoren, gelovig zondaar ja en amen zegt op het dood-en doemvonnissen, door de heilige wet van het verbond der werken over hem uitgesproken, zegt hij ook ja en amen op de wet van het genadeverbond. De ziel heeft in beide verbonden, overeenkomstig Gods onderscheiden oogmerk en het oprichten van deze met de mens, namelijk met het oprichten van het eerste verbond met Adam en met al zijn natuurlijk zaad in hem, en met het oprichten van het tweede verbond met alle uitverkorenen, een welgevallen. (Wat we schreven van deze twee verbonden is wel zakelijk, maar niet juist woordelijk door de in leven beminde en dierbare echtgenote meegedeeld.)

Ook in die tijd vraagde des Heeren volk mij weleens: "Hoe is het nu met u naar het geestelijke gesteld?" Ik antwoordde dat ik in mijn leven nog nooit zulk een tijd beleefd had, en dat het wachten op de reeds genoemde uitspraak zo zalig voor mijn gemoed was, en dat ik de Heere verwachtte naar Zijn Woord. Zij zeiden: "Dan gelooft gij nu toch wel dat gij bekeerd zijt?" Ik zei: "Nee, dat ben ik nog niet. Dat word ik eerst wanneer ik de vrijspraak ontvang."

De lezer doe ik opmerken dat ik toen oordeelde dat indien iemand verzekerd wordt van zijn kinschap, hij dan eerst bekeerd wordt.

Licht over de weg

In deze toestand, waarin ik op de Heere en op Zijn heil wachtende was, ging ik met een van mijn vriendinnen op zekere avond naar de stad Embden, naar de kerk, waarin een van de kruisgezinde dominees uit Nederland zou prediken. Er werd deze avond door Zijn Eerwaarde gepredikt over Spreuken 8:20: "Ik doe wandelen op den weg der gerechtigheid, in het midden van de paden des rechts. Opdat Ik Mijn liefhebbers doe beërven dat bestendig is, en Ik zal al hun schatkamers vervullen."

Onder deze predicatie ging het licht over de weg welke de Heere met mij gehouden had in mijn ziel op. O, hoe duidelijk was het mij dat niet ik, maar dat Hij mij deed wandelen op de weg der gerechtigheid in het midden van de paden des rechts, en dat met voorbijgaan van zovele duizenden. Mijn weg van het begin af aan werd mij zo opgeklaard, dat ik aan de hand des Heiligen Geestes bij elk punt bepaald werd. Mijn werk was toen niet anders dan een heilig verwonderen en een heilig aanbidden van de alleszins beminnen, dienen- en aanbiddenswaardige Jehovah.

Op deze avond werden onder deze predicatie al mijn schatkamers vervuld en ik mocht de eerstelingen van het goed dat bestendig is op een zeer kennelijke wijze genieten. Ik mocht ondervinden de vervulling van deze woorden van de Heere Jezus: "Het water, dat Ik hem zal geven, zal in hem worden een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven" (Joh. 4:14b).

De schuld en de straf van mijn zonden waren uit mijn gezichtspunt geheel verdwenen. Door het getuigenis des Heiligen Geestes de vrijpraak door de beloften des Heiligen Evangelies duidelijk horend, gevoelend en ondervindend in mijn ziel, leerde ik God kennen en genieten als mijn verzoend God en Vader in Christus, en Christus als mijn oudste Broeder, Goël en Borg. Mijn begeerte in mijn wachten op de Heere om Zich nader aan mijn ziel te ontdekken, opdat ik mij met Zijn gunstgenoten in Hem en in het grote goed dat Hij weggelegd heeft voor degenen die Hem vrezen, mocht verblijden, was nu vervuld.

Het was nu niet meer: "Hij zal gewisselijk tot mij komen," waarom ik in geloofsvertrouwen Hem verbeidde, ofschoon Hij vertoefde. Maar Hij was nu gekomen. Het was nu niet meer zoals onder voornoemde predicatie: "Ik wachtte op Uw heil," maar ik genoot dit heil. Het was nu geen wachten op de vergeving van mijn zonden, maar ik was en ben zalig, omdat mijn zonden vergeven en mijn overtredingen bedekt zijn. Ps. 21:1.

Toen ik en mijn vriendin de godsdienstoefening verlieten en wij tesamen wandelden, en de maan zo helder scheen en de sterren aan het firmament zo lieflijk tintelden, toen riep ik in mijn ziel in heilige verrukking uit: "O, die goede en heerlijke God Die dit alles geschapen heeft, is mijn verzoend God en Vader, en van die Heiland, namelijk Jezus, Die als Borg en Middelaar verhoogd is aan Zijns en ook aan mijns Vaders rechterhand, ben ik het eigendom in leven en in sterven. Hem Die mij met Zijn dierbaar hartebloed verlost en gekocht heeft, zal ik eenmaal volmaakt kennen, liefhebben en verheerlijken." Alles wat ik zag, verkondigde mij vrede. Het scheen mij toe alsof het geschapene een nieuw aanzien had verkregen. Ik genoot vrede met God, met de heilige engelen en met de mensen, ja zelfs met het gedierte des velds. Omtrent veertien dagen mocht ik in het lieflijk licht van des Heeren aanschijn wandelen. En voor zover ik mij herinner, welde er in die tijd geen zonde in mijn ziel op waardoor mijn blijdschap in God enigermate gestoord werd.

In die tijd bezochten twee van mijn broeders ons, namelijk nu wijlen ds. J.F. Peteren en W.A. Petersen. Zij, niet wetende hetgeen ik had mogen ondervinden, smeekten bij monde van de eerstgenoemde de Heere om Zich aan de van verre staande zielen nader te ontdekken. Onder dit bidden kreeg ik het erg beklemd. Daar ik voor hen eten en drinken gereed moest maken, had ik geen tijd gehad om hetgeen aan mij gebeurd was, mee te delen.

Toen het gebed geëindigd was, zei ik onder een vloed van tranen: "Ik ben thans geen bekommerde meer, want de Heere heeft mijn ziel verlost. En het is mijn schuld dat de Heere in het gebed de eer en de verheerlijking niet toegebracht is die Hem billijk en rechtvaardig toekwamen." Nu kon ik ook niet langer verzwijgen wat de Heere aan mijn ziel gedaan had. Wij waren tesamen blij. Wij brachten de avond en de nacht tot des morgens twee uur door met spreken over des Heeren wegen met Zijn volk in des Heeren aanbiddeijk heiligdom en met psalmgezang.

Ik dacht dat ik op aarde nu niets meer te doen had en dat ik nu zeer spoedig door de dood het ondermaanse met het hemelse zou verwisselen, om alsdan in mijn God en Borg Jezus de lievens- en die-flens- en hoogst aanbiddenswaardige Jehovah te verheerlijken. De dood scheen mij uit dien hoofde bekoorlijk, zodat ik tegen des Heeren volk weleens zei: "O dood, o blijde 125o!" Want ik mocht toen over dood en graf heen zien, dewijl het genieten van het hemelleven door het uitstorten van de liefde Gods in mijn hart zodanig was uitgestort. Geen banden des vleses, geen vader, geen moeder, geen broeders, noch zusters hadden enige invloed op mij om hier te willen blijven. Ik mocht zo kennelijk in die tijd ondervinden "alles schade en drek te achten om de

uitnemendheid van de kennis van Jezus Christus, mijnen Heere." En dat het leven mij Christus en het sterven mij gewin was.

Maar ach, ik ondervind iets van hetgeen de apostel zegt: "Een vrouw en een maagd zijn onderscheiden. Een ongetrouwde bekommert zich met de dingen des Heeren, opdat zij heilig zij, beide aan lichaam en aan geest; maar die getrouwd is, bekommert zich met de dingen der wereld, hoe zij den man zal behagen" (1 Kor. 7:34). Uit liefde tot mijn man, die toch ook zo met zonde besmet is, vraag ik mijzelf soms of ik wanneer ik sterven moet, wel zou willen.

Na de reeds door mij genoemde twee weken ging ik met mijn neef Bernhard Harrenstein, slechts 12 jaar oud zijnde, die in dezelfde tijd ook op een kennelijke wijze tot ruimte gekomen was, naar mijn ouderlijk huis. Op de weg naar huis hoorden wij de doods klokken luiden. Dat anders zo sombere en doffe geluid scheen voor ons hemelse muziek te zijn. Aan de deur van het ouderlijk huis aankloppende, kwam mijn jongste zuster, Gr., en opende ons de deur. Zodra ik haar zag, zei ik onder een vloed van tranen: "Hier zijn nu twee, een arme zondares en een arm zondaar, die de Heere Jezus gevonden hebben en Hem hartelijk liefhebben."

Hoe wij ons tesamen in de Heere verblijdden, kan de lezer wel enigermate begrijpen. Toen ik deze reis aanvaardde, vertoefde ik een kleine tijd bij een vrome vrouw in de stad Embden, waar ik vroeger ook weleens naartoe ging, om met haar, ofschoon zeer bekrompen voor mijzelf zijnde, over de Heere en Zijn wegen te spreken. Zij, gehoord hebbende wat de Heere aan mijn ziel gedaan had, begeerde dat ik hiervan iets aan haar meedelen zou. Ik zei dat ik op dit ogenblik niet veel vrijmoedigheid hiertoe had. De redenen waren dat er voor de eerste keer, zover ik weet, nadat de Heere mijn ziel in de ruimte gesteld had, een onreine gedachte met betrekking tot de begeerlijkheid des vleses in mijn hart opgekomen was, waardoor ik enige stoornis in mijn gemeenschapsoefening met God bespeurde. Ik dacht: de Heere zou nu Zijn vriendelijk aangezicht wel voor mij verbergen. Doch door middel van het spreken met deze zuster werden de nevelen van donkerheid voor mijn geloofsoog weggenomen, en ik mocht weer met een tedere geloofsvrijmoedigheid mijn weg aan haar meedelen en zo met blijdschap de reis naar mijn ouderlijke woning verder voltooien.

Getuigenis in het sterfhuis

En hiermee zal ik een begin maken met mee te delen hetgeen de Heere mij verder op de weg des levens door Zijn soevereine goedheid, door de zo dierbare invloed van de lieve, gezegende Heilige Geest, tot zelfverfoeiing, heilig schamen en tot vertroosting en bemoediging deed ondervinden.

Toen ik de huishouding van mijn broeder (waarmee in verband stond kaas en boter maken, en het opzicht over dienstmeiden), omdat hij ongehuwd was, waarnam, deden er zich twee sterfgevallen voor. In die sterfhuizen werd ook ik verzocht tegenwoordig te zijn, aan welk verzoek ik voldeed.

In het eerste geval stierf een jongeling uit een huisgezin dat uit spotters bestond. Toen zijn zusters een blik op zijn lijk in de kist wierpen, misbruikten zij de Naam van Jezus. Dit doorwondde mijn ziel zodanig dat ik niet zwijgen kon. Ik zei: "Och, misbruik toch deze lieve, dierbare Naam niet! Indien gij eens wist Wie Hij is Wiens Naam gij zo misbruikt, gij zoudt het niet doen. En wat uw broeder is, moet gij worden. En zijn lot is nu voor eeuwig beslist. Maar gij leeft nog in het heden van genade, en nog in de welaangename tijd en in de dag der zaligheid. Mocht gij Hem Wiens Naam gij zo misbruikt, nog bidden om de geest der bekering ten leven."

Ik ging, daar ik ook nog jong was, met een bezwaard gemoed op weg naar het sterfhuis.

Op weg zijnde werd ik met kracht bepaald bij Ps. 91:3 in rijm:

*De schrik des nachts doet u niet vliên,
Waarvoor de bozen beven;
Geen pijlen hoeft gij 's daags t' ontzien,
Die hevig om u zweven;
De pest, met welk een snellen spoed
Zij moog' in 't duist're waren
Noch 't streng verderf, dat 's middags woedt;
Zal uwe ziel vervaren.*

Ook dit mijn spreken, hoe eenvoudig ook, was bekend geworden, en zo kwam het dat men in het tweede sterfhuis niet naast mij wilde zitten. Men liet mij op een bank alleen zitten zonder dat zich iemand bij mij voegde, als wilde men hiermee te kennen geven: "Wij hebben bevonden dat zij een pest voor het volk is."

Doch deze smaad was mij tot eer. Een vuur ontbrandde in mijn binnenste. De liefde tot Christus drong mij. Ik gevoelde innig medelijden met de mensen die in het sterfhuis waren. En het kan wel zijn dat buiten mij en mijn broeder allen onbekeerd waren. Want dit bleek wel zo enigermate toen zij van het graf huiswaarts gekeerd waren en er van dood en eeuwigheid geen woord gerept werd. Maar de meubelen, huissieraad, land, paarden, koeien waren de onderwerpen van het gesprek.

Ofschoon ik wel beschroomd was om iets te zeggen, mocht ik toch door de mogendheid des Heeren doorbreken, weshalve ik de klaagstem ontboezemde: "Mensen, mensen! wij zijn hier in het sterfhuis om ons te bepalen bij dood en eeuwigheid." En de Heere opende mijn lippen. Hij schonk mij Zijn indachtigmakende Geest. Die lieve Geest leidde mij in alle waarheid. Die Geest gaf mij veel vrijmoedigheid in het spreken.

In het eerst toen ik sprak, was er nog wel wat gemurmel. Maar de Heere mocht beslag op hun zielen leggen. En in beide kamers was het zo stil als een muisje. Het was mij onder het spreken bijzonder goed.

Van gezegende uitwerkingen van mijn eenvoudig stamelen heb ik niets gehoord, maar wel van het tegendeel. Want aan spotten met mijn spreken ontbrak het na die tijd niet. Allerlei schimp en hoon moest ik verduren. Doch omdat ik uit liefde tot de Heere Jezus, van Zijn Naam en zaak stamelende, getuigenis afgelegd had, waren deze spotternij, deze smaad en hoon mijn sieraad en mijn erekleed. Ook is het zeker dat des Heeren Woord tot Hem niet ledig zal terugkeren, maar dat Hij ermee doen zal hetgeen Hem behaagt.

In deze tijd waren de volgende versjes uit de gezangen van de grote hervormer Luther mij bijzonder aangenaam en dierbaar:

*Christi Blut und Gerechtigkeit,
Dass ist mein Schmuck und Ehrekleid
Damit wird ich vor Gott bestehn,
Wann ich zum Himmel werde eingehn.*

*Mit unser Macht ist nichts gethan,
Wir sind gar bald verloren
Er streitet für uns der rechte Mann
Willst du wissen wie er ist.
Sein Name ist Jesu Christ,
Den Gott selbst hat erkoren.*

Ofschoon ik in die tijd, wanneer ik geen bijzonder leven aan mijn ziel genieten mocht, met de zonden die de jeugdige leeftijd in het bijzonder eigen zijn, worstelen moest, toch zuchtte mijn nieuwe natuur er sterk tegen en zei ik menige keer onder een vloed van tranen: "Henen uit! Henen uit!," ofschoon mijn verdorven natuur dezelve als met de hand zocht vast te houden. Ik leerde door eigen ondervinding verstaan hetgeen de apostel zegt (Gal. 5:17): "Want het vlees begeert tegen den Geest, en de Geest tegen het vlees; en deze staan tegen elkander, alzo dat gij niet doet, hetgeen gij wildet." Ik mocht dan zo in mijn element zijn wanneer de Borg en Middelaar Jezus als Profeet en als Koning, als een gevolg van de toepassing van Zijn enig volmaakt zoenoffer en voorbeding als van de enige ware Hogepriester, door Zijn Woord en Geest in die trap mij onderwees en regeerde, dat al de verdorvenheden geheel en al door het hemels licht en leven van boven, hetwelk dan in mijn ziel indaalde, aan banden lagen.

Ik mocht, tot roem van Jehovahh's soevereine genade, dit geloofslicht op een kennelijke wijze ondervinden toen de Heere mij in de ruimte gesteld had; welk licht zodanig door de Heilige Geest onderhouden werd, dat het mij altijd in enige trap duidelijk gebleven is dat mijn hoop voor de eeuwigheid en mijn kindschap niet gegrond was in mijn afwisselende ondervindingen, noch in inwendige genaden, maar alleen in God, door Christus.

En ik denk dat dit een van de redenen is waarom ik tot dusver voor twijfelingen over mijn genadestaat en kindschap, uitgezonderd één keer, bewaard ben gebleven, zodat deze mij niet ontroeren, ofschoon ik niet weet hoe Jehovah naar Zijn vrijmacht met mij zal handelen. Want het is toch alleen Zijn vrije goedheid wanneer Hij deze en gene van Zijn volk, in vergelijking met de meeste anderen, bewaart voor langdurige verlatingen, grote kracht der verdorvenheden, bijzonder schrikkelijke verzoeken des satans.

In onze afvallige eeuw zeggen velen van hen die voor des Heeren kinderen gehouden worden: "Het is maar te beklagen dat die mensen die zeer duidelijke ondervindingen hebben, van de ondervinding te veel hun grond maken, en dat anderen die slechts weinig ondervonden hebben, meer door het geloof leven en zich op Gods Woord verlaten."

Ik ben het met dit zeggen niet eens. Ik geloof dat hoe duidelijker de Heere Jezus Zich bij Zijn eigen licht en Geest ontdekt, hoe meer men door geloofslicht leert verstaan hetgeen de apostel zegt in 1 Kor. 3:11: "Want niemand kan een ander fundament leggen, dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus."

Tot tweemaal toe kwam ik in mijn ouderlijk huis terug. Eens werd ik daar ernstig ziek. Op mijn ziekbed neerliggende kwam de satan mij influisteren: "Ja, gij gelooft dat gij zeker zalig zult worden. Maar gij zijt erg ziek en misschien zult gij nu moeten sterven, en dan zal uw geloof in de ure des doods bezwijken."

Deze verzoeking verwekte enige schudding, doch ik mocht bevrijd blijven voor beklemdheid des gemoeds. De Heilige Geest behaagde het naar Zijn vrijmacht mij innige zielszuchtingen tot de Heere te doen uiten, die mijn ziel verkwikten.

Een bemoedigend visioen

Daarop gebeurde er iets, waarvan ik vrees dat er zullen zijn die het voor geestdrijverij houden zullen, en dat mij op mijn levensweg tot veel geloof, sterkte, troost en bemoediging strekte. De Heere verwaardigde mij, ellendige, dood-, doem- en helwaardige, om mij op een buitengewone wijze te bezoeken met Zijn heil en dat door een zinnebeeldig visioen. En dat het zo is gelijk ik zeg, en ik zeg het tot roem, tot eer en tot verheerlijking van Gods vrije genade, weet ik door het hemelse licht en het leven hetwelk door het zien met mijn geloofsoog in mijn ziel afdaalde.

Ik zag dan in dit visioen een heerlijk, bovenzinnelijk, hemels, onuitsprekelijk heerlijk, zeer schoon en beminnenswaardig Persoon. Ik kan de overheerlijke eigenschappen in geen woorden uitdrukken. Ik zal alleen zeggen hetgeen men leest in Psalm 45, twee regels in rijm van het eerste vers:

*"Beminn'lijk Vorst, Uw schoonheid hoog te loven,
gaat al het schoon der mensen ver te boven.*

Welk een Persoon ik in mijn visioen door het licht des geloofsoogs zag, zal de lezer wel vermoeden. Ik verlustigde en vermaakte mij in Hem met een onbesmet heilig vermaak, geheel en al onderscheiden, niet slechts alleen in trap, maar ook geheel en al onderscheiden in soort en natuur van een zuivere huwelijksmin.

Maar ik zag ook in mijn visioen hoe deze Persoon een vrouwelijk persoon met wie Hij Zich ondertrouwd had, bij de hand had. Deze had niet alleen niets schoons en bevallige, maar was zeer onaanzienlijk, ja lelijk. Zij was bovendien omhangen met verscheurde en bemorste lompen. Ja, deze lompen waren zodanig verscheurd dat haar naaktheid er doorschemerde.

Over de ondertrouw van de zo met elkander strijdige personen verwonderde ik mij zeer. Ik dacht: Hoe is dit toch? Hoe kan zodanig Iemand een zodanig voorwerp bij de hand leiden! Zou Hij haar niet loslaten? Maar nee.

En wat mij nog meer verwonderde, was dat Hij Zich niet alleen voor haar niet schaamde, maar dat Hij met haar ging over heuvelen en over bergen, en door dalen en valleien. En dan dat Hij haar zodanig beminde, dat Hij haar bij het struikelen gedurig oprichtte. En dat iemand die zo vuil, zo onrein en zo afschuwelijk zelfs in mijn ogen was! Hooglied 1:5a echter zegt: "Ik ben zwart, doch liefelijk." En vers 15: "Zie, gij zijt schoon, Mijn vriendin! Zie, gij zijt schoon, uw ogen zijn duivenogen." Op de weg vielen van haar met wie deze heerlijke Persoon Zich ondertrouwd had, gedurig van de onreine, verscheurde lompen af.

Eindelijk kwam Hij met haar aan een groot water. Ik bemerkte dat dit de Jordaan des doods was. Nu werd zij van al haar vuile en gescheurde lompen ontdaan. Nu was ze geheel naakt. Maar nee, Hij verliet haar ook nu niet. Hij nam ze in Zijn liefdearmen en droeg haar over dit water, en leidde haar in behouden haven, namelijk in het vaderland der rust. Naar Ps. 48:15: "Want deze God is onze God eeuwiglijk en altoos; Hij zal ons geleiden tot den dood toe."

Ik leerde door het licht van de Heilige Geest het doel waarom en het einde waartoe de Heere in dit visioen mij de heerlijke Persoonlijkheid van de hemelse Bruidgom, van Zijn Kerk, van Zijn vrouw als de vrouw des Lams, die zo afschuwelijk en zo walgelijk in zichzelf, maar zo schoon en heerlijk in Hem is, getoond had, namelijk om mijn geloofsvertrouwen op Zijn verbondstrouw, verzegeld door Zijn eigen hartebloed, te vernieuwen en bij vernieuwing aan mijn ziel te verzegelen en te bevestigen, opdat ik mij van Hem mocht laten dragen, op Hem mocht vertrouwen, hoe vuil en onrein ik ook van nature was.

Ik leerde verstaan dat Hij mij, wat ik ook in dit leven zou moeten doorstaan, begeven noch verlaten zou, maar mijn Leidsman zou zijn tot in de dood, ja over het graf, en mij eenmaal tot Zich zou nemen in eeuwige heerlijkheid.

Op mijn ziekbed ternederliggende daalde er zodanig licht en leven van boven in mijn ziel, dat ik een onuitsprekelijke vrede en vreugde in mijn ziel bespeurde, die ik niet in woorden kan uitdrukken. O, het was mij toch zo goed. En ofschoon ik erg ziek was,

gevoelde ik van mijn ziekte, ter oorzaak van het genieten van de zaligheid, niets. Toen het mij zo goed was, kwam de geneesheer aan mijn bed. Hij vroeg mij hoe het met mij ging. Ik antwoordde: "Dokter, o, het is zo goed!"

Hij zei: "Maar gij zijt toch erg ziek." Hij ging naar vader en moeder en zei dat ik ijzende was. Zij, zeer bevreesd wordende, omdat hij er bijvoegde dat zij het oog wel wat op mij houden mochten, kwamen aan mijn bed en vertelden mij wat hij hun gezegd had. Ik zei: "Ik ijl niet, maar heb het zo goed voor mijn gemoed. Ach, de arme man weet niet beter."

Licht en duisternis

Enige jaren later kwam ik in een harde verzoeking door een zeker geval. Dit is de zaak die ik reeds aangestipt heb. Toen ik bij mijn broeder was van wie ik reeds verteld heb, diende bij ons een zekere knecht, Joh. Roos, die toen evenals ik in een bekrompen i i n, verkeerde. Wij spraken veel met elkander over onze zielstoestand. En dat hoewel hij in stand beneden mij stond. Dit had wel aanleiding kunnen geven tot het opkomen van verkeerde gedachten bij de huisgenoten, doch daarover dacht ik toen in het geheel niet. De genoemde Roos verhuisde enige jaren later naar Noord-Amerika. Vroeger had hij bij mijn ouders gediend en hij kwam hen van tijd tot tijd bezoeken. Later schreef hij nog uit Amerika over zijn bekrompen toestand. Maar dit duurde slechts een korte tijd. Daarna schreef hij een brief die een lichtzinnige geest ademde. Wij werden door deze brief in onze verwachting zeer teleurgesteld.

Ik en mijn zuster Gr. schreven ieder een brief met het doel hem die te zenden. De één las de ander zijn brief voor. Mijn zuster Gr. zei: "Uw brief is te hard; indien gij hem zendt, dan zend ik de mijne niet aan hem." En het gevolg was dat de beide brieven niet weggezonden werden.

Kort hierna kreeg ik mijn brief in handen. En onder het lezen werd mij gedurig ingefluisterd: "Indien gij de brief uit ware belangstelling en uit oprecht medelijden geschreven had, zou ge hem ook wegge zonden hebben." Dus zei ik in mijzelf: "Ik ben een huichelaar!" Toch zocht ik mij met hetgeen ik ondervonden had gerust te maar ach, mijn ondervindingen verdwenen gelijk sneeuw voor de zon! De strijd en de benauwdheid vermeerderden, omdat de satan mij toestemde dat ik wel iets ondervonden had, ja er zelfs bijvoegde: ook wel zeer kennelijke zaken; maar tegelijk mij influisterde dat dit het gevolg was van een hoge trap van het algemeen licht van de Heilige Geest. Ach, dacht ik, dan ben ik een van hen van wie de apostel spreekt in Hebr. 6.

Nu scheen ik van zielsbenauwdheid moeten stikken. Och, dacht ik, in plaats van Jezus teer te beminnen, heb ik mij aan de onvergefelijke zonde schuldig gemaakt. "Want alle zonden en lasteringen zullen de mensen vergeven worden, maar die den Heiligen Geest gelasterd zal hebben, die heeft geen vergeving in der eeuwigheid."

De nacht hierop kon ik van zielsbenauwdheid niet slapen. De De andere dag, een zaterdag, was ik nog in dezelfde toestand. Op de zondag hierop volgende, des namiddags, vroeg mijn zuster Tr. aan mij of wij met elkander naar Stroman, een rijke landbouwer, gaan zouden, wiens vrouw duidelijk bekeerd was. Mijn zuster was op dit ogen zeer goed gesteld. Zij zei: "Ik moet het huis uit, want mijn hart is ontvlamd van liefde tot Jezus."

Ik zei daarop: "Ik blijf tehuis." Toen kwam mij voor de geest dat de Heere ons samen zijn zou willen zegenen, daar Hij toch beloofde in Zijn Woord: "Alwaar twee of drie in Mijn Naam vergaderd zijn, daar wil Ik in het midden zijn."

Ik doe de lezer opmerken dat ik toen reeds enige ademhaling genieten mocht. Want in mijn stikkende benauwdheid kon noch durfde ik te bidden, maar nu mocht ik wederom, ofschoon met een nog zeer beklemd gemoed, een weinig zuchten. Dus, wij gingen.

Mijn zuster en de genoemde vrouw spraken innig over datgene wat op de weg des levens ondervonden wordt, namelijk dat licht en duisternis elkander gedurig afwisselen. Ofschoon ik in het eerst slechts luisterde, toch (omdat er zo'n kennelijke overeenkomst tussen hun spreken en mijn zielswerkzaamheden was) behaagde het de Heere mijn weg meer en meer op te klaren. Langzamerhand verdwenen de nevelen van donkerheid van mijn zielsoog. De benauwdheid van mijn geest verdween, en de Heere stelde mij weer in ruimte, waarmee een heilig verwonderen en een heilig aanbidden van mijn verzoende God en Vader in Christus door de Heilige Geest en een verfoeien van mijzelf om der zonden wil vergezeld ging.

Nu was het mij toch zo zalig voor mijn gemoed. Ik kan het in woorden niet uitdrukken. De liefde Gods werd door de Heilige Geest zodanig in mijn hart uitgestort, dat mijn lichaam overstelpt werd, zodat ik bezwijmde.

Doch ik zal het verhaal van wat de Heere in Oost-Friesland aan mijn ziel gedaan heeft, niet voortzetten; anders zou mijn werkje te uitgebreid worden.

Zalig gesteld

De lezer zal zich herinneren dat wij, nadat we Ridott (Illinois) verlaten hadden, door het indienen van attestatiën lidmaten van de gemeente Steamboat Rock (Wellsburg, Iowa) werden en ook dat mijn man vroeger zeven weken en drie dagen met Hilke Bode gehuwd geweest was.

Toen wij gehuwd waren, had mijn man sterke aanvallen dat hij mij ook door de dood zou moeten verliezen. En ofschoon ik doorgaans onder de prediking van hem gesticht werd, deed er zich op dit gebied iets op waardoor zijn reeds genoemde verbeelding versterkt werd. Op een zekere zondagmorgen uit de kerk komende en mijn gemoed overstelpt zijnde, vroeg hij mij: "Zijt ge niet wel, mijn kind?" Ik zei onder een vloed van tranen: "Ja ik ben naar het lichaam wel, maar het is mij zo zalig voor mijn gemoed. Ik zou wel gaarne weg willen of sterven."

Hij zei: "Ik gun u de zaligheid wel, maar dan zou het toch bedroefd voor mij zijn! Hebt ge dan geen zorg voor mij?" Ik antwoordde: "Nee, dat kan ik thans niet zeggen. Want de Heere, Die altijd voor u gezorgd heeft, zal ook dan voor u zorgen. En ik geloof ook juist niet dat mijn zielsgesteldheid een voorbereiden van mijn sterven is."

Nu had zijn vorige, nu reeds lang in de Heere ontslapen gade ook zo iets tegen hem gezegd. Dit een en ander versterkte zijn vrees, hetgeen de lezer wel zal kunnen begrijpen.

Des namiddags moest hij in de gemeente Ackley (Iowa) prediken. Des avonds te huis komende vroeg hij mij spoedig of ik het nog zo zalig voor mijn gemoed had. Ik antwoordde: "Het is nu zo niet meer, ofschoon ik nog wel van dit zalige een zoete nasmaak heb." Hij vroeg mij verder of ik nog gaarne sterven wilde, waarop ik zei: "Dat kan ik nu juist niet zo zeer zeggen. Indien het des Heeren wil zijn mocht, zou ik wel tot uw troost en bemoediging willen blijven."

Mijn man antwoordde dat, ofschoon het zondig was, hij toch blij was, omdat hij vreesde dat het zalig genot een voorbereiden voor mijn sterven was. En ik voegde erbij:

"Hoe kleeft mijn ziel aan 't stof. Ai, zie mijn nood en doe mij naar Uw Woord herleven."

Ons kindje is vandaag gestorven

Ook heeft de Heere wonderen van Zijn vrijmachtige liefde en genade aan mij bewezen vóór de geboorte van ons eerstgeboren dochtertje. Twee maanden voor de rechte tijd, daar in de tijd van mijn zwangerschap zich soms ongunstige verschijnselen voordeden, zei ik aan mijn man: "Wij zien ons kind niet levend. Ik geloof dat het op deze dag gestorven is."

Dit zeggen vloei­de nu niet voort uit de voornoemde ongunstige tekenen, maar uit de werkzaamheden die ik in mijn ziel ondervond. Ik vrees dat er zijn onder hen die dit lezen, die zullen zeggen met een glimlachje op de lippen: "Dit is zeker geestdrijverij." Toen ik mijn man zoveel te verstaan gaf dat mijn zeggen uit mijn werkzaamheden voortvloei­de, zei hij: "Ja, de werkzaamheden zullen wel goed zijn, gelijk ik vertrouw, maar wij maken dikwerf een verkeerde toepassing."

Ik zei: "Luister dan." En ik deelde hem het volgende mee:

Ik was peinzende over mijn lichamelijke toestand en ik dacht aan hetgeen ik zou moeten lijden. En het was mij alsof wij ons kindje niet levend zien zouden; ik geloof dat het op deze dag gestorven is.

De vraag die enige tijd tevoren in mijn gemoed oprees, was wat toch van dit kindje worden zou met het oog op de eeuwigheid. Op deze dag werd mijn aandacht op de gelukstaat of de staat van rampzaligheid van ons kind dat nog in de wereld moest komen, gevestigd. De gedachte kwam in mijn ziel met kracht en nadruk. Ik heb mijzelf door des Heeren onuitsprekelijke liefde en goedheid, met ziel en lichaam, voor tijd en eeuwigheid, in geloofsvertrouwen aan de Heere leren toevertrouwen en overgeven; aan wie zou ik dan mijn kindje beter toevertrouwen dan aan mijn hemelse Vader?

En zo werd ik ermee werkzaam. Ik werd ingeleid bij het licht van des Heeren Woord, door Zijn dierbare Geest, in Jehovah's hoogheid, Zijn hoogste vrijmacht, heiligheid en rechtvaardigheid. Ik mocht het kind, dit nog onge­boren schepseltje, aan de Heere voorstellen, overgeven en toevertrouwen. En dit geschiedde zonder enig beding, zonder zekerheid te willen van de geluksstaat of de rampzalige staat van het kind. Ik was toen niet werkzaam als een kind dat zijn vader al hetgeen het begeert zoekt af te persen. Nee, ik was verenigd met des Heeren wil; ik gevoelde geen tegenstreven van mijn eigen verkeerde geneigdheid tegen des Heeren wil. Deze vereniging met Gods wil was onuitsprekelijk zalig voor mijn hart.

Ik werd ingeleid door het licht des Geestes in het overtreden van de wet van het verbond der werken. Nu zag ik bij dit licht dat ons kind, als alle kinderen, door het billijk en rechtvaardig toerekenen van de eerste en grootste overtreding van Adam in zonde was ontvangen, en derhalve verdoemelijk was voor God, en dat de Heere het recht doen zou in Zijn borggerechtigheid, uit genade, tot behoudenis en zaligheid.

Het weggeven van ons kind aan Jehovah was mij door het hemelse licht des geloofs even duidelijk alsof ik hetzelve met mijn natuurlijke handen en als ziende met mijn natuurlijke ogen aan de Heere overhandigde. Al het onderscheid tussen ons kind en andere kinderen was in die ogenblikken als sneeuw voor de zon verdwenen. En met dit overgeven van ons kind aan de Heere ondervond ik en zag ik bij het licht des geloofs dat mijn Vader hetzelve aannam; ja, wat er ook van gedacht mag worden, ik zag met geloofslicht dat de ziel van hetzelve tot Christus als tot het heerlijk Hoofd van Zijn gemeente, en dus ook van de uitverkoren kinderen, in de hemel werd op- en aangenomen, en dat haar ziel met al de gezaligden zich in God verheugde. En in mijn geest was ik in het midden voor de troon, en verlustigde mij met haar en al de gezaligden in een algenoegzaam enig en Drie-enig God, in het aangezicht van Jezus Christus.

Dat dit zalige ogenblikken voor mij waren, zal des Heeren volk en zullen Zijn kinderen wel kunnen begrijpen. Ik zag daarop mijn man door de kamer gaan, en ofschoon ik wel heerlijkheid in mijn dood, als leidende tot het genieten van de eeuwige vreugde en blijdschap, zag, werd mijn aandacht ook bij de ellende bepaald die er ontstaan zou indien de Heere mij in deze omstandigheid wegnam. Ik gevoelde niet alleen innig medelijden met de mijnen, maar ook een innige verkleefdheid aan hen. Dit ontroerde wel mijn gemoed, maar ik zei: "Hebt nog maar geen zorg over mijn sterven. Ik geloof niet dat ik in deze gegeven omstandigheden sterf. Ik zou mij kunnen vergissen, maar

het is mij duidelijk dat ik nog een tijdlang tot uw troost en bemoediging bij u blijven zal. En ik wil dit ook gaarne, indien het tot des Heeren eer mocht strekken."

(t Was in 1871 dat zij aan mij meedeelde dat zij geloofde dat ze niet sterven zou en zij heeft na die tijd nog ruim 19 jaren geleefd, want zij is in 1891 de 21e februari te South Holland in de Heere ontslapen - ELM).

Doch dit geloof dat ik nog niet zou sterven, is op de proef gesteld. Een korte tijd voordat ons kindje ter wereld kwam, werd ik door een zeker toeval erg naar, hetwelk uit mijn lichamelijke toestand voortvloeide. Ik was zo benauwd door grote pijn, dat ik, ofschoon de glasramen vastgevroren waren, onophoudelijk riep: "Och, kunt gij niet een raam open krijgen?" Dit was op een zondagnamiddag, toen het volk uit de kerk kwam. Ouderling Primus en zijn vrouw en nog anderen kwamen, zoals zij gewoon waren, met mijn man bij ons aan huis.

Deze benauwdheid duurde voort en was des avonds om negen uur op het hoogst gekomen. Het haar op mijn hoofd was nat van zweet. De mensen begonnen te mompelen dat dit het klamme doodsweet was. Mijn bedroefde man, dit merkende, zei: "Zou gij u vergist hebben, want gij zei dat gij zeker geloofde dat gij niet sterven zou. Ik vrees dat gij sterft. En och, nu sterft gij toch."

Ik zei: "Ik weet het nu niet. Mocht de Heere uitkomst geven."

Na een half uur kwam er enige verademing. Om half elf was het veel beter. Maar daarop werd het meer afwisselende. Des nachts was het soms zeer erg, maar des daags was het meer dragelijk. Van toen af duurde mijn lichamelijk lijden, namelijk van december tot midden in maart voort.

Doch ik zal de draad van hetgeen de Heere voor mijn ziel gedaan heeft, weer opvatten. Enige dagen nadat ik wat ik juist meldde ondervonden had, werd ik naar het lichaam, ook tengevolge van mijn zwangere toestand, ongesteld, welke ongesteldheid voortduurde totdat ons kindje, een dochttertje, dood ter wereld kwam. Ik had ook van die dag af aan waarop ik als een gevolg van mijn werkzaamheden geloofde dat het gestorven was, leven noch beweging bespeurd. Ook hieruit bleek dat ik mij niet vergist had.

Doch in deze tijd, ofschoon ik soms om nietige beuzelingen murmureer, was ik doorgaans stil, en in mijn lichamelijke ongesteldheid aan de Heere kinderlijk onderworpen. Toen ons dood schepseltje inde wereld kwam, was ik zo zwak, dat men de gordijnen voor de glasvensters moest neerschrijven, omdat ik het daglicht in mijn ogen niet verdragen kon. Toch was het mij naar mijn ziel bijzonder goed. Ik genoot een vreugde door God in Christus die alle verstand te boven ging.

Er kwam ook nog een vrouw bij mij aan het bed die hoogst zwanger was. Zij was voor zover ik weet onbekeerd en beklaagde mij uit medelijden.

Ik zei: "Och, dit moest u toch niet doen, de Heere is toch zo goed over mij." En ik deed niet anders, ofschoon ik zeer zwak was, dan met een zwakke stem des Heeren goedheid roemen. Gedurig was het in mijn hart: "Maakt met mij groot den Heere." Gedurig zei men dat ik te zwak was om te spreken, maar ik antwoordde dat de Heere, Die mijn ziel zo goed was, mij ook wel naar het lichaam zou ondersteunen.

De vroedvrouw bleef die nacht bij ons. Met het aanbreken van de nacht ging zij, waartoe wij haar aanmoedigden, ter rust. Mijn voor mij zo dierbare man bleef de gehele nacht bij mij in de kamer. Maar hoe zwak ik ook was en ofschoon hij weinig met mij sprak, een weinig na middernacht zei ik tot hem: "Och, mijn kind, ga toch heen en roep des Heeren volk tesamen, opdat wij met elkander de Heere grootmaken," waarop hij zei:

"Morgenvroeg, zo de Heere wil, zullen wij de meid zenden. Nu kan het niet; het is nacht. Gij weet toch ook hetgeen er vanmorgen met u gebeurd is?"

Ik zei: "Ja, dit weet ik zeer wel, u moest wat meer met mij over des Heeren grote daden spreken." Hij zei daarop: "Dit durf ik niet, omdat u zo zwak zijt."

Des anderen morgens kwam onze ouderling H. Reverts. Hij kwam aan mijn bed. Hij zei schreiende: "Och juffrouw, u en de dominee zullen wel bitter bedroefd zijn, omdat uw kindje dood is en u zo zwak zijt."

Ik zei: "Nee, ik ben niet bedroefd, want de Heere is zo goed over ons, want ons eerste kindje is reeds in de hemel, waar wij ook eenmaal zullen komen."

In mijn lijden, dat de 10e december begon en, ofschoon afwisselende, tot in maart voortduurde, was het mij doorgaans zeer stil in mijn ziel. Ik had geen kennelijke openbaringen van God in Christus door het bijzondere licht van God de Heilige Geest. Ik was in dit opzicht meer als een gespeend kind. Mijn ziel was stil en vergenoegd in God, uitgezonderd twee of drie keren.

Ik herinner mij nog van één keer dat mijn man het kussen waarop ik met mijn hoofd lag, op mijn verzoek zocht te leggen zoals ik het begeerde, en mij zeer minzaam vroeg of het zo goed was. Ik zei met een weinig barse stem: "Het zal wel zo wat zijn, laat het maar zo, ik word toch nooit weer beter," waarop mijn man zei: "Och, mijn kind, het is toch niet goed om zo te spreken als gij doet. Dit is toch murmureren! De Heere heeft u toch reeds aanvankelijk hersteld."

Ik keerde mijn aangezicht naar de wand en begon bitter over deze zonde te wenen en schaamde mij. Ik was beschaamd en durfde mijn aangezicht tot de Heere niet opheffen.

In opstand

In de maand maart herstelde ik en werd ons na al mijn bitter en langdurig lijden spoedig (ofschoon een kundig geneesheer ons betuigde dat mijn toestand zodanig was dat ik niet weer zwanger zou kunnen worden) in het volgende jaar, 1873, de 20e maart, een welgeschapen zoontje geboren, hetwelk na enige ogenblikken stierf.

95

Onze droefheid over dit verlies was groot. Maar ach, met mij bleef het hier niet bij. Ofschoon de Heere mij zeer spoedig herstelde en van mijn kraambed oprichtte, raakte ik, in plaats van de Heere ook voor deze weldaad aan mij bewezen te danken, in een grote opstand over het verlies van mijn kind, en deze vermeerderde, omdat ik geen duidelijkheid had of mijn kind zalig was.

Ik zei tot mijn man: "Het schijnt dat u over ons kindje weinig te doen hebt." En dit zeggen vloeyde uit een murmurerend en wrevelig hart, weshalve ik dit zeggen op een norske manier uitdrukte. Hij zag mij met een droevig en enigszins verlegen gelaat aan en zei: "Och, mijn kind, zo moest u toch niet doen! Hoe kunt, hoe durft gij toch zo spreken!"

Ik zei hetzelfde en voegde er bij: "Nu dan, vertel mij eens hoe gij onder het verlies van ons kindje gesteld zijt;" waarop hij antwoordde: "Och, mijn kind, ik denk, het zou niet goed wezen indien ik dit deed, omdat gij door de wangenstelling waarin gij u thans bevindt, toch geenszins tot verademing voor u zou komen." Doch daarop zei ik: "Wel, gij moet mij toch meedelen hoe het u dan onder ons verlies te moede is."

Ik hield bij hem aan, waarop hij zei: "Och, och! Ik zal, nu u dit zo gaarne wilt hebben, u het dan meedelen. Dat ik ons kindje gaarne bij het leven had gehouden zowel als u, behoef ik u niet eens te zeggen. Gij weet dit immers zeer wel. Is het niet waar? Dewijl het gevaar om uw leven te behouden in het ter wereld brengen van ons kindje

zeer groot was, zodat u zelf vreesde, toen gij reeds verlost waart, binnen enige ogenblikken een lijk te zullen zijn, en omdat de Heere u door Zijn goedheid niet alleen boven bidden en denken heeft ver-

lost, maar ook zo spoedig hersteld heeft, zo was ik deze morgen zo blij dat ik bij ons verlies u toch behouden heb en ik kon niet anders dan de Heere danken met de woorden van de psalmist: De verheffingen des Heeren zullen in mijn keel zijn."

Ik zei: "Nu, dat is dan goed voor u, maar met mij is het dan zo niet. En ik heb liefst dat gij maar niet meer tegen mij van des Heeren goedertierenheid spreekt. Ik kan thans daar niet van horen... Wist ik nu maar dat mijn kind behouden was..." en ik brak in deze bittere klachte uit: "Nu is het voor mij ondra.gelijk!"

Mijn man zei om mij op te beuren: "Ofschoon gij voor uzelf nu dezelfde duidelijkheid niet hebt als voor ons andere kind, zo mogen

96

wij toch nooit geloven dat dit kind niet zalig is, maar wij moeten het ervoor houden uit kracht van de beloften des verbonds, namelijk des genadeverbonds, dat het zalig is, omdat het niet geopenbaard heeft in de dadelijkheid geen bondgenoot te zijn. Want de grond van ons geloof dat onze kinderen behouden en zalig zijn, moet niet zijn bijzondere openbaring van hun ingaan in de heerlijkheid, zoals dit u mocht tebeurtvallen, maar de beloften des genadeverbonds in dewelke ook onze kinderen begrepen zijn."

Ik zei: "Uw zeggen kan mij niet troosten," waarop hij antwoordde: "Wel, dit weet ik, maar laat ons onderzoeken wat vader Brakel van de kleine kinderen zegt." Ik zei: "Brakel kan mij ook niet troosten, want ik weet wel wat ZijnEerwaarde zegt."

Van die tijd af aan spraken wij in deze week zeer weinig over deze zaak. En ofschoon mijn voor mij zo dierbare man mij ook overeenkomstig de vermaning van de apostel "Gij mannen, hebt uw vrouwen hartelijk lief" minzaam en vriendelijk als altijd behandelde, zo bleef ik deze week in één en dezelfde nare toestand. Bij ogenblikken openbaarde zich zeer de vijandschap van mijn van nature boos hart tegen des Heeren hoogstaanbiddelijke voorzienigheid met betrekking tot het verlies van mijn kind, en vooral omdat ik niet wist of het zalig was.

De zondag hieropvolgende had de viering van het Heilig Avondmaal plaats. Des zondagsmorgens was ik nog in één en dezelfde toestand, ook nog toen het tijd was om naar de kerk te gaan. Toen de godsdienstoefening was begonnen, kwam mij voor de geest een stichtelijk boek te nemen om erin te lezen. Ik begon te zoeken naar een boek. Ik kreeg een bundeltje gezangen van ds. Albarthoma, vroeger leraar in de Gereformeerde Kerk in Nederland, in handen. Mijn oog viel op een gezang waarin hij

spreekt van het voorrecht om een levend lid van Christus' kerk te zijn en eeuwig te zullen blijven. Onder het lezen werd mij bij vernieuwing duidelijk dat de Heere mij met voorbijgaan van zovele duizenden hiertoe had uitverkoren en dat de Heere Jezus mij met Zijn dierbaar hartebloed had gekocht, en dat de Heilige Geest mij had wedergeboren om een levend lid van Christus' kerk te zullen zijn, en dat ik dit nu was en ook eeuwig zou blijven.

Nu mocht ik bij des Geestes licht bij mijn onschatbaar voorrecht bepaald en ingeleid worden en op een kennelijke wijze van de eer-

97

stelingen van het hemelleven, waarop de oogst volgen zal, genieten. O, wat werd ik toen bedroefd over mijn murmureren en opstaan tegen God. Met een boetvaardig hart mocht ik dit afschuwelijk kwaad voor de Heere belijden. En o, hoe schaamde ik mij voor de hoge en heilige God! Ik mocht mijn afschuwelijk kwaad voor de Heere, voor mijn verzoend God en Vader in Christus, belijden. Ik viel op mijn knieën voor des Heeren aanschijn neer. Ik mocht bij vernieuwing ondervinden dat mijn zonden, dat ook dit kwaad mij vergeven was.

Mijn wil was nu ook in betrekking tot ons verlies met des Heeren wil verenigd en wel in die trap dat het mij toescheen alsof ik geen wil had. Het was mij toen toch zo zalig. Was mijn man met het oog op mijn nare toestand, en temeer nog daar hij het Heilig Avondmaal aan des Heeren volk moest toedienen, met een bezwaard gemoed naar de kerk gegaan, zo mocht dit veranderen toen ik aan hem toen hij weer tehuis was, mocht meedelen wat mij onder kerktijd was tebeurt gevallen. Bij het inkomen in huis zei hij tot mij: "Wat ziet u toch vergenoegd en blij! Hoe is het nu?" Ik zei: "U hebt Avondmaal in de kerk mogen vieren, maar de Heere heeft met mij in huis Avondmaal mogen houden."

Naar South Holland

Omdat mijn man, ds. Meinders, in het jaar 1874 het beroep naar South Holland (Illinois) aangenomen had, vertrokken wij in de maand maart naar deze gemeente, voor dewelke hij de 15e maart des morgens naar aanleiding van 1 Tim. 4:16a: "Hebt acht op uzelf, en op de leer," door ds. W.H. Frieling werd bevestigd, waarop mijn man des namiddags zijn intrede hield naar aanleiding van Efeze 2:17: "En komende, heeft Hij door het Evangelie vrede verkondigd u, die verre waart, en dien, die nabij waren."

De Ware Hollandsche gemeente South Holland was zeer klein, gelijk zij ter oorzaak van de afscheiding van de Holland Christelijke Gereformeerde Kerk en tot het weer terugkeren (van vele leden -LV) tot die kerk, ook thans zeer klein is. Toen de genoemde plechtigheden plaats hadden, was het zeer kleine kerkje opgepropt met volk, maar omdat de wegen zeer slecht en er nog geen houten paden waren, hetgeen ik niet wist, was de daaropvolgende zondagen het

98

kerkje maar half bezet. Dit maakte mij moedeloos en ik bleef ook wederom niet vrij van murmeren.

Indien ik mij wel herinner, dan was het de vierde zondag dat mijn man des middags uit de kerk kwam en tehuis komende, mij vroeg: "Hoe is het gegaan vanmorgen in de kerk?" Ik antwoordde: "Aller-naarst." Hij zei: "Hoezo?" Ik zei: "Wel, u dacht dat het in des Heeren gunst was dat wij hier naartoe gingen en dat het u duidelijk was dat gij het beroep naar hier aan moest nemen. Maar het ziet er waarlijk toch duister uit, want ach, voor welke weinige mensen moet u hier prediken! Denk eens welk een onderscheid tussen hier en Steamboat Rock, Wellsburg. Welk een verschil! En dan dit kerkje, de predikstoel en de zitplaatsen strekken meer tot spot dan tot eer van de godsdienst."

Mijn man zei dat hij er wel wat neerslachtig door werd. Ik ging met deze gemoedsgesteldheid naar de kerk. In de kerk gekomen zijnde, was ik in het begin nog zeer ontstemd. Enige ogenblikken hierna daalde er bij wijze van inspraak in mijn ziel: "De Heere is ook hier tegenwoordig." Met dit indalen van deze stem in mijn ziel gevoelde ik de ontzaglijke, heilige tegenwoordigheid van de zo beminns-, dienen- en hoogstaanbiddenswaardige Jehovah in mijn ziel.

O, ik werd zo beschaamd en zo schaamrood in de diepste grond over mijn hoogmoed en eigen eer, over mijn tegenzin met de weg welke de Heere met ons gehouden had, ook in betrekking tot ons komen en zijn alhier. O, ik had wel, omdat ik zo beschaamd

was over mijn kwaad omdat ik door ondervinding van de nabijheid des Heeren bewust was, van zelfverfoeing om mijn zonden willen wegkruipen. En ofschoon men maar één zaak tegelijk noemen kan, zo daalden nu met kracht deze woorden in mijn ziel, Exodus 3:5: "En Hij zeide: Nader hier niet toe; (...) want de plaats, waarop gij staat, is heilig land."

Ik hoorde door deze woorden zeer duidelijk de inspraak of de stem van God de Heilige Geest in mijn ziel. En de liefde Gods werd zodanig in mijn ziel door de Heilige Geest uitgestort, dat mijn stoffelijk, broos en bouwvallig lichaam eronder scheen te bezwijken, zodat ik gedurig in mijn ziel uitriep: "Och Heere, trek toch Uw liefde een weinig in, want ik kan dezelve niet langer dragen."

Uit gevoel van mijn onwaardigheid, afschuwelijkheid en walgelijkheid om mijn zonden wil zou ik wel op de dorpel van de deur van het anders zo onaanzienlijke kerkje hebben willen blijven zitten! En dan was het wederom in mijn ziel: "De Heere woont alhier! De Heere is met Zijn gunst in dit kerkje, in deze gemeente tegenwoordig."

Ik zei: "Och Heere, nu Gij hier met Uw gunst woont, kan, ja wil ik hier ook gaarne zijn!"

Gedurig hoorde en gevoelde ik de kracht van de woorden in mijn ziel indalen: "Trek uw schoenen van uw voeten, want de plaats waarop gij staat, is heilig land." Ofschoon ik deze woorden niet zou hebben kunnen verklaren, was het zoals het mij toescheen, alsof eigengerechtigheid, hoogmoed, zondige eigen eer verdwenen als sneeuw voor de zon.

Ofschoon mijn man mij menige keer meegedeeld had hoe hij bewerkt was om Steamboat Rock te verlaten en het beroep van South Holland aan te nemen, hetgeen mij ook wel goed toescheen, had ik mij toch door zijn geloof en door zijn ondervindingen niet gerust kunnen stellen. En daar ik zeer aan Steamboat Rock verkleefd was en de gemeente ook aan mij, verliet ik enigszins met een bezwaard gemoed Steamboat Rock en ging schoorvoetend naar South Holland. Maar nu mij dit in het verachte en kleine kerkje mocht te beurt vallen, werd het mij zo duidelijk dat ik en mijn man in des Heeren gunst hier waren.

O! dat "in des Heeren gunst"! En die op een gevoelige wijze te mogen ondervinden! Welk een wonderbare vrede, kalmte en heilige vergenoegdheid ik in God ondervond, kan ik in geen woorden uitdrukken! Ik kan niet meer zeggen dan dat ik iets ondervinden mocht van hetgeen de psalmist zegt: "Uw gunst sterkt meer dan de uitgezochtste spijzen."

Toen ik uit de kerk in huis kwam, was bijkans het eerste wat ik aan mijn man en aan het volkje zei: "Wij zijn hier in des Heeren gunst!" Ik kon niet zwijgen, want ik was zo blij. Mijn hart was met een heilige blijdschap vervuld. Het was toen enigermate toepasselijk op mij: "Indien dezen zwijgen, zullen de stenen des velds spreken." En het volkje was blij met mij. Wij hadden toen na kerktijd nog een aangenaam en verkwikkelijk en goed uurtje met elkander.

Een kleine tijd hierna kreeg ik een ongesteldheid aan mijn ogen. Onze reis naar hier en de laatste dagen te Steamboat Rock waren vermoeiend geweest. Voor ons vertrek hadden we bijkans iedere avond volk, soms tot in de nacht van een tot twee uur. Daarop reisden we een nacht en een dag tot drie uur des namiddags met de spoortrein van Steamboat Rock naar Chicago en één en een half uur van Chicago naar Dolton en van Dolton met de wagen des avonds in de kou naar South Holland.

Door dit alles waren mij de kou en het missen van de nachtrust op mijn ogen gezet en nu kreeg ik in mijn ogen erge pijn, zodat ik bijkans niets zien kon. Daar ik het daglicht

niet verdragen kon, moest ik kussentjes met kamille op de ogen dragen. Ik en ook mijn man vreesden dat ik blind zou worden.

De praters van binnen en van buiten hadden nu veel werk met mij om met mij te praten. De een zei dit, de ander zei weer wat anders. Soms bij het horen van deze onderscheidene stemmen dacht ik als ook wel vroeger: "Ik zal mij met hun gesprekken in het allerminst niet inlaten, maar ik zal goed luisteren wat zij zeggen en wat zij toch wel in de zin hebben." (Zij zinspeelt op de onderscheiden verdorvenheden des harten, en op de vuistslagen des satans. -ELM)

Maar ach, eer ik het vermoedde, had ik een stem in hun alarmgeschrei. En ach, nu kon ik de mijne van de hunne niet meer onderscheiden. Maar ach, dat is mij nog wel duidelijk, dat mijn stem verdriet, neerslachtigheid, diepe moedeloosheid, ontevredenheid, in mijn erge pijn en de vrees van blind te zullen worden, ademde.

Ik herinner mij nog dat, toen mijn ogen op het naartst waren, mijn man op een zaterdag naar Chicago moest, om in die gemeente, daar deze gemeente door het overlijden van ds. F. Hulst vacant was, de volgende dag te prediken, de heilige Bondszegelen te bedienen en de stemming om een leraar te beroepen te leiden. Hij, mijn neerslachtigheid en gemelijkheid uit mijn houding en woorden opmerkende, zag mij met een droevig gelaat aan en zei: "Och, mijn kind, wat is het mij toch naar, ook met het oog op hetgeen ik, zo de Heere wil, te verrichten heb, u zo te moeten verlaten." En hij ging.

Toen hij weg was, had ik er last van hem een weinig nors behandeld te hebben. Ik heb in zulke en soortgelijke gevallen met hem mijn ondankbaarheid en mijn boos hart leren kennen, zodat ik, wanneer ik in mijn eenzaamheid mijn zonde en schuld voor de Heere beleed, in mijn hart zei:

"Och Heere, het heeft U behaagd overeenkomstig mijn begeerte en bede, indien ik nog eens in een gehuwde staat zou komen, mij een man te geven die U vreesde, en die mij en wie ik beminde. En och, Heere, Gij hebt mijn begeerte in elk opzicht vervuld. Ja, Gij hebt mij bovendien een dienaar uws Woords gegeven, die ook voor mij niet zonder vrucht en zegen in Uw wijnberg is werkzaam geweest. Och, vergeef mij ook deze zonde. En daar wij beiden een dodelijk en arglistig hart, als alle mensen, met ons omdragen, geef ons dat wij door de kracht van Christus, door Zijn Geest, de oude mens mogen doden."

De eerste preken in de nieuwe gemeente

Doch ik zou zo stilletjes mijn doel uit het oog verliezen. Ik heb dit slechts in verband met mijn bevindingen aangestipt. In de tijd toen mijn ogen langzamerhand beterden, mocht ik voor mijn ziel betere, ja gunstige ogenblikken ondervinden. Daar wij in des Heeren Woord gewaarschuwd worden om de dag der kleine dingen niet te verachten, daar de kleinste veranderingen en verkwikkingen in een tijd van verzoeking van binnen en van buiten voor de ziel dan zo dierbaar en dan wel grote dingen zijn, ja ook omdat ze van de zo verheven en ontzaglijke Jehovah aan zulke nietige aardwormen, aan zulke hellewichten om der zonde, meegedeeld worden, kan en mag ik niet nalaten om derzelve hoogte te schatten, hoewel ik met het oog op die toestand van geen bijzondere zielsondervindingen kan spreken.

Mijn man predikte in het eerst te South Holland over de zaligsprekingen naar aanleiding van Matth. 5:2-11, onder welke predikatiën de kleingelovigen in het bijzonder stichting genieten mochten. Toen heeft hij enige vervolgstoffen uit de profetieën van de profeet Zacharia afgehandeld, welke predikatiën ook niet zonder zegen door mij en anderen gehoord zijn. Ik herinner mij wat preken betreft niets bijzonders. Daar de tijd spoedig,

ja zelfs als rook en damp die ras verdwijnt, voorbijgaat, liep dit jaar ook spoedig ten einde.

In deze tijd, namelijk bij de jaarwisseling 1874/1875, mocht de Heere mij weer bijzonder goed en nabij zijn, waarvan ik iets gemeld heb in een open brief in De Wachter. Deze brief luidt als volgt, en is door ondergetekende ingelast.

VOOR DE WACHTER Correspondentie

Lieve Broeder en Zuster!

Dewijl wij in de aanvang van november, laatstverleden jaar, gehoord hebben dat uw broeder naar het lichaam lijdende was, was het van toen af mijn plan om u enige letteren te schrijven, maar tot dusver bleef zulks bij een voornemen, hoewel ik gedurig prikkelingen over mijn verzuim in mijn ziel moest ontwaren. Ook ontbreekt mij veelal de tijd om te schrijven.

Thans maak ik met het schrijven aan u een begin. Ik ben begerig om te weten hoe het met uw vrouw is, en hoop dat gij ons zeer spoedig ook hieromtrent enige kennis zult meedelen. Ook zouden wij gaarne weten of gij in die toestand nogal wat bemoedigd wordt, of in dezelve zulks zijt?

Wij zijn door des Heeren goedheid nog gezond en mogen ons nog in dezelfde liefde en vriendschap met de gemeente wederzijds verblijden als toen gij laatstverleden zomer bij ons op bezoek waart; ook durf ik niet te ontkennen dat des Heeren volk onder de prediking des Woords bemoedigd en opgebeurd wordt; maar och, mocht de Heere Zijn Geest over onbekeerden en vooral ook over het jeugdige, opkomende geslacht uitstorten.

Zaterdag las ik in De Wachter dat G. Baal niet meer in het land der levenden hier op aarde is; dit schokte ons zeer; maar wat zullen wij zeggen, want volgens onze wijze van zien is hij thans in het vaderland der ruste, en zal derhalve niet verlangen in deze woestijn des levens terug te keren. Hoe was het met hem; zag hij ook erg tegen de dood op? Had hij ook aanvallen en bestrijdingen, of was hij gemoedigd bij het gezicht van dood en eeuwigheid?

Met het lezen van de brief welke door broeder S. in De Wachter geplaatst was, werd ik bij vernieuwing bij uw ongesteldheid bepaald; en ook daarbij dat broeder S. geen schrijven ontving. Bij vernieuwing kwam mij voor de aandacht ons liefderijk verkeer laatstleden zomer met elkander; en ik denk, zou ons dit voorrecht nog eens wederom te beurt vallen? De tijd zou ons wederom te kort worden, om de een de ander iets mee te delen van duisternis en licht, eerbergingen van des Heeren aangezicht, en van het liefelijk verheffen van deszelfs aanschijn, hetwelk in die tussentijd zou plaatsgehad hebben. Hoe is het, kunt gij gezamenlijk uw weg op de Heere wentelen, en uw wil aan de wil des Allerhoogsten onderwerpen? Dan hebt gij het waarlijk goed onder het kruis, en dan zult gij ook betuigen: "Ik weet dat al wat mijn Vader mij en ons oplegt voor ons zo nuttig en voordelig is, al kunnen wij het ook niet zien."

Maar ach, ik weet bij bevinding dat het grote genade is om onder een langdurig lijden de Heere kinderlijk te zwijgen, want let ik op mijzelf, dan schaam ik mij om maar slechts onder weinige wederwaardigheden moedeloos temeer te zitten en te murmeren tegen de God mijns heils in plaats van Hem dan nog in Zijn weldaden en zegeningen, die Hij ons nog in zo velerlei opzichten doet genieten, te erkennen. Och ja, mijn lieve, ik ben een ellendig voorwerp in mijzelf; en waarlijk, ik denk, de ellendigste onder de ellendigen.

Binnenkort ontdekte ik zo kennelijk een overeenkomst tussen mij en de kinderen Israëls, Numerie 14; en hoewel ik door genade wist dat de Heere mij uit kracht van Zijn verbond niet begeven noch verlaten wilde, moest ik enige dagen de verberging van des Heeren aangezicht ondervinden, maar in die toestand werd ik ook, en vooral onder het lezen van Gods Woord, met nare en akelige gedachten gekweld.

Ik zou u veel van deze en soortgelijke wangestalten kunnen meedelen, maar zulks zou niet tot stichting wezen, en derhalve wil ik dit nu ook maar met stilzwijgen voorbijgaan.

Ook wordt des Heeren Naam meer in het bijzonder verheerlijkt door de verlossing door Hem van alle kwaad. Ook deze verlossing mocht ik door het genieten van Gods gunst en liefde ondervinden, hetwelk de ziel dan verootmoedigd en beschaamd voor de Heere doet zijn. Bij vernieuwing leert men verstaan: "Gij zijt mensen, maar Ik ben uw God." Duisternis en licht te kennen is een middel waardoor des Heeren kinderen meer leren afzien van het eigen ik, om hun zaligheid meer zuiver te leren zoeken en te vinden in de enige en drie-enige God des verbonds. En zulks dient om God op het hoogst te verheerlijken en de mens op het diepst te vernederen.

Indien de Heere mij verder door Zijn indachtmakende genade leiden mag, wil ik u (en mocht het zijn tot eer en tot verheerlijking van Hem) een en ander van mijn zalige ontmoetingen na de voorgenoemde meedelen.

Gedurig mocht het mijn bede wezen dat, hoewel ik niet kon ontkennen dat mij uit genade een klein beginsel van de liefde tot God geschonken was, ik de Heere meer mocht liefhebben, en meer uit liefde mocht dienen. Ieder blad van de Bijbel was een les, waardoor die begeerte zich in deze verzuchtingen tot God uitsprak: "Och Heere, laat mij toch meer aan Uw voeten zitten om van U ware wijsheid te horen, al zou mij ook de vrijmoedigheid ontbreken om erover te spreken." Maar enige dagen was ik weer meer zonder dat kennelijke begeren, en was ik ook bij ogenblikken zeer moedeloos, maar toch wilde de Heere mij, trouweloze in mijzelf, op een kennelijke wijze bemoedigen. Op welke wijze zulks geschiedde, wil ik u meedelen.

Oudejaarsnamiddag (1874) was ik te South Holland in de kerk. Onder de verklaring van Ezechiël 8:13 werd ik over mijn afwijkingen en trouweloosheid diep beschaamd; ook erkende ik mijn aangezicht zo dikwerf van de Heere afgewend te hebben. Ik moet met Efraïm zeggen: "Och Heere, ik ben beschaamd en schaamrood vanwege mijn zonden." En met David: "Ik verborg geen kwaad, dat in mij werd gevonden." En dan: "Och, vergeef genadiglijk om Uwszelfs, om Uw Naams wil."

Des oudejaarsavond was, gelijk gewoonlijk des zondags, des Heeren volk bij ons aan huis. Wij mochten ook nog van achteren betuigen: "Het was ons die avond zo zoet en aangenaam." Ik wilde nu, gelijk gewoonlijk, de rust des nachts genieten, maar de Heere deed mij wakker houden. Het behaagde Hem mij bijzonder te bepalen bij de dagen vanouds, ja zelfs van mijn kinderjaren af, en hoe ik gelijk alle mensen van nature op de weg der zonde wandelde, en hoe ik voor eeuwig op die weg gebleven zou zijn, had de Heere mij niet door Zijn ontfermende goedheid getrokken uit die nare, akelige duisternis en overgebracht tot Zijn wonderbaarlijk licht.

Ook werd ik met kracht en nadruk bepaald bij de menigvuldige uitreddingen en verlossingen die ik in zeer drukkende benauwdheden mocht ondervinden, en hoe ik bij een gezicht en een kennelijk beseffen van mijn ellende werkzaam was, en helaas, nog maar al te veel ben, om als het ware de Heere door mijn kermen en bidden tot ontferming te bewegen. Maar hoe dierbaar was het mij in die ogenblikken dat de Heere mij bij vernieuwing dat geloofslicht schonk, en mij daartoe gebracht heeft, om mijn zaligheid te zoeken en te vinden in de dierbare Heere Jezus, de enige Heiland en Zaligmaker. O, al die zaken waren mij bij het overdenken zo dierbaar, zodat ik met David moest uitroepen:

*'k Zal gedenken, hoe voor dezen
Ons de Heer' heeft gunst bewezen,
'k Zal de wond'ren gadeslaan,
Die Hij heeft vanouds gedaan.*

Ja, ik vermocht niets anders dan uit genade te roemen, ook met toeëigening voor mijzelf, in de vrijheid der kinderen Gods. Uit mijn hart ontboezemde zich de taal met een Hiskia:

"Ik zal al zoetjes voorttreden." Ja, ik zal gemoedigd mijn weg kunnen gaan, leunende en steunende op mijn dierbare Zaligmaker, zal Hij mij, hoewel ik niets goeds in mijzelf heb, inleiden in het vaderland der rust, daarboven in de hemel, in het huis mijns Vaders. Het was mij door geloofslicht kennelijk dat Hij mijn Voorspraak bij de Vader was en zijn zal. Op een kennelijke wijze mocht ik mij aanmerken als een vuurbrand uit het vuur gerukt te zijn.

O, hoe zalig was het mij één van deze gegevenen des Vaders te zijn; ja, te behoren tot hen die door de Heilige Geest verenigd zijn met een volzalig en drie-enig God, eenmaal verwelkomd te worden door en te ontmoeten al de zalige hemelingen, verwaardigd te worden om met hen voor het Lam Dat geslacht is neder te vallen, Die ons zo duur gekocht heeft door Zijn bloed, en Hem te aanbidden, ongestoord en zonder zonde! Hoewel ik niet dacht dat ik sterven zou, evenwel in aanmerking nemende hoe de Heere mij op deze weg zo getrouw geleid had, scheen mij mijn leven in deze benedenwereld toch maar enige uren meer te zijn, die gedurig minder in aantal worden, en dan ... waren wij in het huis onzes Vaders, waar wij vreugde op vreugde zullen genieten.

Het gevoel van liefde tot de drie Goddelijke Personen in het Goddelijke Wezen, Die God Zelf zijn, de aanbiddens- en dienenswaardigheid van Hem, kan ik in woorden niet uitdrukken. Ik moet het hierbij laten en zal alleen zeggen dat nu eens de taal van mijn hart was: "O, mijn drie-enige God!" Dan eens: "O, mijn Vader!" Dan weer: "Mijn Maker is mijn Man, Heere der heirscharen is Zijn Naam."

O, wat was het mij een wonder dat de Heere met zo'n zondig, arm adamskind gemeenschap wilde oefenen. Gedurig moest ik met Van Lodensteijn zeggen: "*O, zalig zinken, o, zalig verdrinken, in die grote oceaan!*"

Nu had er bij vernieuwing een inwilligen in het Verbond (door het genoemde verbond doelt zij op het eeuwig- en eeuwig- en eeuwigdurend verbond der genade -ELM) en overgeven aan de Heere plaats, ja ook was het mijn lust en mijn bede dat de Heere toch in mij werken mocht wat Hem behaaglijk mocht zijn.

Ook mocht ik de dienaren des Goddelijken Woords en ook dus mijn dierbare echtgenoot aan de Heere opdragen, om ook hem te bekwamen tot het werk der bediening, opdat hij met vrijmoedigheid Gods Woord mocht verkondigen. Ik mocht bidden dat de Heere ook hem als een instrument gebruiken mocht tot bekering van onbekende zondaren in ons midden. Wonderlijk was het mij, waarvan ik het hoe niet kan begrijpen, hoe niet alleen deze gemeente South Holland, maar ook anderen, die met ons de openbare godsdienstoefening niet bijwonen, in een punt des tijds voor mijn ziel vertegenwoordigd werden. Ik kan niet anders zeggen dan dat groot en klein, bekeerd en onbekeerd mij, zover ik weet, voor de aandacht kwamen. O, hoe mocht ik ze aan de Heere opdragen, overgeven en aanbevelen aan Zijn wakend oog en trouwe liefdezorg.

Vuriglijk mocht ik de Heere smeken dat Hij Zijn wijnberg mocht bezoeken met Zijn heil en dat Hij met het begin van het nieuwe jaar toch bij vernieuwing dezelve mocht regeren. Ik redeneerde zo eenvoudig bij mijzelf: "Och Heere, ik leg deze wijnberg zo aan Uw voeten neer, en wilt Gij, alwijze God, besnoeien en afkappen, planten en bouwen, bemoedigen wat besnoeid, afgekapt en gepland, opbouwen wat gebouwd en bemoedigen wat bemoedigd moet worden.

(In dit jaar, dat met de genoemde nacht begon (1875), *alsook in het daaropvolgende jaar zijn er ook onderscheidene mensen bij de aanvang en bij de voortgang toegebracht, ook onder de jeugdigen, ofschoon helaas de meesten van hen door de afscheiding niet meer bij de gemeente zijn*).

Deze nacht heb ik meestal zonder te slapen doorgebracht. Tranen van liefde en dankbaarheid vloeiden gedurig uit mijn ogen. Zalig was het mij een bidder te zijn aan

de genadetroon, terwijl anderen zich bij de wisseling des jaars nog in de zonde vermaakten.

Des anderen daags was mijn lichaam afgemat, maar nochtans was mijn geest verlevendigd; ook vooral des morgens, toen ik de 42e Psalm las. Toen ik kwam bij dit vers: "Wanneer zal ik ingaan," werd mijn hart zo verbroken, dat ik met lezen eindigen moest.

Des anderen daags, een zondag, werd ik wederom bepaald bij de zegeningen Gods, dat de Heere onder ons dak en in mijn hart had willen inkeren en dat die Heere Jezus de Koning was Die door de vlakke velden rijdt. Dit alles was mij zo wonderlijk en ook zo zalig voor mijn hart. In de kerk zijnde werd mijn gemoed bij vernieuwing onder het zingen van Ps. 116 en onder de prediking over de oude Simeon dusdanig gestemd, dat ik met hem mocht instemmen: "Nu laat Gij, Heere, Uw dienstknecht gaan in vrede naar Uw woord, want mijn ogen hebben Uw zaligheid gezien."

Was mijn gemoed des morgens reeds gestemd om met de engelen aan te heffen en te zingen: "Ere zij God in de hoogste hemelen," in de kerk was mijn hart door het ondervinden van de hemelse liefde gedurig verbroken.

Des middags thuiskomende, vroeg mij iemand van hen die bij ons waren of ik niet bijzonder opgeruimd was, waarop ik antwoordde: "Ja, dat ben ik," en ik voegde er nog bij: "Ik denk, het is voor mij beter te sterven dan nog langer te leven, want dan zal het geloof zich in het aanschouwen oplossen. Nochtans ben ik aan des Heeren wil onderworpen; maar thans is het hemelse leven mij boven alles dierbaar."

Doch ik moet met schrijven eindigen, want het is reeds twaalf uur in de nacht. Dit moet ik vóór ik eindig nog zeggen. Thans is het mij niet meer zo levendig, nochtans is mij het aandenken aan deze zaken zoet. Ik hoop dat gij ons spoedig weer schrijft.

De brief, waarvan ik in het begin van mijn schrijven melding maakte, namelijk van broeder S., hebben wij ontvangen. Groet hem en zijn vrouw van ons, alsook onze moeder en de overige familie. Hartelijke groeten van ons aan u.

South Holland.

Uw zuster,

G. MEINDERS-Geb. PETERSEN.

Alleen en toch niet alleen

In de loop van het volgende jaar ontving mijn dierbare man een verzoek per brief om voor de gemeente Rochester (in de staat New York) twee zondagen te prediken en de heilige bondszegelen te bedienen, welk verzoek hij met toestemming van de kerkenraad inwilligde. En ofschoon de Heere zo menige keer mijn ziel niet alleen verkwikt had, maar mij ook dat geloofslicht geschonken had dat God mijn verzoend God en Vader in Christus was, zo was wat ik juist meldde van mijn man en het vooruitzicht van drie weken van elkander verwijderd te zijn, en dat op zo'n verre afstand, geheel en al tegen mijn door de zonde verdorven wil. Mijn natuurlijke liefde en verkleefdheid aan hem werden gaande, en ik zag er zó tegenop, dat ik hem zei: "Waarom u juist te verzoeken, waarom geen leraar uit Michigan, die toch veel korter bij Rochester woont dan gij?"

Die tijd van elkander verwijderd te zijn zou voor mij, naar 't scheen, niet om door te komen zijn. Toch mocht de Heere mijn gemoed omzetten. Dit had ook in het bijzonder plaats in de kerk, toen hij voor de laatste keer vóór de reis predikte. Ik kreeg het zo gemakkelijk in deze weg, zodat ik hem als een dienaar des Goddelijken Woords aan de Heere mocht aanbevelen en toevertrouwen met ziel en lichaam, evenals ik ook mijzelf mocht overgeven. Ik mocht dit overgeven van hem aan de Heere zo gemakkelijk doen. En ik kon hem zo gemakkelijk laten gaan.

De eerste zondagmorgen toen mijn man weg was, had ik het onder het lezen van een gedeelte van des Heeren Woord en in de kerk onder het lezen van een predicatie van Groenewegen ook bijzonder goed. Het was mij deze dag bijzonder aangenaam en dit deelde ik op die dag aan des Heeren volk mee. Wij hadden met elkander een aangename dag. Een ieder vertelde gul en eenvoudig het zijne.

Ik heb het al die tijd doorgaans gemakkelijk gehad. Mijn dierbare man is, nadat hij tien keren aldaar in de hitte gepredikt en huisbezoek te voet in de grote stad gedaan had, ofschoon zeer afgemat, wel thuisgekomen. Dat wij blij waren elkander door des Heeren goedheid te mogen ontmoeten, zal de lezer (ofschoon dit alles ook zo met zonde besmet is) zeer goed kunnen begrijpen.

Gods hoogheid, 's mensen nietigheid

Ook werd in de loop van dit jaar gepredikt, naar volgorde, over Jesaja 40. Onder het verklaren van vers 12-15 was het mij bijzonder goed. De gehele tijd onder deze predikatie, vooral onder het verklaren van het vijftiende vers, gevoelde mijn ziel de hoogheid, de heilige tegenwoordigheid van de hoogstgeduchte, beminnens-, dierensen aanbiddenswaardige Jehovah; en als een gevolg van het heilig en zielheilgend licht van de Heilige Geest, waarvan een klein schijnseltje in mijn ziel afdaalde, zo zag en gevoelde ik zo mijn afschuwelijkheid, walgelijkheid en hatelijkheid in mijzelf om der zonde wil. Ik zag mij, in vergelijking met de hoogverheven Jehovah, minder dan een droppeltje aan de emmer, en een stofje aan de weegschaal. En dan tegelijk Jehovah's gunst en vriendschap in het aangezicht van Jezus Christus te mogen ondervinden! God de Vader mijn verzoend God en Vader in Christus te zijn, deze ondervinding deed mijn hart wegsmelten van heilige schaamte en zelfverfoeiing en tegelijk van hartelijke en brandende liefde tot God in Christus.

Ik kan het zalige in woorden niet goed uitdrukken dat ik door middel van deze leerrede genoot. Ik zeg dit nu niet ter oorzaak van de natuurlijke liefde tot mijn man, want deze heeft met het werk des Geestes niets te doen en ik kan niet anders zeggen, waarin ik mij

ook verblijdde, dan dat zo dikwerf ik hem heb horen prediken, het mij niet anders was dan alsof ik een andere leraar hoorde prediken.

De volgende dagen was ik in de toestand waarvan de psalmist spreekt in Ps. 65: "Gij zult ons vreselijke dingen, in gerechtigheid" enzovoorts, zodat ik vanwege de hoogheid en de heiligheid des Heeren zo aangedaan was met een diep ontzag en met een heilig beven en een heilig verwonderen en verstommen van aanbidden, dat ik ter oorzaak van een heilige schaamte mijn ogen naar de hemel niet durfde opheffen, maar ze zeer laag naar beneden sloeg. En hoe lager dat de ziel voor God in het stof mag bukken, hoe zaliger het is voor het hart.

Zo was het toen ook met mij. Ik gevoelde een vrede die alle verstand te boven gaat. Ik zal ook dit dierbaar zieleven nooit vergeten. Wanneer ik mijn weg zo met een stil gemoed mag nagaan en gedenken aan de dagen vanouds, dan heb ik onder de prediking des Woords in mijn eenzaamheid, onder de gesprekken van des Heeren volk te South Holland het duidelijke geloofslicht, zou ik moeten zeggen, genoten, ofschoon ook de meeste strijd en worsteling op gemeentelijk en kerkelijk gebied en ook door andere omstandigheden waartegen mijn natuur zeer opkwam, daar werd doorleefd.

Slapeloze nachten, maar de bestrijder slaapt niet

Enige jaren hierna, toen op een zekere zondag verscheidene mensen door de drukkende hitte in de kerk niet meer konden blijven, werd mijn man des namiddags onder het prediken door de hitte zodanig aangegrepen, dat hij bijkans bezweek. Toch predikte hij door en ook des avonds predikte hij nog gelijk hij toen altijd deed. Maar des anderen daags was zijn zenuwgestel zodanig aangegrepen, dat hij soms drie nachten aaneen iedere nacht niet meer dan een uur sliep. Ik durfde hem soms niet aanzien. Ik vreesde dat hij zijn verstand zou verliezen. Ik bad en worstelde voor hem. Maar de Heere hield Zich als doof voor mijn smekingen.

Ik geraakte nu in opstand tegen Hem, Die aan ons beiden al zoveel goeds bewezen had. Och, wat is de natuur toch een vijand van Gods vrijmachtig welbehagen! Het is zoals een van de vrienden van Job zei: "Maar nu raakt het tot u." Daarbij kwam nog dat hij, nadat hij eens in een nacht het bijzonder goed mocht hebben, als het ware met zijn geest deze woorden: "Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen en de aarde is van Zijn goedertierenheid vol" als de stem van de Heilige Geest tot drie keer toe zeer duidelijk hoorde, zodat hij voor enige ogenblikken met zulk een diep ontzag en heilige eerbied voor de hoogstbeminns-, dienens-, hoogstaanbiddenswaardige Jehovah vervuld was, dat, ofschoon hij helder wakker was en mij duidelijk kon horen ademhalen, hij nochtans met zijn geest zodanig was opgetogen alsof hij zich werkelijk in het midden van de hemelingen bevond en zich voor de Jehovah, Die in de Goddelijke Borg en Zaligmaker Jezus Christus lichamelijk of zelfstandig woont, voor het Lam Dat geslacht is van de grondlegging der wereld, neerboog.

Hierna geraakte hij in erge bestrijdingen en duisternis, zodat hij aan mij zijn zielestrijd klaagde, en zei: "Och, mijn lieve vrouw, ik vrees toch dat er bij al hetgeen er aan mij gebeurd is, toch geen blijken van zaligmakend licht zijn. En och, dan had gij u ook met mij bedrogen."

In deze toestand werd de slapeloosheid zo erg, dat hij in drie nachten (de laatste nacht was van zaterdag op zondag) niet sliep. Ofschoon ik hierdoor soms ook de rust des slaaps moest missen, sliep ik deze nacht tamelijk wel.

Des zondagsmorgens, toen ik vraagde of hij nog wat geslapen had, antwoordde hij ontkennend. Ik zei: "Laat mij opstaan, zodat gij beter kunt rusten." Hij begon bitter te schreien en zei: "Mijn hart is gezond, en niets geslapen, en het is... zondag! Dit is voor

een leraar een ongunstig teken. Prediken is voor mij ondoenlijk. Nee, het is nu gedaan met mij."

Ik verliet het bed en wel om de reden die ik al genoemd heb. Mijn vrees dat hij zijn verstand nog zou verliezen werd groter. Ook werd ik door mijn hart, dat van nature boos is, ook weleens een weinig verdrietig tegen hem, ofschoon ik ertegen zuchtte. Eens gebeurde het mij nu dat mijn gemoed met kracht bepaald werd bij Psalm 41, het eerste vers in rijm. Nu werd mijn ziel lijdzaam en gedwee in deze weg van druk.

*"Welzalig hij, die zich verstandig draagt
bij een ellendig mens!
De HEER' zal hem, wanneer hij treurt en klaagt,
bevrijden naar zijn wens."*

In betrekking tot de vrees van het verliezen van het verstand, werd ik bepaald bij dit psalmregeltje: "Uw tent zal veilig wezen." Ik zei aan mijn man: "Ik mag vast geloven dat gij in deze toestand uw verstand niet verliest."

Doch ik keer tot de reeds genoemde zondagmorgen terug. Nadat ik zowat één en een half uur op was en een kopje thee gezet had, kwam hij bij mij zitten. Ik vroeg hem: "Hoe is het nu, mijn kind?" Hij zei: "O, het is mij zo naar in mijn hoofd. Het is alsof de aarde onder mijn voeten zich beweegt."

Nadat wij gegeten en gedronken en ons gereed gemaakt hadden om naar de kerk te gaan, na afgesproken te hebben een predicatieboek mee te zullen nemen, wat we ook deden, kwam de kerkenraad. Zij zeiden: "Indien de dominee niet kan prediken, zullen wij een predicatie lezen."

Nadat wij met elkander in huis gebeden hadden, gingen wij naar de kerk. Nadat de leraar de kansel beklommen had, scheen het hem toe alsof hem in het spreken naar lichaam en geest niets belemmerde, zodat de gedachte hem inviel: "Alles is bij u slechts verbeelding."

's Namiddags was het ook zo. De kerkenraad zei, en ik moest ermee instemmen, dat hij nog nooit zo ordelijk gepredikt had als toen. Toen wij des avonds met ons beiden waren, maakte ik hem in het bijzonder opmerkzaam op de bijzondere goedheid des Heeren op deze dag in Zijn dienst aan hem bewezen, waarop hij zei: "Ja, deze dag is voor mij ook een wonder, maar wat ik ondervond, kan ook plaats hebben bij leraars die onbekeerd zijn."

Ik bemerkte dat hij nog over zijn genadestaat erg geschud werd. Ik zei: "Och, mijn kind, uw zeggen grieft mij het hard Mocht de Heere u toch meer licht over uw weg geven.

In deze tijd moest op een zekere zondagnamiddag gepredikt worden over de derde bede. Ik was in die tijd gedurig over de ziels- en lichaamsgesteldheid van mijn man bezig, namelijk dat hij niet slapen kon en dat hij zo over zijn roeping tot het werk der bediening, ja zelfs over zijn genadestaat geschud werd. De genoemde namiddag naar de kerk gaande, werd ik bij mijn murmureren tegen de Heere bepaald. In de kerk hoorde ik de verklaring van deze bede: "Uw wil geschiede op aarde, gelijk als in de hemel."

Dit bepaald worden bij mijn murmureren verwekte beklemdheid in mijn gemoed. De onveranderlijkheid van Gods liefde en trouw, de natuur van vrije genade als in de diepste grond in Christus' zoen- en borgbloed uitgedrukt en bevestigd, was meer op de achter- dan op de voorgrond. Onder de verklaring van deze bede luisterend neerzittende, werd mijn hart geopend, zodat ik acht geven mocht op hetgeen er gesproken werd; het werd mij bij vernieuwing klaar en duidelijk hetgeen er onder andere gezegd werd, dat de natuur van het geestelijke leven is een wilsvereniging met God, en ofschoon de oude natuur van des Heeren volk hiertegen gekant is, zo zal nochtans na dit leven deze wilsvereniging zich zonder besmetting van de zonde klaar en duidelijk openbaren,

zowel in het beamen van het doemvonniss als met het oog op eigen volk en geen eigen volk, dit is door de banden der natuur, zowel als met het oog op de onherboren verworpenen in het algemeen en op de vrijspraak der uitverkoren wedergeborenen.

Door gebrek aan zelfverloochening kwam deze gedachte onder de genoemde verklaring met een soort van huivering in mijn ziel oprijzen: *Dit is toch ook hard*. Maar de Heere daalde met zoveel geloofslicht in mijn ziel neer dat deze gedachte, die vijandschap tegen Gods vrijmacht en dus tegen het geestelijk leven ademde, verdween als sneeuw voor de zon.

Mijn man verdween nu op dit gebied uit mijn gezichtspunt, en derhalve de natuurlijke liefde die ik toch overeenkomstig des Heeren Woord (ofschoon zo met zonde besmet, waarover ik soms bitter klagen en het voor de Heere belijden mag) tot hem als mijn man heb. O, die eenswillendheid met God! O, dat verslonden zijn van mijn wil in de wil van God (ofschoon deze laatste uitdrukking wel niet zozeer juist is), hoe zalig was dit voor mijn hart. Hoe schaamde, verfoeide ik mij over mijn murmureren.

Thuisgekomen zijnde deelde ik zeer gul en eenvoudig aan des Heeren volk mee hetgeen mij onder de prediking in de kerk was te beurt gevallen en dat ik volgens recht, indien ik niet aangemerkt in Christus was en in de toerekening van Christus' borggerechtigheid, de uiterste dorheid van mijn gemoed had moeten ondervinden. Zo moet de Heere Zijn volk bij herhaling en gedurig vrije genade leren, dewijl wij ter oorzaak van onze werkeilige natuur vijanden van vrije genade zijn, en derhalve zo hardleers om vrije genade te beoefenen.

Na die tijd zei mijn man tegen mij, toen ik wederom begeerteloos scheen te zijn, dat hij voor de eerste keer nadat hij die genoemde ontmoeting in die nacht van welke ik melding gemaakt heb gehad had, innige zielsuitgangen tot de Heere Jezus had mogen ontwaren, waarover hij zich zeer verblijdde, en dat hij sedert die tijd dezelve gedurig mocht genieten, en dat het leven in deze benedenwereld voor hem geen leven zijn zou indien hij dit genot zou moeten missen. Ik verblijdde mij met hem, dat de Heere hem bij vernieuwing verademing en blijken van Zijn gunst gegeven had.

Allen de oordelen verdiend

Daar ik geen behoorlijke aantekening gehouden heb, moet ik een tijdperk overslaan. Toch maak ik nog melding van een ontmoeting die ik eens op een zondagmorgen in 1876 heb mogen hebben. Ik had een of twee weken tevoren een stuk van zeker iemand in *De Wachter* gelezen over de oorzaak van de sprinkhanenplaag in het westen, terwijl andere streken van dit bijzondere oordeel Gods verschoond bleven. De geest en strekking van dit stuk leidden tot de gedachte dat de eerstgenoemden in het algemeen meer goddeloos, en de anderen in het algemeen meer rechtvaardigen waren.

Ik was met dit stuk niet vlak. Eerst dacht ik erover in *De Wachter* er een stuk tegen te schrijven. Allerlei gedachten doorkruisten mijn ziel. Mij kwam ook voor de geest: "Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen."

Doch op een zondagmorgen mocht ik uit de strijd in mijn gemoed verlost worden. En het werd mij zo klaar en duidelijk hoe alle mensen in zichzelf ook deze bijzondere oordelen rechtvaardig hebben verdiend, en dat het alleen Gods vrije, ontfermende goedheid is dat Hij anderen alleen om Jezus' wil door middel van Zijn zoen- en kruisverdiensten verschoont.

Doch mijn oogmerk is niet om over het genoemde stuk in *De Wachter* te redetwisten, maar om eenvoudig iets te zeggen over mijn zielsgesteldheid, waarin ik op deze

zondagmorgen mocht verkeren. De Zon der gerechtigheid mocht zo heerlijk en verkwikkelijk in mijn ziel schijnen, welk genot ik niet goed in woorden kan uitdrukken.

Water des levens

In de tijd van de slapeloze nachten van mijn man, waarvan ik reeds verteld heb, werd er op een zondagmorgen gepreekt uit Openbaring van Johannes 22, en naar ik mij nog herinner over het 17e vers. Toen werd mijn ziel (ofschoon de prediking ook voor mij niet ongezegend was) in het bijzonder getroffen door de woorden van het eerste vers van het genoemde 22e hoofdstuk dat door een ouderling werd gelezen, namelijk: "En hij toonde mij een zuivere rivier van het water des levens, klaar als kristal, voortkomende uit den troon Gods en des Lams."

Door het licht des geloofs, niet met mijn natuurlijke ogen, zag ik dat deze rivier van het water des levens, klaar als kristal, in de prediking des heiligen Evangelies over de aarde ruisenderwijze stroomde. Ik zag hoe de vergeving van zonden in Christus' offerbloed en het geestelijk leven door de Heilige Geest aan arme zondaren, als zondaren aangemerkt, zonder enige uitzondering worden aangeboden, ook in deze woorden van minzame uitnodiging: "De Geest en de bruid zeggen: Kom! en die het hoort, zegge: Kom! en die dorst heeft kome; en die wil neme het water des levens om niet."

Het was mij zo duidelijk dat niemand van nature niet alleen begeerde van dit zo zielverkwikkende water des levens (dat niet doortrokken is van enige zondesmet, weshalve het bij kristal vergeleken wordt) te drinken, maar dat de mens van nature een walg heeft van dit water en van het drinken ervan.

O! ik zou, ofschoon mij aan des Heeren soevereiniteit in die zielsgesteldheid kinderlijk onderwerpende, uit een hartsmeltend medelijden hen naar die rivier heengeleid hebben! Maar ach, zij zouden van mij, arme en zelf een hulpeloze en radeloze in mijzelf, zich niet hebben laten leiden. Al de geschapen krachten zouden in dit geval niets meer hebben kunnen doen dan ik, dewijl hiertoe niets minder dan de trekking des Vaders tot de Zoon, *door de Geest des Vaders en des Zoons*, nodig is.

Mijn ziel was door de geloofsontdekking van deze zinnebeeldige rivier opgetogen door een heilig verwonderen, verstommen en aanbidden. Meer kan ik er niet van zeggen. Des Heeren volk, hoop ik, zal mij wel begrijpen, ware het ook slechts door een innig begeren om dit ook te mogen ondervinden. Door het genieten van dit water uit deze rivier, die ik door geloofslicht zag, genoot ik zodanig het goede van des Heeren huis en het vette van Zijn paden, dat mijn hart eronder wegsmolt. Ja, ik moet, ik durf, ik mag zeggen dat ik door het drinken van het water des levens, rein als kristal, uit de rivier die ik door geloofslicht aanschouwde, een teugje van Gods liefde indronk.

Mijn nietigheid, afschuwelijkheid en verfoeilijkheid door de zonde gevoelende, mocht ik een zaligheid genieten die alle verstand te boven gaat. Het is een heilig en zielheilgend wonder dat geen mens kan doorgronden, dat God de Heilige Geest in een zeer beknopte punt des tijds door Zijn Goddelijk licht, in Zijn Woord geopenbaard, Zich aan het geloofsoog vertegenwoordigt en dat de ziel uit ieder gedeelte van de Goddelijke waarheid overeenkomstig haar zakelijke inhoud zaligheid ondervindt, en dat de Geest deze zaligheid in de ziel doet af- en nederdalen.

Zo was het toen ook bij mij. En ik durf niet zeggen in een geringe trap, in vergelijking met de wijze waarop het leven des geloofs in de harten van des Heeren volk zich hier in dit leven openbaart.

Ik werd bij Geesteslicht door middel van het reeds genoemde vers, namelijk Openbaring 22:1, verder bepaald en ingeleid bij deze rivier, en derhalve ook bij het water des levens, rein als kristal, dat voortkwam uit de troon Gods en des Lams. Hoe klaar en duidelijk

was het mij toen dat *deze rivier met haar water, klaar als kristal, voortvloeide uit de troon Gods en des Lams*, dit is in de eerste plaats naar Gods vrijmachtig welbehagen uit de oceaan van de algenoegzame Jehovah, namelijk van een enig en drie-enig God, en dat deze rivier dewijl zij uit een nooit begonnen en een nooit eindigende algenoegzaamheid vloeit, nooit droog wordt, weshalve het water des levens in dezelve, hetwelk uit dezelve door de Heilige Geest in de ziel stroomt, vloeiende of springende is tot in het eeuwige leven.

[Dit wordt ook bevestigd door Joh. 4:14: "Maar zo wie gedronken zal hebben van het water, dat Ik hem geven zal, dien zal in eeuwigheid niet dorsten; maar het water, dat Ik hem geven zal, zal in hem worden een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven"). (Hetgeen men tussen deze haakjes leest, is van de echtgenoot van schrijfster -ELM].

En derhalve drinkt des Heeren volk in dit leven bij ogenblikken het niet alleen tot verzadiging, maar na dit leven zonder enige afwisseling van eeuwigheid tot eeuwigheid, zonder dat hen het drinken en genieten vervelen zal. Even matig als zij genieten, begeren zij ook te drinken. Hoe zielbevredigend, hoe zalig zal dit toch zijn voor dit volk, dat hier gedurig wederom dorst naar dit water, hetwelk uit de volle oceaan en door deze rivier door de invloed van de Heilige Geest in de ziel stroomt.

Ik mocht ook hierbij bepaald en ingeleid worden dat deze rivier ook is voortkomende uit de troon des Lams. Ik zag bij het licht des geloofs, hoewel ik door woorden er slechts van stamelen kan en mijn zielsgesteldheid het hoe niet kan uitdrukken, dat het Lam verheven is en gelijk deel heeft aan Jehovah's souvereiniteit en algenoegzaamheid, omdat Hetzelve naar deszelfs Goddelijke natuur Wezenlijk één is met de Vader en met de Heilige Geest. Ik zag hoe deze algenoegzame Jehovah, dit Lam Dat als Borg door Zijn zoenoffer, welk offervuur tegelijk de zonden der wereld wegneemt als de Goddelijke Borg, door de Vader met eer en heerlijkheid gekroond is en daarom op Zijn middelaarstroon heerst, en hoe Hij de hemelse gaven die Hij door Zijn Vader ontvangen of van Hem genomen heeft, bij de aanvang en bij de voortgang in de harten van het door de Vader aan Hem gegeven en door Zijn dierbaar bloed verlost erf- en bondsvolk uitgiet. Ik zag hoe de zoen- en *kruisverdiensten van dit Lam*, Dat op Zijn middelaarstroon verheerlijkt is, de rivier is langs welke het water des levens *door de Heilige Geest* vloeit in de harten van al degenen die door de zaligende genade van die Geest naar hetzelfde dorsten, in welk dorsten reeds enige leniging genoten wordt.

En ach, hoe veeltijds is het mij dat ik, arme, in hetgeen ik meegedeeld heb, alleen geen heerlijkheid en gedaante zie, maar ik bovendien ook nog mijn dodelijke vijandschap erin gewaarword. Bovendien heb ik met onderscheidene aanvallen over een punt van de Goddelijke geopenbaarde waarheid te worstelen gehad, en wel na die tijd waarvan ik reeds iets gemeld heb. Van deze gevallen hoop ik nog iets mee te delen.

Uit de banden verlost

Deze aanvallen hadden betrekking op de menselijke natuur van de Zaligmaker Jezus. Zij kwamen door middel van het peinzen over dit punt, zover ik mij herinner, langzamerhand zeer sluipende in mijn ziel in. Ik was eerder in de zeef des satans dan ik het wist. Dezelve waren van een lage, minachtende natuur. Noemen doe ik ze niet. Dit zou tot ontstichting kunnen verstrekken. Zij waren een soort van sprinkhanen in de oneigenlijke zin, die uit de put des afgronds opkwamen.

Ik durfde de naam ervan aan mijn man ook niet te noemen. Ik vroeg weleens aan hem of hij deze of gene kwellingen ook wel had. Hij zei: "Welja, ik heb het veel erger gehad."

Maar ik dacht: Nooit zo erg als het bij mij is. Ik zorgde er uit vrees ook voor mijn toestand zorgvuldig voor hem te verbergen.

Hij vroeg mij, gelijk hij gewoon was om te doen, hoe ik het onder de predikatiën gehad had. Ik antwoordde: "Ach, telkens zeer ellendig." Op het laatst liet hij zich op een keer uit de mond vallen: "U hebt nu nooit meer iets in de kerk. Wat mag toch de oorzaak wezen?" Ik dacht: U moest het eens weten. Ik verwijderde mij en begon bitter te schreien.

Toen de Heere mij uit deze toestand verlost had, verhaalde ik aan hem en anderen van des Heeren volk de akeligheid ervan. Ik zei dat ik toen om het voornoemde zeggen in mijn eenzaamheid bitter geschreid had. Hij zei: "Och, had ik dit geweten, ik zou het nooit gezegd hebben! Wat spijt het mij toch!" En hij weende om zijn zeggen bitterlijk. Ik zei: "Schrei nu maar niet. Mochten wij de Heere in Zijn goedertierenheid meer erkennen, dat het de Heere heeft mogen behagen om mij uit dezelve te verlossen!"

Een bijzonder voorrecht mocht ik in deze toestand genieten, dat de Heere het aan mijn ongelooft en de satan niet vergunde om mijn kindschap in die trap aan te vallen dat dit in mijn gemoed postvatte. Zover ik mij herinner, mocht ik in die toestand deze bijzondere genade genieten (ofschoon ik het toen niet zoals nu erkende) dat ik mij, ofschoon met een beklemd gemoed, aan de Heere als mijn verzoend God en Vader als een zeer ondeugend kind mocht opdragen. Van deze aanvallen had ik dag noch nacht rust, zodat ik soms maar weinig sliep. En menige keer gebeurde het dat wanneer ik wakker was en ik mijn man, wanneer die slapende naast mij neerlag, aanzag, dat ik zei in mijzelf: *Och, Heere! ik ben het niet waardig om met een van Uw, indien dan ook van de geringste Uwer dienaren, in zulk een betrekking te staan gelijk ik doe.* En wanneer ik van des Heeren volk en vooral wanneer ik de kerkenraad en vooral de ouderlingen naar ons huis zag komen, ach, dan beefde mijn ziel van vrees en van ontsteltenis! Ach, dacht ik, dat zijn nu die mensen die de Heere Jezus, de zo zeer dierbare Verlosser, zo innig liefhebben en die ik door allerlei nare gedachten zo minacht. O, indien zij het wisten, zij zouden geen woord met mij spreken, ja zij zouden in mijn tegenwoordigheid niet eens willen zijn.

Ik verbeeldde mij ook dat al die nare gedachten alleen uit mijn boze hart als van natuur opwelden, want ik vermocht de werkingen van mijn hart en die van satan niet te onderscheiden. Ook ging met die aanvallen van buiten en met de verdorvenheden des harten grote duisternis in het verstand vergezeld.

Ik verkeerde enige weken, ofschoon enigermate afwisselende, in deze nare toestand. Ik zuchtte wel onophoudelijk in dezelve, doch als iemand die in een gevangenis opgesloten is. Dit was voor mij een bange tijd, die ook niet goed door mij in woorden uitgedrukt worden kan, evenmin als de genoemde dierbare bevindingen. Maar toch mocht de verlossing uit dezelve aanbreken. De Heere ontfermde Zich over mij, arme, en ik werd van deze band, die mij zo beknelde, verlost.

Dit geschiedde op een zondagmorgen, toen het Heilig Avondmaal in ons midden stond bediend en gevierd te worden. Ik dacht des zondagsmorgens in huis erover na dat, daar ik niet ontkennen durfde dat ik deel aan de goederen van het Genadeverbond heb, ik niet mag nalaten om Avondmaal te vieren. Maar lettende op al de narigheden die mijn arme ziel doorkruisten, meende ik dat indien iemand van des Heeren volk zich van de viering van het Heilig Avondmaal moest onttrekken, ik het zou moeten zijn.

Wij gingen naar de kerk. In de kerk naar mijn gewone zitplaats heengaande, vielen mijn ogen op de toebereide avondmaals- en verbondsdis. Zodra het Avondmaal bediend werd, kwam met kracht deze waarheid op in mijn gemoed: "Ziet, het Lam Gods, Dat de zonden der wereld wegneemt." Dewijl deze woorden van de zaligende invloed van de Heilige Geest op mijn ziel vergezeld gingen, verdween het genoemde gespuis, namelijk

de aanvallen, in één ogenblik. En ik mocht met een vlak en opgeruimd gemoed het Avondmaal des Heeren vieren.

Bemoedigd te midden van de tormenten

Op een zekere tijd gebeurde het mij, toen ik alleen, en mijn man naar een plaats was om te prediken, dat ik zeer goed gesteld was, en dat een buurvrouw, namelijk weduwe Ravenstein, om aan mij vriendschap te bewijzen mij 's middags een weinig spijs tot verkwikking bracht. Mijn hart werd verbroken; ik smolt weg, om mij zo uit te drukken, in tranen over des Heeren goedertierenheid en over mijn onwaardigheid, ook ter oorzaak dat de genoemde vrouw mij zulk een goed hart toedroeg, om aan mij in mijn eenzaamheid te denken.

Nadat ik de Heere in Zijn goedertierenheid erkend en Hem gedankt had, kwam er een zeer zwaar onweer op. Het donderde en weerlichtte zeer erg. Onophoudelijk schoot de bliksem van de hemel naar beneden en het woei hard. Het werd op de anders heldere dag bijkans stikdonker. Ons hondje was, zonder dat ik het wist, daar de deur van de kleerkast niet gesloten was, van benauwdheid in deze kleerkast gekropen.

En ofschoon de eenzaamheid voor de mens bij het aanschouwen van de bijzondere openbaringen van des Heeren majesteit en ontzaglijkheid soms bijzonder somber, knellend en benauwd is, mocht het mij door de bijzondere invloed van God de Heilige Geest te beurt vallen dat ik, in mijzelf zo onrein, afschuwelijk en walgelijk zondaar, des Vaders liefde en gunst in Christus, Zijn lieve, eniggeboren Zoon, op een zeer kennelijke wijze mocht ondervinden, zodat ik niet slechts door geloofslicht de heerlijkheid des Heeren in het akelig duister op dit benedenrond mocht aanschouwen, maar ik onophoudelijk in mijn ziel moest uitroepen: *"Dit is de stem van mijn hemelse en verzoende Vader in Christus Jezus."*

De zaligheid die ik toen ondervond, kan ik in geen woorden uitdrukken. Het was mij in mijn eenzaamheid zo veilig, en mijn man mocht ik zo aan de Heere, zonder enig uitbeding, overgeven, toevertrouwen en kwijtraken.

Omtrent vier jaar voor de genoemde afscheiding heeft mijn man door bemiddeling van de classis Iowa enige keren voor de gemeenten Oost-Friesland in Nebraska en Rotterdam in Kansas gepreekt. En ook ik reisde mee, gelijk ik, om bij elkander te zijn en om hem een dienst te bewijzen, gewoon was te doen.

Op de terugreis, tussen Omaha en Marshalltown, mocht het in tegenspoed zeer aangenaam voor mijn gemoed zijn. Misschien denkt de lezer: Deze vrouw spreekt alweer van onweer. Het begon namelijk midden in de nacht, toen wij in de spoortrein zaten, te onweren, dit is te donderen, te weerlichten en te stortregenen, zodat de spoortrein stoppen moest. In het midden van het onweer was ik, ofschoon mijn man wel wat beklemd was, toch zeer bemoedigd. De reden was dat de liefdestralen van de dierbare Heere Jezus door Zijn Geest in mijn ziel af- en indaalden, zodat ik gedurig in mijn hart met de dichter zeggen moest: "Jezus schoot Zijn liefdestralen zo verkwikkend op mij neer." Hoewel niet zonder gevaar, kwamen wij des avonds behouden met onze neef A.W. Meijer, door zijn rijtuig, bij ds. H. Bode en zijn gezin aan.

Strijd en ondersteuning na de afscheiding

Omtrent twee jaren vóór deze tijd, toen mijn man eens zei dat hij met deze en gene stelling van sommige leraren van de Holland Chr. Geref. Kerk niet goed verenigd was, zei ik, en weleens op een wel wat norske toon: "Gij moet geen woord aan mij van onze dominees zeggen," waarop hij zweeg.

Doch later werd ik door het lezen van De Wachter overtuigd dat hij geen ongelijk had. En toen de afscheiding (nadat er twee keren, op de Synode van 1884 en '86, geprotesteerd was) van de H. Chr. Geref. Kerk plaatshad, was ik wel zeer bedroefd dat zovelen ons verlieten, en vooral in het bijzonder met het oog op des Heeren lieve volk, doch daar ik met de leraar, de ouderlingen en diakenen en de zich afscheidende gemeente geloofde dat voorgenoemd kerkgenootschap niet meer de kenmerken van de Nederlandse Gereformeerde Kerk bezat, achtte ik het voor mij zonde om bij haar te blijven en was ik dus met de afscheiding hartelijk verenigd.

Ik had in die tijd het voor mijn gemoed nogal veeltijds aangenaam, ofschoon de gemeentelijke omstandigheden in velerlei opzicht voor ons erg drukkend waren en nog drukkender zouden worden. Doch het ondervinden van des Heeren gunst heft het hart uit drukwegen naar boven.

Het gebeurde mij zeer kort na de afscheiding op zekere morgen, terwijl ik na het eten Genesis 5 naar volgorde las, dat ik bijzonder bepaald werd bij vers 29m: "Deze zal ons troosten over ons werk, en over de smarten onzer handen."

Het volgende was hiervan de reden. Een nog levende, godzalige vrouw, namelijk vrouw S., werden deze woorden met kracht en nadruk op de ziel gebracht toen mijn man bij de gelegenheid, door de classis, die te Chicago vergaderde, op verzoek van de kerkenraad van South Holland, drie maanden voordat Zijn Eerwaarde daar beroepen werd, voor de N. H. Geref. gemeente South Holland predikte, en wel zodanig dat zij door geloofslicht zeker geloofde dat mijn man zeker haar herder en leraar zou worden. En dit was haar zodanig zeker, dat zij ook in het gezelschap des zondagsavonds, toen mijn man op een en dezelfde dag tweemaal gepreekt had, bij het weggaan de klep van de deur in de hand had om het mijn man te zeggen.

Toen ouderling A. van Drunen haar vroegde of zij ook werk met het beroep van ds. Meinders had, zei zij dat zij er geen werk voor behoefde te hebben, want dat zij voor deze zaak geloof had. Nu, het geloof van deze vrouw, alsook de woorden die de oude grootmoeder vrouw Van Drunen voor jaren met kracht op haar gemoed gekregen had: "Uw ogen zullen uw leraars zien," welke woorden met kracht aan haar met het oog op de komst van mijn man bevestigd werden, waren mij tot bemoediging.

Maar daar de genoemde, nog levende vrouw, met de afscheiding ons ook verlaten had, en een ouderling aan wie ik uit hoofde van duidelijkheid en klaarheid in betrekking tot de oefeningen des geloofs, en die door middel van de prediking van mijn man, volgens zijn eigen betuiging door de verklaring van de genezing door de Heere Jezus van de vrouw die twaalf jaren de vloed des bloeds gehad had, het verbond der genade op een zeer kennelijke wijze had mogen inwilligen, aan wie ik zeer verkleefd was en nog ben, ons wel blijken liet dat hij ter oorzaak van het betwijfelen van de wettigheid van de afscheiding zijn ouderlingschap wilde neerleggen, wat hij ook gedaan heeft, schokten de genoemde woorden van Genesis 5:29 mij zeer.

Ik zei in mijn ziel dat, dewijl er zondaren worden bekeerd en des Heeren levendgemaakt volk opgebouwd wordt in het geloof, deze belofte ook in mijn man is vervuld geworden. Doch hoe moet ik dit toch vereffenen, daar het nu schijnt dat alles teniet loopt? Niet zonder beklemdheid doorkruisten onderscheidene soorten van gedachten mijn hart. Ik dacht: De genoemde woorden slaan, bij wijze van toespeling, op de gemeente. En wat dan?

Maar de Heere leidde mij met klaarheid en duidelijkheid in dat deze woorden: "Deze zal ons troosten over ons werk, enz.," niet slechts zagen op Noachs persoon, maar op de kerk, die door de meerdere Leraar der gerechtigheid, de Heere Jezus, door de dienaren des Woords, uit Noachs huisgezin van acht zielen tot aan het einde der wereld zou voortkomen. Want hoewel ik geloofde, wat ik nog geloof, dat mijn man niet tot de

valse apostelen, maar tot de dienaren der gerechtigheid behoorde, waren wij toch een klein, veracht hoopje, en ofschoon men mijn man om de afscheiding verachtte en verguisde, was het mij tot troost *dat de Heere toch eenmaal Zijn kerk zou doen bloeien, en dat het onze roeping was om getuigenis van de waarheid af te leggen*. En hoe klein het hoopje volks ook worden zou, God zou deze belofte vervullen, ook verder aan ons en aan mijn man, en aan latere dienaren des Woords en aan de tegenwoordige, waar zij ook zijn.

Ook geloofde ik uit mijn werkzaamheden niet dat ik in onze gemeente uitbreiding zien zou, maar wel dat de gemeente zeer klein zou worden, ofschoon ik van het hoe toenmaals nog geen denkbeeld hebben kon. Werkelijk is zij zeer klein geworden. Ons vooruitzicht was wel donker en terneerdrakkend. Doch toen ik vat mocht krijgen aan de reeds genoemde woorden, als niet strijdende met ons gemeentelijk standpunt, werd ik in onze weg zeer bemoedigd, hetgeen ik ook aan mijn man te kennen gaf:

Doch op deze opgeruimdheid, door geloofslicht op onze weg ontvangen, waardoor ik veel sterkte ontving, zijn vele gemeentelijke stormen gevolgd, die ik, om niemands persoon te krenken, niet noemen zal. Ook in die tijd gaf de Heere, namelijk kort na de afscheiding, gelijk ook in de dagen van vroeger, onder de prediking des Woords en onder de bediening van het Heilig Avondmaal veelal de bijzondere invloed van God de Heilige Geest. Dat dit werk des Heiligen Geestes, gelijk in vroegere tijden, door sommigen van wie men iets beters verwacht zou hebben, uitgemaakt werd voor slechts hartstochtelijke bewegingen, laat zich wel denken. Doch de Heere kent en bemint Zijn eigen werk. Welzalig hij die in drukwegen Ps. 65:5 ondervinden mag: "Welgelukzalig is hij, dien Gij verkiest, en doet naderen, dat hij wone in Uw voorhoven; wij zullen verzadigd worden met het goed van Uw huis, met het heilige van Uw paleis."

De Verenigde Staten een eeuw onafhankelijk

Toen in het jaar 1889 op bevel van de president en het ministerie van de Verenigde Staten van Amerika het bevel gegeven werd om het eerste eeuwfeest van het republikeins bestaan van Amerika te vieren, en de christelijke gemeenten verzocht werden om in hun bedehuizen tezamen te komen om de Heere in Zijn goedheid aan land en volk bewezen te erkennen en Zijn grote en heilige Naam te danken, gaf ook ons gemeentetje aan dit verzoek gehoor en kwam het in des Heeren huis tezamen.

Onder de godsdienstoefening in des Heeren huis en dus ook onder de verklaring van des Heeren Woord, werd ik, in mijzelf arm, behoeftig, dodelijk onwillig en dodelijk onmachtig zondaar, die zo klagen moet over mijn natuurlijke afkerigheid, ja vijandschap tegen het bidden, over allerlei soort van aanvallen over het voorwerp des gebeds, namelijk over het bestaan van de Godheid, toen door de Heere verwaardigd om in geest en waarheid een bidder voor de president, voor de regering, voor volk en kerk te zijn.

Door af- en nederdalen van licht en leven van boven mocht ik zo gemakkelijk tot de genadetroon van de Allerhoogste komen die opgericht is in het bloed van Jezus Christus, de enige en volkomen Zaligmaker. Op welk een eenvoudige en oprechte wijze mocht ik mijn zonden en die van mijn man, van onze gemeente, van de kerk en van het volk in het algemeen voor God belijden. Ik werd als met de vinger bij de algemene en bijzondere afval van God gewezen. En deze afval is des mensen schuld; het inhouden van des Heeren Geest naar 's Heeren vrijmacht is een blijk van 's Heeren gramschap om de zonden des volks.

Hoe mocht ik de Heere bidden om de uitstorting van de Heilige Geest! En tegelijk mocht ik de Heere zo vrij verklaren indien Hij volgens Zijn strenge rechtvaardigheid Zijn Geest ook in ons midden nog meer zou willen inhouden of in 't geheel niet geven. Ik

bespeurde niets in mij om de Heere door mijn bidden tot geven te willen bewegen. Maar dat het doen en laten van Jehovah majesteit en heerlijkheid is, was mij in mijn bidden zo aangenaam. De vereniging met des Heeren hoogste vrijmacht, uit een beginseltje van ware kennis en zuivere liefde tot God in Christus voortvloeiende, was mij zo zalig voor mijn hart.

Door het uitstorten van Gods liefde in mijn hart gevoelde ik dat ik Jehovah liefhad om Zijns Zelfs wil. Hiermee ging vergezeld een heilig verwonderen, een heilig verstommen over Zijn goedertierenheid, ook in deze aan mij, zondige en nietige aardworm, bewezen. O, ik werd zo klein in mijzelf. Ik zag mijn zondigheid en nietigheid in Jehovah's heiligheid en hoogheid. Dit deed mij mijzelf verfoeien en diep neerbukken in het stof voor de vrije, nederbuigende liefde en goedertierenheid van de driemaal heilige, hoogverheven Jehovah.

Het inlaten met zulk een zondig en snood schepsel als ik van nature ben, uit te drukken gelijk ik het toen mocht ondervinden, is mij niet mogelijk. Mijn bidden loste zich op in aanbidden. Ik was als boven het stof verheven, en tegelijk diep gebogen in het stof. Welgelukzalig die er iets door bevinding van mag kennen. De zaligheid die ik deze dag in des Heeren huis genoten heb, zal ik nooit vergeten.

Toen ik 's middags thuiskwam, was mijn gemoed van hetgeen de Heere aan mijn ziel gedaan had, doordrongen, weshalve ik het ook aan de heer S. en zijn vrouw, die 's namiddags bij ons bleven, meedeelde. Het zalig genot had mijn lichaam dusdanig aangegrepen, dat ik er een weinig afgemat van was.

Er zal een beginseltje overblijven

In de herfst, een zomer later, toen ik reeds van de reumatiek een weinig aangetast was, vroeg ik op een zondagmorgen aan mijn man, die toen doorgaans bedroefd en neerslachtig was, omdat ons zovelen, en vooral van des Heeren lieve volk, verlieten, hoe het met hem was. Hij antwoordde: "Zoals gewoonlijk." Hierover had ik om zijnentwil weleens een smartelijk, een soort van drukkend gevoel, waarom ik weleens tot hem zei: "Ik kan mij toch niet goed begrijpen dat gij toch zoveel gewicht hecht aan een groot getal mensen. Het zal er slechts op aankomen of de Heere in ons midden is. En durft ge dit ontkennen? Weet ge wel niet zelf bij ondervinding dat het ondervinden van des Heeren gunst het leven van de ziel is?"

Op de reeds genoemde morgen vroeg hij mij: "Hoe is het dan met u?" Ik deelde hem dan ook, om hem op te beuren, het navolgende mee: "Ik ben deze morgen bijzonder goed naar mijn ziel gesteld."

Hij zag mij verwonderd aan en vroeg: "Hoe dan?" Waarop ik hem het volgende antwoordde, wat ik ook anderen meegedeeld heb.

Op deze zondagmorgen werd ik terug- en ingeleid hoe de Heere mij getrokken had uit de duisternis en overgebracht had tot Zijn wonderbaarlijk licht, en hoe ook ik voor het uitgaan uit de Hervormde Kerk en het overgaan tot de Oud-gereformeerde Kerk in Oost-Friesland veel smaad en hoon had moeten doorstaan. En hoe ik een tijdlang in de Ware Hollandsche Gereformeerde Kerk veilig had mogen zitten onder de vijgenboom. Maar daar ik nu, en hoofdzakelijk mijn man, ter oorzaak van de afscheiding van de Holland Christelijke Gereformeerde Kerk, en het terugkeren tot de Ware Hollandsche Gereformeerde Kerk, of omdat wij bleven wat wij wezenlijk waren, aan veel smaad en hoon, ook van des Heeren volk, evenals in Oost-Friesland blootgesteld waren, werd mij door de Heere gevraagd, hetwelk mij door geloofslicht duidelijk werd (want door licht en leven van boven, door Woord en Geest, weet de ziel dat de Heere het is Die tot haar spreekt), of ik deze weg met het kruis goedkeurde.

Ik antwoordde eenvoudig, oprecht en blijmoedig: *Ja*. En ofschoon onze toestand voor de natuur drukkend was, moest ik toch zeggen dat mij nog niets had ontbroken. En dat ofschoon volgens mijn opvatting ons ontkennen, niet om het geestelijke leven, maar uit onverloochendheid om Jezus' Naam en zaak, van dezen voortvloede, ik desniettegenstaande door God in Zijn volk geëerd was en nog werd, ter oorzaak van het geestelijk leven met hetwelk de Heere mijn ziel had willen begiftigen. En dat de Heere Zich in Zijn eigen werk in het scheepsel, en het scheepsel door dit werk Hem verheerlijkt. "Die mij eren, zal Ik eren, maar die Mij versmaden, zullen licht geacht worden."

Ik werd bij des Heeren vrije, ontfermende goedheid door de Heere in dezen bepaald, hoe de Heere mij in het midden van alle smaad en hoon in Oost-Friesland door Zijn volk geëerd had, dewijl ik door welgeëerde en in eer zijnde en godzalige personen verzocht werd om met hen in het huwelijk te treden. Doch dewijl één in de weg van Gods albestuur overleed en ik geen geneigdheid tot de ander had, bestuurde God mijn weg dat ik met mijn man, ds. E.L. Meinders, in Amerika in het huwelijk trad.

Bij dit hoogst vrijmachtige, hoogstwijze en liefdevolle van des Heeren voorzienigheid in deze weg werd ik bepaald. Ik moest met deze dienaar des Woords huwen om verwaardigd te worden deze smaad en hoon met hem, die mij dierbaar is als mijn eigen leven, om Jezus' wil te dragen.

Nu verwonderde ik mij in deze weg over des Heeren hoogstaanbiddelijke wijsheid. Door de liefde tot God en Zijn dienst smolt ik weg in tranen. En ik aanbad de Heere ook met het oog op de weg welke Hij ons deed wandelen.

Hoon en smaad om Jezus' Naam te lijden was mij zo tot eer. Het was mijn edel kleinood. (Het kruis was toen voor haar geen ijzeren kruis hetwelk zij wilde doorzagen, maar een wet welke zij, met een godzalige schrijver, juichend in de armen droeg-ELM).

De liefde tot Jezus' Persoon, Naam en zaak was zo sterk in mijn ziel, dat ik een zodanig aankleven aan Hem bespeur, dat ik wel om Zijntentwil een banneling op aarde had willen zijn.

Vraagde men mij nu of ik geloofde dat onze gemeente geheel vernietigd zou worden, dan zou ik antwoorden dat ik geloof dat in het midden van alle stormen en onweder een beginseltje zal overblijven. In deze zielsgesteldheid ging ik met de gemeente op in des Heeren huis.

Ds. Meinders predikte toen over Titus 2:11, 12: "Want de zaligmakende genade Gods is verschenen aan alle mensen en onderwijst ons..." Ook onder deze prediking was het mij bijzonder goed. Ieder gedeelte van deze tekst was mij zeer dierbaar, vooral over het matig, rechtvaardig en godzalig leven in deze tegenwoordige wereld. O, hoe beminnelijk en dierbaar was mij dit leven voor mijn ziel. O, indien het zo is, zou men in des Heeren huis willen sterven. Maar och, dit is slechts zelden zo. Er staan zoveel andere tijden tegenover, dat men zijn afkerigheid, ja dodelijke vijandschap tegen de geopenbaarde waarheid, ja tegen het werk des Heiligen Geestes bespeurt. En om mij in zulke omstandigheden dan te rechtvaardigen, dacht ik dan: "Och ja, ik heb dit al zoveel gehoord." En dan: "Ik behoef ook zo nauwkeurig niet te luisteren. Ik kan hem, namelijk mijn man, in huis vragen." Of: "Het is ook maar droge kost." En wanneer ik dan opmerkte dat deze of gene met genoeg luisterde, dacht ik: "Hoe is het mogelijk!" En indien ik genoeg heb, en een ander slaapt of zit onaandachtig, dan zeg ik ook: "Hoe is het mogelijk?"

Het overlijden van mevrouw Meinders

Ziekte en afsterven van Juffrouw Meinders: Geertje Meinders geb. Petersen, meegedeeld in korte trekken door ds. E.L. Meinders.

Mijn vroeger en betrekkelijk nog zo dierbare echtgenote kreeg in de zomer van 1888 bij ogenblikken pijn in de borst, die dan voor een lange tijd verdween. In het jaar 1889 verklaarde de geneesheer dat dit een teken was van de beginselen van reumatiek. Ofschoon wij geneesmiddelen gebruikten, verergerde in het jaar 1890 van tijd tot tijd deze kwaal, zodat ze soms van hevige pijn (en vooral tegen de nacht) braken moest. Het gebeurde in de maand september dat een lid van de gemeente, P. K., op een zekere morgen met zijn rijtuig kwam om ons als gasten naar zijn huis te rijden, hetwelk gebeurde. Doch met het weggaan kreeg mijn echtgenote erge pijn in het wervel- en heupbeen. Dit verergerde 's avonds toen we thuiskwamen. Zij ging zonder eten en drinken te bed. Door het gebruik van middelen stilde de pijn allengskens en zij viel in slaap.

Met het lichamenlijk lijden sukkelde het al voort. Zij mocht in het eerst van december met een andere zuster, de vrouw van A. van Drunen, voor de laatste keer met de gemeente het Heilig Avondmaal des Heeren vieren. Mijn vrouw heb ik in betrekking tot deze avondmaalsviering met toepassing op haarzelf niets horen zeggen.

Toch zal ik hieromtrent, als terloops, van twee zaken melding maken. Mijn vrouw kon in de nacht van zaterdag op zondag van de pijnen niet goed slapen; zij was gedurig werkzaam met dit psalmversje: "Doe een teken ons ten goede." Deze bede gaf haar hoop dat de Heere aan onze gemeente een teken ten goede doen zou.

En zie, wat gebeurde? De volgende dag, toen het Heilig Avondmaal in ons midden bediend en gevierd werd, kwam een vrouw van wie men al een tijdlang het goede verwacht had, door middel van het zingen van Ps. 65:2 en door de prediking over Joh. 10:14 met geloofsvrijmoedigheid aan de verbondsdis des Heeren. De andere door mij genoemde vrouw (van A. van Drunen), die ook reeds in juli overleden en in de Heere ontslapen is, mocht het ook, tot mijn bemoediging, vooral onder de genoemde prediking en onder de viering van het Heilig Avondmaal bijzonder goed hebben, en mijn nu ook in de Heere ontslapen vrouw mocht geloven, toen zij de bedoelde vrouw zag komen, dat dit een verhoring was van haar bede: "Doe een teken ons ten goede."

Lichaamstijden

Doch ik moet terug en mijn lezers bepalen bij het voor mij betrekkelijk zo droevige toneel. Verder in de maand december (1890) verergerde de kwaal van mijn dierbare vrouw. Toch mocht zij voor de laatste keer, ofschoon met veel smart en pijn, nog twee keren ter kerk komen, en de dorpel van het huis des Heeren betreden.

Op een zekere zaterdag kreeg zij een ontzettende en ondragelijke pijn in de schouder, zodat zij des middags onbekwaam was om spijs en drank naar de mond te krijgen. Van pijn niet wetende waar zij het zoeken moest, wilde zij nu eens in het bed, dan eens in de leuningstoel. En dan gebeurde het wel dat zij nauwelijks van bezwijmen vrijbleef. Door het gebruikmaken van geneesmiddelen gaf de Heere tot de volgende zaterdag een weinig verademing. Maar des vrijdagsavonds, toen Margaretha de Jong, die reeds enige jaren bij ons was en die nog bij mij is terwijl ik dit schrijf, haar hielp om zich uit te kleden, kreeg zij een ondragelijke pijn in de linkerzijde, en ofschoon deze pijn bij afwisseling in de rechterzijde schoot, heeft zij die tot haar dood behouden. De pijn die ze uitstond, openbaarde zich menige keer in luid kermen en steunen.

Mijn ingewand is ontroerd om uwentwil, o zuster!, o, mijn in leven zo teer beminde vrouw! Ik ben u op aarde voor altoos kwijt, maar hoop u eenmaal zonder zonde, niet als mijn vrouw, maar als een volmaakt gezaligde weer te zien!

Van het begin van januari tot in het begin van februari (1891) was het wel wat beter. De eetlust en de spijsvertering waren goed, zodat ik, ofschoon ik doorgaans van het begin der ziekte af aan de indruk had dat ik mijn dierbare vrouw door de onverbiddelijke dood zou moeten missen, nu toch wel een weinig hoop op herstelling had, tot op een vrijdagmorgen ruim acht dagen vóór de zaterdagavond waarop zij 15 minuten na acht uur haar ogen sloot, die zij hier op aarde nooit weer tot op de opstandingsmorgen zal opendoen, en in de Heere ontsliep.

Drie hevige koortsen, die misschien door het slaan van de reumatiek op het hart, de lever en de nieren ontstonden, sloopten de levenskrachten van haar zo dierbaar ondermaans leven. Vrijdagsavonds voor de laatste zaterdag dat zij leefde, begonnen er zich voortekenen des doods te openbaren. Zij heeft dus een langzaam afsterven gehad. De doodstrijd was tamelijk hard. Zij gaf enige ogenblikken voor haar sterven nog, ofschoon zij niet meer spreken kon, duidelijk blijken van kennis, dewijl zij door blijkbare tekenen verkleefdheid aan mij openbaarde. Zij was, kan men zeggen, uitgezonderd enige ogenblikken waarin zij een weinig ijde, bij het goed gebruik van haar verstand tot kort voordat zij de laatste adem uitblies en de weg van alle vlees ging en de geest gaf. Gelukkig zijn zij die uit kracht van vereniging met en geloofsomhelzing van de Heere Jezus mogen zeggen: "*Vader, in Uwe handen beveel ik mijn geest.*"

Ik kan nergens aankomen...

Doch ik moet mij over het lichamelijk afsterven en de dood niet verder inlaten. Het zou mijn gemoed te veel ontroeren en het zou ook tot weinig stichting kunnen verstrekken. Ik zal dan tot besluit nog een weinig zeggen van de gemoedstoestand en van de betuigingen van mijn in leven zo dierbare vrouw en medezuster in de Heere, Geertje Petersen, in de tijd van haar ziekte en op haar sterfbed.

In de eerste tijd, toen zij op het bed en in de stoel in de kussens moest blijven, was het voor haar ziel doorgaans dorder dan vroeger. Zij las ook toen veel in de lofzangen Israëls en in het boekje van Sicco Tjaden. Ook heeft zij nog twee nachtmutsen voor mij gebreid. De derde heeft zij door het verergeren van de ziekte niet voltooid gekregen.

Dit geschiedde in de tijd toen zij iets beter was. Ik vroeg haar toen ook weleens hoe het met haar geestelijk leven gesteld was. Zij zei onder andere: "Ik lees in deze boeken, maar ik geniet niets, zou ik haast zeggen. Ik kan nergens aankomen; de hemel is mij niet begeerlijk, de hel is voor mij niet verschrikkelijk. Indien ik zo sterf, dan sterf ik duister. In de Persoon des Verlossers zie ik geen gedaante noch heerlijkheid." Ik vroeg haar of zij nu ook twijfelde aan haar zalig worden. Zij antwoordde: "Dat durf ik niet te zeggen. Dit is doorgaans helder in mijn ziel."

Licht over Gods werk

Dat in deze donkerheid, waarmee soms hevige lichaamsspijnen vergezeld gingen, zich een soort van ontevredenheid openbaarde, zal, hoop ik, de lezer wel kunnen begrijpen. Doch toen ik kort hierop des zondags uit de kerk kwam en haar naar haar welstand vroeg, deelde zij mij mee wat haar op het bed onder kerktijd te beurt gevallen was; hoe de Heere door het licht van Zijn Woord en Geest schijnsel over Zijn werk in haar ziel gegeven had, en dat zij door de Heilige Geest had mogen zien de dingen die haar van God geschonken waren. O, zoals zij het woordelijk uitdrukte: "De Heere leidde mij in de gehele weg die Hij met mij gehouden heeft. Ik mocht ook voor mijzelf over dood en

graf heenzien. De dood was voor mij een doorgang tot het eeuwige leven en tot de eeuwige heerlijkheid." "Gij herinnert u nog wel," zei ze verder, "dat ik het onder een van uw predikatiën zo bijzonder goed had, en dat ik toen zei: Mijn gerechtigheid is in de hemel. Dezelfde zielsgestalte kreeg ik terug. En dit mag ik wederom met geloofslicht zien. Ik werd met levendigheid aan de predicatie herinnerd. Dood en graf waren mij welkom."

Zij zei verder dat zij, door dit gezicht over dood en graf op het genieten van het leven hiernamaals, indien men haar doodkist ook bij haar bed zou zetten en men zeggen zou: "Nu, juffrouw, daar zullen wij uw ontzield lichaam nu inleggen," zij zeggen zou: "Nu, dit is goed." "Het was mij toch zo goed," zei zij.

Toen ik van de namiddagpredicatie thuiskwam, zat zij in de stoel, en toen ik haar vroeg hoe het met haar was, antwoordde zij: "Het was mij heden namiddag wat de trap betreft wel niet zoals voor de middag, maar toch heb ik wel iets van hetzelfde leven van vanmorgen terugontvangen." En toen begeerde zij dat des Heeren volk bij haar naar voren kwam, aan wie zij zakelijk meedeelde hetgeen ik hier neerschrijf.

Na die tijd heeft zij over dorheid niet weer geklaagd. En dat zij haar oog gedurig op de dood vestigde, bleek niet slechts uit de bestellingen in betrekking tot haar begrafenis, maar ook uit deze en gene gezegden in het afgetrokkene, als bijvoorbeeld: "Indien ik sterf," of: "Indien ik niet meer ben," en: "Het zou een wonder zijn indien ik nog weer beter werd."

Onder andere zei zij tegen mij, toen ik naast haar gezeten in een boek las: "Ik heb u toch zo lief," waarop ik eenvoudig antwoordde: "Dat weet ik wel; ik heb u ook lief."

Daarop herhaalde zij: "Ja, ik heb drieërlei betrekking op u."

Ik zei: "Hoezo?"

Zij zei: "Gij zijt mijn man, mijn broeder en mijn leraar." Daar zij blijken gaf dat ze wel geloofde dat ze spoedig sterven zou, bemerkte ik dat dit zeggen een blijk van een innig aankleven aan mijn persoon en een voorbereidend afscheiden van mij geweest was. Wij hadden veel bezoek, ook vooral van des Heeren volk. Van de drie gemeenten alhier kwamen zij haar opzoeken. Ofschoon het spreken haar moeilijk viel, vertelde zij toch wat de Heere aan haar ziel ook bij vernieuwing gedaan had, en zij was meestal ook nog de leider van het geestelijk gesprek. Haar voorkomen was minzaam, haar woorden waren vriendelijk en mild, ofschoon zij ook als andere mensen de schaduwzijde van haar verdorven natuur openbaarde. Zij had een warm hart voor de gemeente, zij openbaarde geen onderscheid tussen rijk en arm, aanzienlijk en onaanzienlijk. Zij was een vrouw, juist gepast in de betrekking in welke zij leefde.

In zachte rozen

Tien dagen vóór haar sterven vroeg ik haar op een zekere morgen, nadat ik van mijn bed opgestaan was waarop ik omtrent één en een half uur gerust had (want negen weken sliepen wij, omdat zij zoveel pijn had, ieder op een apart bed, en zat ik de nachten meest altijd in de stoel, opdat zij beter rusten mocht), hoe het met haar was. Zij zei: "Het is mij deze morgen bijzonder goed. O, mijn bed is mij zo zoet. Het is mij alsof ik in zachte rozen lig."

Ik vroeg haar: "Heeft dit goedhebben betrekking op de ziel of op het lichaam? Zij zei: "Op ziel en lichaam beide. Ik gevoel een vrede en kalmte die alle verstand te boven gaat." Ik vroeg verder: "Hoe is het dan met de pijn?" Zij zei: "Ik gevoel geen pijn. De Heere maakt het toch zo goed met mij. Mijn ziekbed is voor mij een rechte leerschool." Ik vroeg nog verder, maar zij, met een zeer minzaam, tevreden en blij gelaat mij aanziende, zei: "U moet nu eerst tevreden zijn en weggaan. Want indien de Heere geven mag dat ik nog wat beter spreken kan, hoop ik u en des Heeren volk in een ruimere

omvang mee te delen wat de Heere deze morgen aan mijn ziel doet." Toen ik hierop naar haar bed ging, zei zij: "Maar ik heb ook nog wat voor u, hetwelk ik u naderhand zeggen zal."

Nu heeft zij aan des Heeren volk hiervan wel iets stamelend meegedeeld, maar niet zoals zij wenste, daar het spreken door de zwakheid van het hart en de long zeer moeilijk werd. Ik vroeg haar na deze morgen nu en dan eens of zij het nog zo goed had als op die morgen. Zij zei: "Wel niet zoals toen, doch het is mij goed."

Des maandagsmorgens, toen haar door een bekeerde vrouw gevraagd werd over het vooruitzicht van dood en eeuwigheid, zei zij dat het vooruitzicht helder was en dat ze zeker wist dat, indien ze stierf, ze geen vreemd God, maar een verzoend God en Vader in Christus zou ontmoeten. Indien des Heeren volk haar vroeg of zij wel sterven wilde, antwoordde zij: "Ja. Doch om mijn man, die indien ik sterf, eenzaam en verlaten achter zal blijven, zou ik, indien de Heere wil, nog wel wat willen blijven leven."

Dood, waar is uw prikkel?

Na de drie hevige koortsen, waarna zij nog zeven dagen leefde, vroeg ik haar op de laatste zaterdagmorgen dat ze leefde of ze ook dacht dat ze nu stierf. Zij zei: "Ja, dit is wel zeker."

Ik vroeg haar of zij ook tegen het sterven als sterven opzag. Zij zei: "Het sterven valt mij bitter tegen." Ik vroeg haar: "Is Jezus nog in het gezicht?"

Zij zei: "Ja." Daarop zei zij met een duidelijke, ofschoon stervende stem: "Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning? Gode zij dank, Die ons de overwinning geeft in Christus Jezus, onze Heere."

En na een weinig stilzwijgen zei zij: "Wanneer dit ons aardse huis dezes aardse tabernakels verbroken wordt, hebben wij een gebouw bij God." En na wederom een weinig stilgezwegen te hebben, zei zij: "Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, die de rechtvaardige Rechter mij geven zal."

Zij sprak nu en dan nog. Van alle kanten kwamen er nog om haar te bezoeken. Dit was des zaterdagsvoormiddags, toen zij des avonds stierf. Om één uur kwam de geneesheer, die ik nog had laten roepen. Door de banden des doods die haar benauwd, vroeg zij hem of zij nog niet een poosje uit het bed mocht, waarop hij zei: "Dat zou u toch niet baten; blijf maar stil in het bed."

Zij zei: "Dan is het ook goed, dokter." En daarop zei hij: "Goodbye, Mrs. Meinders" (vaarwel, mevrouw Meinders), en gaf haar de hand.

Zij zei: "Dank, heer dokter."

Toen de dokter vertrok, zei hij tot mij dat zij stierf. Ik vroeg hem met een benauwd en zeer bedroefd gemoed: "Hoe lang zou ze nog kunnen leven?"

Hij antwoordde: "Ik denk dat zij hedenavond nog sterft." Door het medelijden met haar en door het missen van haar grepen de weëen mijns harten mij aan op een wijze die ik in woorden niet kan uitdrukken! Ik ben bedroefd, mijn ingewand is ontroerd om uwentwil, o! mijn zuster, en in leven, en betrekkelijk ook nog na uw dood, door mij zo teerbemide vrouw!

Kort voor de middag vroeg ik haar: "Wat had gij op die morgen toen u het zo goed had voor mij?"

Zij zei: "*Ik was mijn handen in onschuld*" (Ps. 26:6a).

Middags ongeveer half drie vroeg ik haar: "Kent gij mij nog wel, mijn kind?" Zij zei: "Ja."

Ik vroeg haar: "Wie ben ik dan?" Om mij goed te overtuigen dat zij mij kende, zeide zij: "Gij zijt Ede Luurs Meinders, ds. Meinders. Gij zijt mijn lieve man."

Ik vroeg haar of zij mij nog zien kon.

Ze zei: "Nee, zien kan ik u niet meer."

Margaretha vroeg Geertje daarna: "Juffrouw, kent u mij nog wel?" Zij zei: "Ja. Gij zijt mijn goede Griet, die ge altijd geweest zijt." En zo kende zij ook nog vrouw Jabaaij en weduwe Ravenstein.

Ook kwam iets later Van der Aa, vroeger ouderling voor en na de afscheiding van onze gemeente, ofschoon nu ouderling bij ds. R.T. Kuiper. Eerst gaf zij geen blijken dat zij hem kende. Doch later in de avond kende zij hem en zei nog met een heldere stem, nadat zij ik denk in geen twee uren een woord gesproken had: "Ja, Van der Aa, ik ken u wel. Maar mijn hoop ligt vast, Van der Aa."

Hoe opmerkelijk! want zij had in twee uren geen woord gesproken en sprak toen geen woord meer.

Zes dagen tevoren zei ik zei tot haar: "U waart altijd zo gerust in onze kerkelijke strijd, hoe is het dan nu, mijn kind?"

Zij antwoordde: "Wat ook dit punt betreft ga ik met rust en met kalmte de dood en de eeuwigheid tegemoet. En zo deze en gene (wier namen zij noemde) mij zou vragen, zou ik evenzo zeggen, en ik zou er bijvoegen: Ik kan nu met u over de kerkelijke toestanden niet meer spreken; toch wil ik met u voor de gehele wereld dit paadje niet op."

Ik zei verder: "Gij weet dat ik omtrent deze zaak wel wat neerslachtig ben, hetwelk ook voortvloeit uit aanvallen over mijn kindschap. Ik heb weleens iets gezegd waarvan gij veel verdriet gehad hebt. Och, vergeef mij dit."

Zij antwoordde: "Gij moet niet spreken over vergeven. Gij hebt mij nooit iets misdaan en ik u ook niet. Ik ga, gelijk ik met zekerheid geloof, naar de hemel en gij zult mij zeker volgen. Houd vast aan de waarheid. Predik dezelve zoals gij altijd gedaan hebt. Moge uw oog op de Heere gevestigd wezen. Word geen dienstknecht van mensen. Laat u niet van hen geheel en al vertrappen, hetgeen niet betaamt. En indien Margaretha (Grietje) wil, laat die dan eerst bij u blijven. En indien gij niet meer prediken kunt, dan zou ik u raden: Ga naar die, of naar... die... En mocht de Heere u zo bemoedigen, dat mijn gemis door mijn dood voor u geen druk mocht wezen.

"Zalig zijn de doden die in de Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen" (Openb. 14:13).

Zij stierf, gelijk reeds gezegd is, 's zaterdagsavonds, vijftien minuten na acht uur, om zondag, de volgende dag, sabbat met al de gezaligden boven te vieren.

Begravenis

Haar stoffelijk deel werd de 25e februari 1891, nadat door ds. K. Kreulen, ook op haar verzoek, in de kerk gepredikt was over Job 1:21b: "De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de Naam des Heeren zij geloofd," op het South-Hollands Thornton kerkhof, in de rustplaatsen van de familiën van de predikanten, ter aarde besteld.

Op dit graf is een grafsteen opgericht.

Het stoffelijk deel van de reeds genoemde zuster van de gemeente (de vrouw van A. van Drunen -LV), die nog op haar begravenis was en de 6e juli stierf en in de Heere ontsliep, werd de 9e juli, nadat door mij gepredikt was over Ps. 48:15: "Deze God is onze God eeuwiglijk en altoos; Hij zal ons geleiden tot den dood toe," op hetzelfde kerkhof ter aarde besteld. De Heere haalt zo Zijn volk de een na de ander thuis, om eeuwig bij Hem te zijn.

Brieven van en aan Geertje Meinders-Petersen

Geliefde ouders, broeders en zusters!

De genade des Heeren Jezu Christi, de liefde Gods en de troostvolle gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u, bij aanvang of bij voortgang om Zijns eeuwigen, nooit genoeg volprezen Naams wil, uit vrije genade.

Dewijl ik denk dat gij wellicht enige dagen op een brief van ons wacht, kon ik het niet langer uithouden om niet te schrijven, want anders zou ik het nog wel wat uitstellen. Ach, ik ben zo dodig en bijkans onverschillig enige dagen en weet in dit opzicht bijkans niet wat ik schrijven zal. Och, of zich de Heere mij, ellendige, ontfermde, om toch meer leven te geven aan mijn dorre ziel, die thans als in mij verkwijnt, hoewel ik niet ontkennen durf dat er leven in mij is hetwelk ik vroeger niet kende. O nee! Het weinigje dat de Heere erin gelegd heeft, kan niet meer sterven in der eeuwigheid, maar het kan toch weleens schijnen alsof het geheel in slaap is, en dat is toch zo naar. Ach, dat de Heere Zijn aangezicht toch niet verborg om mijn zonde en ongerechtigheden, want wilde de Heere met mij doen naar recht, dan zou het niet anders kunnen.

Maar o, mijn lieven, wat een eeuwig geluk, die liefderijke God en Vader ziet ons ook niet aan in onszelf, maar alleen in het zoenbloed van Jezus Christus, onze dierbare Heiland en Zaligmaker Jezus Christus, en daarop waag ik het dan ook om verder te schrijven. Och, dat Hij mij dan ook het verder nodige moge schenken in dit mijn doen om Zijns Zelfs liefde wille, want het is toch zo zalig wanneer men de nabijheid van die liefderijke Jezus aan zijn hart mag bespeuren.

O ja, daar mocht ik nog een proefje van smaken toen ik verleden zaterdag naar Weenigermoor gegaan ben. O, het was mij wonderlijk op mijn weg; hoewel ik die weg nog nooit gegaan ben, zag ik er toch in het minst niet tegenop, want ik hoorde gedurig in mijn binnenste: "Mijn oog zal op u zijn, Ik zal u niet begeven, noch verlaten." "Nu, Heere," moest ik zeggen, "dan ben ik gewis veilig; wat mij dan ook op weg moge ontmoeten, hetzij dat ik in welstand bij de onzen moge aanlanden, hetzij dat ik sterf, dit is mij ook goed, dewijl ik zeggen mag: Ik ben des Heeren." Ik mocht mij zo aan Hem overgeven, dat ik geen zorg had en er dikwijls niet aan dacht waar ik was. O nee, de Heere zou wel voor mij zorgen.

En zo mocht ik als het ware reizen met mijn God, en ik reisde mijn weg met blijdschap, zonder dat het mij moeilijk viel. Ja, mijn lieven, ik ging al goedsmoeds van huis en werd verder al dadelijk bevestigd in het vertrouwen op God toen ik in Oldersum op de boot kwam, want in de boot waren drie mannen en een vrouw van Jemgum, waarmee ik in gesprek kwam toen ik met hen over de Ems voer, doch allen waren onbekenden. Met die vrouw raakte ik in gesprek, meest over de kerkelijke toestand, waartoe zij mij uitlokte. Ik mocht vrij getuigen, wat zij niet verstond, en zij verzette zich er ook niet tegen, en voor zover ik haar vatten kon, geloof ik ook dat zij bekeerd was.

Onder het spreken viel mijn oog op die mannen, die over wereldse zaken spraken, en het was mij of de ene de schoolmeester Garvelts van Midlum was, hoewel ik hem nooit gezien had. Bij het verlaten van de boot vroeg ik hem of hij het was. Hij zei: "Ja." En de andere was zijn vader.

Toen ik mij bekendgemaakt had, zei hij aanstonds: "Ik zal maar met u naar Kohlborg omlopen, dan hebt gij zolang een zekere weg, en dan kan ik u verder wijzen waar gij gaan moet." Zijn vader wilde echter het naaste pad. En ik ging dus alleen.

O, mijn lieven, dit was mij zo wonderlijk, en het heette aanstonds in mijn ziel: "Zie, nu kunt gij zien hoe de Heere toch voor u zorgt." "Ja, Heere," moest ik zeggen, "Gij zijt

een wonderlijk God. Gij doet boven bidden en denken wel aan mij, onwaardig schepsel."

Om 8 uur kwam ik te Weenigermoor. En des anderen daags ging ik met Martha naar de Hiel. Het was mij die dag nogal zalig. Voor de tweede predicatie begon, moest ik nog even tegen Wubbina zeggen: "O, wat ben ik zalig gesteld." Ik kon het niet onder woorden brengen. Ik zei: "Het kan best wezen dat ik het niet uithouden kan hedenmiddag." Drie waren meer klagende, wat ik bijkans niet hebben kon, hoewel ik hen goed verstond. Doch de Heere ondersteunde mij en zo zijn

Martha en ik nog diezelfde avond weer in huis gekomen. O, mijn lieven, wat is het toch wat groots die God van hemel en aarde tot zijn Deel te hebben, hoe het er dan ook weleens bij het schepsel uitziet. De Heere redt op Zijn tijd weer uit, en brengt het dwalende schaapje weer terecht. Ja, Hij zegt: "Die op mij hopen, zullen niet beschaamd worden, met welke noden zij naar ziel en lichaam, in- of uitwendig, ook beladen zijn," al komt het water dan ook weleens tot aan de mond, de Heere zorgt dat het er niet in komt. Ja, Hij zegt Zelf: "Werpt al uw noden op Mij. En roept Mij aan in de dag der benauwdheid, Ik zal u er uithelpen en gij zult Mij eren." En dat komt Hij ook nog bevestigen; al kan men het altijd ook niet zien, zo mag het toch bij ogenblikken gebeuren.

O, mijn lieven, konden wij ons maar altijd aan de Heere overgeven, dat Hij ons maar mocht bewerken zoals het Hem belieft. O, wat zou het zalig wezen, maar och, wij willen vaak anders dan de Heere wil, en dan is ons eigen "ik" op de troon. Maar hoe het ook zij, de Heere zal toch alles welmaken, wanneer dit sterflijke met het onsterflijke zal verwisseld worden. Daarom, mijn lieven, mocht de Heere ons dan maar die genade geven, om in de duisternis alsook in het licht 6p Hem te hopen en te vertrouwen, ja op Hem te leunen en te steunen, want in wie Hij Zijn werk begonnen heeft, zal Hij het zeker voleinden. En wanneer wij dit niet meer ontkennen kunnen, dan is voor geen nood te vrezen. Want Hij is de getrouwe God, Die niet varen laat de werken Zijner handen, hoe ontrouw wij dan ook zijn mogen.

Maar integendeel, die Hem nog niet hebben leren kennen, of Hem ook niet begeren als hun Heiland, Borg en Zaligmaker, voor die is Hij, indien zij zo blijven, een vertoorned Rechter, voor Wie zij eens zullen moeten verschijnen om rekenschap te geven van hun gedachten, woorden en werken. En o, wie zal dan kunnen bestaan? Op duizend vragen geen een te kunnen beantwoorden! De Heere zal ieder die Hem niet kent, in de vierschaar dagen. Want die zich hier niet leert veroordelen, zal het eeuwig oordeel moeten ondervinden.

"Daarom, schenk Gij, o lieve Heere Jezus, toch Uw Heilige Geest tot ontdekking en overtuiging, opdat degenen die U noch zichzelf kennen, aan zichzelf mogen ontdekt worden, dat zij zich mogen kennen leren als zondaren, onrechtvaardigen, dus als goddelozen, opdat zij op de vlakte des velds mogen gebracht worden, om bij U te zoeken gerechtigheid en sterkte, ja leven voor hun arme zielen, die buiten U toch moeten versmachten, en voor dezulken zijt Gij toch in de wereld gekomen. Ja, Gij zegt Zelf: Die zichzelf veroordeelt, zal niet veroordeeld worden."

Nu, mijn lieven, ik moet eindigen. De Heere geve u en ons wat nodig is, en neme weg wat Hem in de weg staat, om Zijner eeuwige liefde wil, Amen.

Wij mogen door des Heeren goedheid nog gezond zijn, wat ik u ook melden kan van Weenigermoor en Bonderhee, want Geert is hedenavond weer tehuis gekomen.

Zijt hartelijk gegroet, en schrijft spoedig terug.

Grövehorn, den 30sten April 1858.

Uwe onwaardige dochter en zuster,

Geertje Petersen

Het schrijven aan zuster T. bestaat in een kennisgeven van een stoffelijk geneesmiddel voor een lichamelijke ongesteldheid aan zuster G.

**Uittreksel uit een brief, geschreven aan
de zusters T. en G. Petersen**

... Ik heb vernomen dat Tiena Veen nog altijd koorts heeft en dat zij er veeltijds moedeloos onder wordt. Zij heeft mij ook meegedeeld uit de gemeente Emden dat het verzoek om ds. Kamans (ds. R.G. Kamans sr. -LV) aldaar leraar te doen worden, door de regering van de hand gewezen is. Er zou nu nog een smeekschrift aan de koning opgezonden worden, wat misschien ook tevergeefs wezen zal.

Het was mij de gehele dag daarop wonderlijk te moede, dat de vijanden zoveel kracht hadden, en ik moest daaronder vragen: "Waarom is dit toch zo?" Maar ach, die arme mensen kunnen niet anders, want zij denken dat zij recht doen. En zo werd ik ook bepaald bij Gods volk, en toen moest ik zeggen: "Ach Heere, de meesten kunnen het nog in de bestaande kerk uithouden. En de anderen, die Gij uit de leugenleer uitgetrokken hebt, kunnen het meestal nog zonder predikant stellen die Uw Woord recht verkondigt." Ik moet tenminste belijden: Al had ik ook iemand die ik gaarne hoorde, toch zeg ik ook ter oorzaak van de afstand van de plaats maar al te veel in mijzelf: "Ja, daar kan ik niets aan doen, daarvoor moeten anderen zorgen."

En dan, mijn lieven, gaan wij zo dikwerf onze eigen wegen en willen altijd zelf zorgen, zelf arbeiden, en het einde is dan smaad en schande. En daarom kon ik niets anders zeggen dan: "Ach Heere, leg toch Uw volk in het stof. Geef Gij hun toch nood in hun harten, want zonder nood kan men toch niet recht zuchten. Laat het toch als één enig man voor U verschijnen, opdat de vijanden het niet geheel overwinnen." Ja, lieve T., ik kan nu recht verstaan hoe gij zondag te moede waart, toen gij zeide: "Ach, had zich Mijn volk naar Mijn raad gedragen."

(...)

Grösvehorn, den 23sten December 1857

Uw u liefhebbende zuster,

Geertje Petersen

Midstand, maandagmorgen, vijf uur, 6 Juni 1858

Hartelijk en zeer geliefde vriendin Geertje Petersen!

De letteren van u en uw zusters zijn mij met zeer veel blijdschap geworden. Maar toen ik ze ontving, kon ik ze haast niet lezen. O, ik lag onder een hevige strijd. Ik gevoelde mij te ellendig om met u, mijn innigste vriendinnen, te zijn. Eerst had de Heere mijn vriendin Aaltje bij mij gezonden om mij wat op te beuren en toen ontving ik uw lieve brieven. O, later moest ik zeggen: "Het was de Heere Die dit zo beschikte, want de Heere wil niet dat er een van de Zijnen verloren ga." Hij geeft de moeden en zwakken kracht, en dat doet Hij ook wel door middelen, zoals ik het toen mocht ondervinden. O, wat hebben wij toch te doen met een barmhartige Hogepriester, Die medelijden met onze zwakheden heeft.

Aan u, mijn geliefde vriendin Geertje, heeft de Heere, zoals gij mij schreef, wat groots gedaan. O, wat is het toch een genade dat de Heere ons boven zoveel anderen heeft uitverkoren, daar wij toch niets beter zijn, want wij zijn toch allen onder de vloek der wet geboren. O, wat een genade voor ieder die, boven het zondige deel, aan een reine en heilige Borg en Middelaar Jezus deel heeft en Hem lief gekregen heeft met een eeuwige liefde.

O, het is toch de Heere Die deze liefde in ons gelegd heeft. Uit onszelf zijn we vijanden Gods. En Paulus zegt: "Die in het vlees zijn, kunnen God niet behagen," en dat ondervindt gij toch ook met mij, daar wij stof en as zijn.

Maar ach, hoevelen zijn er die menen naar de hemel te gaan door hun goede werken en die zo moedwillig naar de verdoemenis gaan. Ach, het ziet er hier ook treurig uit. O, het zijn maar enkelen die de taal kunnen verstaan en de Heere als hun grootste schat bezitten. O, wat is het toch een onschatbaar voorrecht dat wij boven zovelen bezitten. O, wat zullen wij de Heere vergelden voor al Zijn weldaden aan ons bewezen?

Hier toch blijft in ons niets dan klagen, doch in Christus, Die ons heeft vrijgekocht van de straf der zonde, is er roem. In Hem is alleen de rechte blijdschap. O, mochten wij ten allen tijde in Hem verblijd zijn. Mocht de Heere ons hiertoe veel bewerken door Zijn Geest, wat ons hier ook moge omringen, dat wij toch altijd in Jezus verblijd mochten zijn. In Jezus is altijd blijdschap. Mochten wij maar niets zijn! Maar de oude natuur openbaart zich zo dikwerf, en dan wil ik nog veel door mijn wil de weg banen die ten hemel leidt. O, welk een geluk dat des Heeren gedachten niet de onze zijn en Zijn wegen niet onze wegen, en dat Hij niet handelt naar der mensen wil, maar vrij is in Zijn doen. Dit gehele voorjaar heb ik veel strijd gehad. O, mijn vlees was geheel tegen God opgestaan. En het gebeurt nog veel. Ik had somtijds grote vreugde in Christus; wanneer de Heere Zijn aangezicht voor mij scheen te verbergen, dan was er weer een geestelijke oorlog in mijn ziel, en soms wel zeer zwaar. O, de satan laat niet los in het onderzoeken of hij de uitverkorenen ook nog zou kunnen verleiden. Maar de Heere Jezus heeft overwonnen.

's Avonds kon ik dikwijls niet slapen en des morgens was ik altijd weer vroeg op. Tante heeft weleens tot mij gezegd: "Het is naar met u, gij schijnt geen rust meer nodig te hebben."

"Ach," was dan mijn antwoord, "op deze wereld is ook geen plezier meer voor mij. Mocht het des Heeren wil maar zijn dat Hij mij van hier riep." Want in die tijd geloofde ik toch dat de Heere mijn Deel was. Ik moest ondervinden wat mijn eigen zondige natuur was, namelijk niets anders dan vijandschap tegen God.

Nu, lieve, ik moet eindigen. De tijd roept mij, hoewel ik gaarne aan u, mijn teerbemide Geertje, meer schreef. Groet vooral uw ouders, broeders en uw zusters T. en G. Veel ben ik bij u in de geest. De Heere zij met u. Hij geve u Zijn genade, vrede en blijdschap des geloofs, door de Heilige Geest. Amen.

Wees dan hartelijk gegroet van uw innig liefhebbende vriendin en zuster in de Heere
Ike Ammerman

Hartelijk geliefde ouders, broeders en zusters!

Het genademanna worde u rijkelijk gegeven van God de Vader en van God de Zoon, door de werking van God de Heilige Geest, om Zijns Zelfs liefde wil, amen.

Thans zet ik mij neder om een weinig te schrijven, zoveel als de Heere mij inleiden zal, hoe het mij gegaan is sedert die tijd dat gij, lieve zuster, mij verlaten hebt. Wij kwamen 's middags gelukkig te Weenigermoor aan, waar wij de onzen ook in gezondheid mochten aantreffen, dewelke wij ook nog mogen genieten. Ik gevoelde mij niet waardig

om met haar, namelijk die met mij gingen, te reizen, maar ik dacht voedsel voor mijn arme ziel te verkrijgen onder het gehoor van mijn lieve broeder, ds. J.F. Petersen1, hetgeen mijn reis wel wat verlichtte. Want dewijl ik door een vrome jongeling, B., ten huwelijk verzocht ben, gelijk u weet, ging ik onder een grote last gebukt.

Maar ach, mijn lieven, hoewel ik alles met *ja en amen* moest toestemmen, was ik toch de eerste avond zo koud en dood onder dit gehoor; en bovendien moest ik mij nog met vele andere gedachten kwellen. Ach, wat ben ik toch een zondenklomp. Indien de Heere het hart niet Zelf bewerkt, is alles vruchteloos. Hoe moest men niet wegzinken onder zulk een liefde, die de Heiland Jezus aan ons bewezen heeft van Zijn krib tot aan het kruis en in het graf. Ja, wat zeg ik? Hij zit nog aan de rechterhand des Vaders en bidt voor mij. Ja, ware het niet dat Hij ons bewaarde, dan waren we verloren.

Bij het einde van de predicatie was het mij leed dat ik er zo weinig van genoten had. Maar in het slotgebed zei mijn broeder dat overal waar wij gaan en staan wij ons zondige, verdorven hart meenemen, hetgeen mij weer vertroostte.

Wat zal ik zeggen? Gaat het niet menige keer zo dat wanneer men wat meent te halen, men het dan niet vindt? De Heere kan en wil Zich Zijn eer niet laten ontnemen. En daarom moest ik het ondervinden, want ik zag meer op de gave dan op de Gever. Ik moest al zuchtende onder mijn last verkeren. Want gij weet niet onder welk een last ik gebukt ging. Waar zou ik mij anders heenwenden dan tot Hem, Die gezegd heeft: "Laat uw noden met begeren, met gebed en met dankzegging bekend worden"?

Vrijdag zijn broeder, zuster en zoontje en mijn persoon naar Brielland geweest. Ik verblijdde mij dat zij meewilden. Want het heette voortdurend in mij: "Wat wilt gij daar toch wel doen?" En dit ontnam mij 's voormiddags ook alle vrijmoedigheid in het spreken. Des namiddags werd het wat beter, zodat ik de zusters Ammerman nog een weinig vertellen durfde.

's Zondags zijn W. en E. Ammerman bij ons op Weenigermoor geweest. Toen was het mij onder de prediking nogal goed. Des maandags kon ik, dewijl het weer niet gunstig was, niet weggkomen, en moest ik derhalve tot gistermorgen blijven. En mijn broeder vergezelschapte mij naar Weener. En J. Roskamp is met mij naar de stad Leer gegaan. Wij mochten de een de ander vertellen wat grote dingen de Heere aan onze zielen gedaan had en zo was dit een aangename reis. Wij waren eerder bij de stad Leer dan wij eraan dachten. En dewijl wij nog enige uren tijd hadden, zochten wij de schilder Diekemans op. Deze man moest, ter oorzaak van zijn werk, van huis. Zijn vrouw was een lieve ziel; wij mochten bij haar zalige ogenblikken doorleven.

De spoortrein verlaatte zich gisteren één en een half uur. Onze knecht, die mij afhaalde, was bij Oldersum en zo kwam ik gelukkig om acht uur thuis. Maar ach, wat moest ik aanstonds horen? De koe van een mijner broeders, die gekalfd had, was dood. Dus was de Heere met Zijn kastijdende hand tot ons ingekeerd. Ook later werd er nog een koe ziek. Mijn broeder denkt dat zij de pokken heeft en dan zal deze ook wel sterven.

Och, dat de Heere ons verootmoedigde onder Zijn kastijdende hand, want Hij kastijdt toch altijd uit liefde. O, mocht Hij ons aan Zijn voeten brengen, opdat wij van Hem mochten leren wat ons nodig is. Ja, mijn lieven, wat is het niet wat groots en heerlijk een God te hebben aan Wie men ook in dit leven onze noden klagen kan, en Die ook altijd zo heerlijk weet uit te helpen. Mochten wij meer op Hem vertrouwen!

Dit mocht ik nochtans doen. 's Voormiddags was ik worstelende met God om Zijn raad en hulp en bijstand, ook vooral in betrekking tot het reeds genoemde huwelijksaanzoek. Ja, ik was smachtende en dorstende naar God, naar de levende God, om kracht in mijn zwakheid. En ik moest op het laatst zeggen: "*Ja, Heere, Gij hebt mij beloofd mij bij de hand te leiden door deze woestijn. En Uw leiding heb ik thans zo nodig. Och, wil mij bijstaan en helpen.*"

Want ik dacht dat B. hedennamiddag zou komen, 't geen ook gebeurde. Ik kon niet anders dan een einde in deze zaak maken. En ik had vrees dat ik door mijn natuurlijk medelijden mijn beslist antwoord nog wat zou verschuiven, en dat temeer omdat hij een kind van God is. En daarom, och, mocht ik kracht van boven hebben.

Ik mocht van die tijd af aan dat B. zijn verzoek aan mij deed, hetzelfde voor de Heere neerleggen, wat ik in dezen doen zou. Want ik wist toch dat de Heere alle harten in Zijn hand heeft als waterbekken en machtig genoeg was om alles uit de weg te ruimen wat mij in de weg stond, en daarom had ik geen vrijmoedigheid om aanstonds "Nee" te zeggen. Daarom moest ik mij menigmaal biddende voor Hem neerleggen, dat Hij mijn duivelse wil van nature mocht verbreken, en mij eenswillend met Hem mocht maken, dat mij bij ogenblikken ook wel vergund mocht worden, om te kunnen zeggen: "Uw wil geschiede."

Daar de Heere mijn bezwaren niet wegnam, kon ik ook niet anders dan aan B. zeggen dat ik hem in deze weg niet vergezellen kon. In het begin viel hem dit antwoord zwaar. Hij zei mij dat hij zich nog wel twintig reizen getroosten wilde indien ik het nog langer overwegen wilde. Doch toen ik zei dit niet te kunnen doen, zei hij: "Ik hoop in des Heeren raad en wil te berusten." Hij zei me ook dat hij de nabijheid des Heeren thans mocht ondervinden, waarover ik mij verblijdde, en hoopte dat de Heere hem verder geven mocht wat hij op zijn weg nodig mocht hebben, en dat hij van mij mocht kunnen afzien. Bij het weggaan zei hij nog dat men niet weten kon wat de Heere doen wilde. En indien Hij het wilde hebben, dan werd het toch zo, ofschoon de zaak thans onmogelijk scheen.

Ik gevoel mij thans recht gerust. Het was voor mij heerlijk dat de Heere mij niet alleen bijgestaan had, maar ook hem ondersteunde. En och, dat de Heere Zelf mij een dankbaar hart gawe, want ik mag wel zeggen dat de Heere Zich weer opnieuw aan mijn ziel als mijn lieve Heiland, Borg en Zaligmaker openbaart, en dat aan mij, die alles onwaardig ben.

Nu, ik moet sluiten, want het papier is vol. Anders wilde ik wel de gehele nacht doorschrijven van mijn Bloedbruidegom. Want Hij is zo waardig te ontvangen alle eer, lof en prijs van eeuwigheid tot eeuwigheid. Zijt hartelijk gegroet en schrijf spoedig terug.

Uw dochter en zuster,
Grövehorn, de 15de Maart 1858
Geertje Petersen

1. Overleden te Zwartsluis, Nederland.

Rijzumer Hamrich, Oost-Friesland, de 29ste Juni 1868

Hartelijk beminde Broeders en Zusters in de Heere!

De drieënige en volzalige Verbondsgod zij met u, oude moeder, vrouw Petersen en kinderen.

Mijn begeerte was het al lang om u eens te schrijven, maar ik wist niet wat uw adres was; thans echter wordt het mij ter hand gesteld. En nu hoop ik u enige letteren te schrijven, en hoop dat u dezelve in welstand moogt ontvangen.

Na uw vertrek naar Amerika ben ik nog niet weer in Visquard geweest, maar ben met mijn gedachten daar nog veel. Want onuitsprekelijk veel goeds heb ik daar genoten naar ziel en lichaam beide van Hem, namelijk van Christus, Die Zijn leven voor mij gelaten

heeft, tot een schuld- en zoenoffer voor mijn zonden, waarvoor ik Hem hier naar waarde nooit kan danken. Maar in die hoop leef en wens ik te sterven, dat ik Hem, Die mijn Koning is, in Zijn schoonheid zal aanschouwen, om ook daar met u en allen die Hem liefgekregeen hebben, onze liefdeliederen met al de hemelingen aan te heffen tot eer en verheerlijking van Hem, Die eeuwig waardig is alle eer, lof en dank te ontvangen in hemel en op aarde.

O, mijn dierbare vrienden, het is mij waarlijk iets heerlijk dat het mij nog gebeuren mag om u nog eens te schrijven. Hoe vaak ben ik begerig om soms mondeling met u te spreken, maar daar is aan deze zijde des grafs geen verwachting van. Dan alleen zijn wij tezamen, wanneer het ons gebeuren mag voor de troon der genade te komen, om onze smeekbede neer te leggen aan de voeten van onze Zaligmaker, onze Voorbidder. Hij Die ons besprengt met Zijn bloed, moge ons dragen voor de Vader.

O, mijn lieven, wat een onnaspeurlijke genade van de eeuwig gezegende God, dat wij het wagen durven onder de schaduw van Zijn vleugelen de toevlucht te nemen en ons in Zijn wonden te verbergen. O, mocht ik meer in die vrijstad zijn! Maar och, ik ben vaak zover van huis af, dat ik mij moet schamen om weer te keren, en toch moet ik zoals ik ben terug, en mij zo aan mijn Jezus aanbieden, hoe ellendig ik ook ben, om het geheel te wagen op Zijn bloed en gerechtigheid en eeuwige verbondstrouw.

Ik moet gaan tot de kruisheuvel Golgótha met het geloofsoog op mijn lijdende en stervende Borg, Die door Zijn bitter lijden een eeuwige gerechtigheid heeft teweeggebracht. En hoe zalig is het rusten aan Jezus' boezem. Daar zijn wij veilig; daar zal de dood mij niet verschrikken, al richten ook mijn laatste blikken zich nog op het verderf. Nee, in Hem hebben wij een vaste Rots, een hoog vertrek. Och, mocht ik meer in Hem rusten. Nooit zal Hij ons beschamen.

O, mijn lieven, vaak is het ellendig met mij gesteld. Aardse dingen nemen soms mijn hart in, zodat mijn gedachten geheel gericht zijn op dingen buiten God, waar geen leven in te vinden is, zodat ik roepen moet: "Och, dat mijn gedachten gevangen gelegd werden onder de gehoorzaamheid van Christus, zodat zij gevestigd werden op hemelse dingen, en mijn hart zijn mocht waar mijn schat is. Maar ach, wat ben ik een bedorven vat; ofschoon ik zo vaak ondervonden heb dat niets in de wereld rust geeft, maar ons meer van de Heere afleidt, kan mijn vlees niet ophouden het in de wereld te zoeken." Toen de Heere een weg met mij hield dat Hij mij door druk wilde leiden en alle tijdelijke uitzichten afsneed, toen de diaken van de Hervormde gemeente verboden werd (dewijl ik onder de valse leer niet langer kon opgaan) om mij onderstand te verlenen, scheen het mij vaak toe of mijn zondig vlees veel van zijn kracht verloren had, zodat ik meer op Hem leunen en steunen mocht, want ik voelde vaak Zijn verborgen kracht en genade aan mijn hart, zodat ik Zijn trouw en voorzorg zo zichtbaar kende, dat ik vaak met de dichter moest zingen, Ps. 62:5: "In God is al mijn heil, mijn eer."

Ik zag dat de Heere mij op een verborgen wijze ondersteunde en zegende en boven bidden en wensen het nodige tot mijn behoefte schonk, daar Hij mij zoveel gunsten bewezen heeft door de hand en het hart van u, mijn dierbare vrienden, zodat ik gedurig mag gevoelen dat ik u de hartelijkste dank, naast de Heere, schuldig ben. Gij, oude moeder in de Heere, hebt met moederlijke genegenheden en als een moeder voor mij gezorgd. Zo vaak ik daaraan gedenk, gloeit mijn hart van liefde tot u, en de Heere zal niet vergeten wat gij voor mij en in mijn vorige betrekking gedaan hebt. Ik hoop, waarde broeders en zusters in de Heere, dat ik uw bereidwilligheid om mij te ondersteunen, niet vergeten zal.

De Heere zal voor ons zorgen. Hoe donker ook Gods weg ons schijn, Hij toont weleens wie Zijn kinderen zijn. Geliefden, hoe zou ik kunnen denken dat Hij zo getrouw voor mij, onwaardige, wilde zorgen in het tijdelijke, door het geven van een godzalige man.

Zijn zorg zie ik als de Heere mij eens inleiden wil in het verbond dat Hij opgericht heeft in Zijn Zoon, dat met bloed verzegeld is. O, daarin zijn alle beloften ja en amen, naar ziel en lichaam beide!

Och, dat wij meer mochten leren afzien van onszelf en van alles wat buiten de Heere is, en meer leven en rusten in Hem, Wiens trouw nimmer feilt, en meer het geloofsoog geslagen mochten hebben op het eeuwig, bestendig goed, dat in Jezus voor ons is weggelegd. Zalig is het toch voor het hart als wij door genade de voorsmaakjes mogen genieten van het volzalig genot dat ons wacht als wij eens zullen aanschouwen van aangezicht tot aangezicht onze dierbare Jezus, onze Koning, en Zijn voor ons doorboorde handen en voeten. O geliefden, een blikje in die zalige toekomst doet al het aardse bitter verzoeten.

Nu, geliefden, de tijd ontbreekt mij thans om meer te schrijven, daar Weiland' gereed staat om te vertrekken en tot u over te gaan. Mijn hartelijke wens is dat de Heere zijn dienstwerk onder u mag zegenen en Gods Geest met Zijn Woord mag paren.

Ik verwacht dat ik nog eens de eer mag hebben enige letteren van u te ontvangen, gedachtig zijnde dat wij zo menig zalig uurtje tezamen geweest zijn. Nu niets weer van u te horen valt mij menigmaal hard. Nu, mijn waarde vrienden altezamen, zijt hartelijk van mij en mijn man gegroet, gij, oude moeder, vrouw Petersen, en kinderen, G. Petersen en vrouw, W. Ammerman en vrouw, Geertje Petersen, Grietje Jakob Andrus. Uw u liefhebbende zuster en vriendin

Martje F. Stapelaar

N.B.

De dochter van mijn zuster en Dirk N. Hikker, Elisabeth, is een zuster in de Heere.

1. Later ds. K.B. Weiland in Amerika.

Aan Geertje Petersen.

Lieve vriendin, heil!

Indien de Heere het geeft, gevoel ik mij gedrongen om u ook een lettertje te schrijven, ofschoon ik mij niet waardig acht om dit te doen, maar de liefde ertoe is zeer sterk. O, dat moet ik geloven, dat die liefdeband door God gelegd is, want anders kon ik zulk een sterke liefde tot Gods volk niet gevoelen, daar ik toch van nature geneigd ben om God en mijn naaste te haten. Och Heere, geef mij dan toch Uw Geest, want o, ik weet zelf niets en kan van nature niets dan alleen zondigen.

De wereld is mij een last en ik zou de gehele dag wel van mijn bezigheid willen afblijven, ja ervan weglopen en naar christenen gaan, en och, mocht de Heere, Die deze liefdeband gelegd heeft, ook Zelf de weg openen om bij christenen te komen en niet bij de wereld.

Maar och, ik ben zo zwak en zo zondig, ja mijn boze natuur gevoelt zich wél bij de wereld. O, dat heb ik erg met nieuwjaar moeten ondervinden. Hier kwamen vele mensen, en het was mij op het laatst zo naar en akelig. Och, ik kon om mijzelf niet denken. Het ging in een gesuis en drukte zo voorbij. Maar o, des avonds begon mijn geweten te kloppen! En de Heere liet mij mijn zonden zien. Een zware strijd volgde daarop. Want mijn boze natuur en de boze zonden zeiden dat ik maar in de zonde zou voortgaan en wel van zonde tot zonde.

Maar de Heere is weer genadig over mij geweest, en wilde niet dat ik verloren zou gaan. O, welk een onuitsprekelijke genade die de Heere nog aan mij bewijst. Toch heb ik

altijd met de zonde te worstelen. Maar o, lieve vriendin, met de klagende is de Heere toch ten goede, en die wil, zal Hij ook helpen, want voor zondaren heeft Hij toch Zijn bloed laten stromen. Doch men moet niet zondigen, wat Gods volk ook niet wil, opdat de genade des te meerder worde. En toch houdt het worstelen tegen de zonde, dewijl de natuur een dienstknecht der zonde blijft, niet op.

Verleden zondag, o, toen mocht ik mij zo geheel verliezen in Christus. Hij was mij alles. O, het was mij zo zalig en goed! O, wat moet de wereldling toch veel missen, al heeft hij ook nog zoveel schatten op aarde.

Nu, lieve Geertje! De Heere zij u genadig. Groet uw broeder G. Petersen van mij en wees ook hartelijk gegroet van uw u liefhebbende, maar onwaardige vriendin

Ike Ammerman

Geliefde vriendin Geertje Petersen en vriend Geert Petersen!

Genade en vrede vermenigvuldige u rijkelijk God de Vader, door onze Heere Jezus Christus. Amen.

De brief welke gij mij geschreven hebt, heb ik ontvangen. Deze heeft mij zeer verblijd, want ik moest zeggen: "God wist het, dat deze voor mij zo bemoedigend en voor mij nodig zou zijn." Ja, ik was met mijn gedachten in een zeer neerslachtige maalstroom. Ja, mijn ziel was tot stikken toe benauwd. Onder het melken van de koeien, toen mij uw brief gebracht werd, en toen ik uw brief las, mijn lieve Geertje, kon ik zo hartelijk met u instemmen, dewijl ik het juist zo in mijn hart bevond. Het was mij zeer onaangenaam dat gij aan mij niet eerder schreef. Ik dacht: gij beminde mij niet meer, want ik dacht: hoe zal dit ook? Wat zullen zij toch wel aan zo iemand schrijven als ik ben? Want ware ik bekeerd, ware het recht met mij, dan kon ik mij niet zo met de wereld kwellen.

En daarom, mijn lieve Geertje, toen ik verleden jaar nog bij u was, kon ik het niet geloven wanneer gij zo tegen mij klaagde dat gij u zo met de wereld kwellen moest, en dat uw begeerte was dat Jezus u van de aarde, van de zonde mocht verlossen en tot Zich nemen. O, mijn geliefde, dit mag ik bij tijden ook weleens recht gevoelen. Maar Van den Oever zei eens in een preek: "Als Jezus u bekeerd heeft, wilt gij wel aanstonds deze wereld uit. Maar gij moet nog eerst wat in deze woestijn omdolen."

Och, kon ik dit maar zo goed geloven als gij, dat Jezus mij bekeerd heeft. Ik denk, dan zou ik mij soms niet zo durven wegwerpen. Ach, het is met mij altijd tussen hopen en vrezen. Bij tijden mag ik zulks ook gevoelen. Maar ach, het is slechts een ogenblik, en dan is het weer weg. En ja, dan mag ik mij weleens zeer verblijden, dat Jezus nog eens weer naar mij omziet, en dat naar zo iemand als ik ben. O, dan is mij dit veel te groot. Ik kan dan zeggen, dat toen ik de laatste keer bij u op de Grövehorn was, het mij zeer goed was. Toen was het gedurig in mijn binnenste: "De God des heils wil mij ten Herder wezen. 'k Heb geen gebrek, 'k heb geen gevaar te vrezen." Ja, toen kon ik wel zingen, maar ik liet dit uit schaamte voor de mensen. Ja, mijn hart was brandende van liefde tot Jezus.

En dit mag bij ogenblikken nog weleens meer gebeuren en dan durf ik het niet wagen om te twijfelen, ja dan twijfel ik niet. Maar dan zeg ik: "Jezus heeft alles voor mij betaald." En dan gebeurt het ook weleens dat ik de satan door Hem in mij overwinnen mag en dat ik door Gods Geest zeggen mag: "Weg wereld, met uw schatten, gij kunt niet bevatten hoe rijk ik ben; ik heb alles verloren, maar Jezus verkoren." Maar o geliefde, dat is slechts voor zo'n korte tijd. En dan zijn er alweer zoveel vijanden, die mij van al het goede beroven. Ja, als een brullende leeuw komt de satan soms en soms als een engel des lichts. Maar als ik het dan nog maar altijd wist, dat het de vijand was!

En ach, ik kan het zoveel buiten Jezus uithouden. Jezus moet mij zo dikwerf met de roede slaan als ik tot Hem kom. Ach, wat ben ik een ellendig schepsel. Ik moet zeggen: "Och Heer', sla mijn ellende gade, tot roem van de genade, och help mij, eer ik sterf " Och, wat is het niet een strijd in deze wereld. Maar wanneer wij maar rechte strijders wezen mogen, dan zullen wij ook rechte overwinnaars worden.

Och, mijn lieven, ik kan u niet meer schrijven. Ik sprak gaarne wat met u van mond tot mond. Mocht dit nog eens zo zijn, en zo niet, mochten wij dan maar eenmaal bij elkander komen bij Jezus, alwaar wij eeuwig zullen aanschouwen van aangezicht tot aangezicht. Het is toch in deze wereld slechts een doorgang. Het zijn hier wel vele tegenspoeden. Maar als deze dan maar in des Heeren gunst wezen mogen, dan mogen wij ook toch nog zeggen: "Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, maar uit die alle redt hem de Heere." Maar ach, mijn geloof is nog zo zwak, zodat ik het niet recht wagen durf om mij onder Zijn volk te tellen. Toch moet ik zeggen: "Dit volk is mijn volk."

Doch, mijn lieven, ik moet scheiden met de pen, maar niet met mijn hart. Bid voor mij. Het gebed des rechtvaardigen vermag veel. Maar het gebed des goddelozen is de Heere een gruwel. Zie het ellendige over in uw vriendin en voorheen dienstwillige dienstmeid
Anke Alberts

P.S. Schrijf toch spoedig terug.

Geliefde vriendin Geertje Petersen, en vriend Geert Petersen!

Ik ben door des Heeren zegen nog gezond en dat hoop ik ook van u. Ik heb lang op een brief van u gewacht, maar ik kreeg hem niet. Ik hoop toch niet dat het uit liefdeloosheid voortvloeit. Gij moet het weten of gij het nog langer uitstaan kunt.

Ik gevoel mij thans genegen om u enige woorden te schrijven. Maar och, wat zal ik, ellendige, ook schrijven? Gevoelde ik maar zo recht dat ik een ellendige ben. Och, mijn lieven, wat kan de mens al niet buiten Jezus houden! En ach, des Heeren volk is niet alleen nog zo werelds, maar het wil Jezus altijd de weg zo wat voorschrijven, welke Hij met hen gaan zal. Maar Jezus wil geen gegeven goed. En och, ik doe het zoveel, en wil anders dan Jezus wil. Ik moet wel zeggen: "Jezus kan met mij niet te doen hebben." Ik denk soms: Zoals ik er één ben, is er niemand. Want ik moet mij soms zo met de wereld kwellen, en ik geloof dat van anderen niet.

Maar och, ik moet hiermee maar ophouden. Nu wil ik iets van mijn reis meedelen. Toen ik de laatste keer bij u was, viel het mij hard om van u te scheiden, dit weet gij. Maar toen ik in het schip was, kwamen mij de woorden voor: "God zal Zelf zijn Leidsman wezen, leren hoe hij wand'len moet." En na een korte tijd heette het al in mij: "Komt, gij allen, komt tot Hem, zondaars, komt, wat zal u hinderen? Hij maakt zondaars tot Gods kinderen."

Toen kon ik wel zingen. Maar waar ik ook kwam, het was mij alles zo vreemd. Toen ik de stad Emden, Oost-Friesland, uitging, heette het in mij: "Had ik nu gezelschap, dan snelde de tijd eerder voorbij." En ziet, er kwamen twee daar ik geheel mee reizen kon. Maar ik kreeg te zien hoe ik ook te veel gewicht hieraan hechtte, waarin de satan ook alweer zijn rol speelde. Ik mocht hem weerstaan.

Hieronder smolt ik in tranen weg. En och, mocht ik zeggen is het in waarheid geweest, dan heb ik deze weg, namelijk naar de Roode schuur, zuchtende en bedelende afgelegd. En ik moet zeggen: de tijd was eerder voorbij dan ik eraan dacht. Ja, mijn lieven, de mens bedenkt zijn weg, en God bestiert zijn gangen.

Toen ik op de Roode Schuur was, vond ik ook geen rust. Ja, het was mij daar benauwd. Op de weg naar huis riep ik tot Jezus. En ach, ik zou Hem wel hebben willen dwingen. Er kwamen wel troostwoorden op in mijn gemoed, doch die hadden geen vat op mij en gaven ook geen verkwikking. Dan moest ik het alweer zeggen: "Jezus kan met mij niet te doen hebben, want als dit van Jezus is, dan werp ik Hem Zijn eigen werk voor Zijn voeten."

Toen ik des avonds te Rijsum kwam, had mijn vader veel te spreken, maar ik kon niet spreken, maar moest eerst in tranen wegsmelten. En zo ging het waar ik ook kwam.

De andere dag, toen ik opstond, waren mijn gedachten bij Jezus, en bij u. En dan was het mij weer eens alsof ik van God en mensen verlaten ware! En dan dacht ik: Was er maar een mens die zo was als ik, waarmee ik spreken kon. Maar ach, ik vond niets waarmee ik mij troosten kon. Toen vroegde mij iemand of wij zondag naar Kampen zouden gaan, en horen daar H. Heikens, leraar van een toenmaals op zichzelf staande gemeente.' Ik scheen daartoe aanstonds ook geen zin te hebben. Doch des zondagsmorgens kon ik bijkans de tijd niet afwachten. Toen wij des middags er naartoe gingen, zei ik: "Ik ga erheen om wat te halen, doch ik zal mij wel bedriegen." Heikens predikte toen over de Emmaüsgangers, en mijn lieven, ik moet zeggen: Indien Heikens de gehele week in mijn hart geweest ware, dan had hij niet duidelijker de toestand daarbinnen kunnen schetsen. Bij tijden mocht ik er nog onder wegzinken, en bij tijden kon ik mij verblijden. Ik eindig met de pen, maar niet met het hart. Zie het ellendige van uw vriendin over.

Uw voorheen dienstwillige dienstmeid, die zich noemt

Uwe vriendin, **Anke Alberts**

Ogleweerden, 25 April 1858

P.S. Donderdag de 29ste April, zo er niets in de weg komt, kom ik en haal mijn kleerkist.

1. Gezien de tijdsaanduiding is dit waarschijnlijk een toevoeging van ds. Meinders.

South Holland, de 29ste Mei 1878

Mijn hartelijk geliefde echtgenoot!

Door des Heeren goedheid kan ik u meedelen dat ik nog recht gezond ben, en hoop dat gij ook nog in dit voorrecht moogt delen. En de Heere geve dat wij na verloop van enige dagen elkander in welstand mogen ontmoeten en groeten. Och, ik gevoel wel mijn eenzaamheid, en ben wel veel met de gedachten bij u, en verlang ook wel dat wij weer bij elkander kunnen zijn, maar nochtans moet ik zeggen: De getrouwe Jehovah ondersteunt mij, zodat ik tot dusver mijn weg met stille onderworpenheid lopen mag, hopende op mijn God, dat Die het wel zal maken.

Ik ben tot dusver voor kwellingen bewaard gebleven en heb des nachts nogal goed kunnen rusten. Het scheiden van u, die mijn dierbaarste op aarde zijt, en nu zover in den vreemde vertoeft, was mij wel hard. Te huis komende heb ik eerst mijn knieën gebogen. En toen werd het mij beter, zodat ik al mijn bezigheden verrichten kon. Een ogenblik later kreeg ik het versje: "Zend, Heer', Uw licht en waarheid neder" in de gedachten. En dit mocht ik zo biddende begeren en er nog bijvoegen: "Mocht de Heere mij Zijn nabijheid schenken, dat die mijn ledigheid mocht vervullen" en op Zijn gunst was ik wachtende.

En dan had ik nog veel troost uit de preek van maandagmorgen, 1 dat de Heere ook onze God en Vader was en ook als zodanig voor Zijn volk zorgen wilde, en toch vooral

voor Zijn dienaren, die Hij roept om Zijn mond te wezen tot het volk. En dit mocht ik geloven, daar de Heere toch Zijn vrije goedheid aan ons beiden heeft doen ondervinden. En hoewel ik onze diepe afhankelijkheid van dat hoge Wezen gevoelde, mocht ik Hem toch vertrouwend wijzen op Zijn vaderlijke voorzorg.

Ik mag wel zeggen dat ik u met mijn zuchtingen onophoudelijk vergezel, uitgezonderd de tijd dat ik rust. 's Vrijdagsnamiddags ontving ik het telegram, waarmee ik zeer verblijd was. Ik gevoelde een sterke verkleefdheid en liefde tot u, maar ook tevens tot mijn God, Die het tot dusver alles welgemaakt had, en zei in mijn eenvoudigheid: "Ik zal dan ook niet nalaten om de Heere te danken." En zo ga ik tot dusver in stilheid mijn weg, zodat ik wel zeggen mag dat mijn ziel u achteraan kleeft. Nu ben ik wel een weinig teleurgesteld, want ik hoopte een briefje te ontvangen, maar er was geen goede tijding, want er was geen brief. Maar ik hoop dat ik er morgen één zal ontvangen. Ik ben er stil onder.

En och, de Heere geve ons dat wij onze weg op Hem mogen kunnen wentelen. Want Hij zegt toch: "Ik zal u leiden naar Mijn raad en daarna in heerlijkheid opnemen." Mochten wij dan maar aan Zijn voeten zitten.

In de gemeente is, zover mij bekend is, alles wel, uitgezonderd dat vrouw Schaap ziek is en erg zwak, zodat zij bestendig aan haar leger gebonden is. Mocht de Heere haar weder oprichten!

De ouderling A. van Drunen heeft gistermorgen een preek gelezen uit Groenewegen over Ps. 112:4: "Den oprechten gaat het licht op in de duisternis." Het was mij onder het lezen van deze predicatie bijzonder goed.

Nu, mijn geliefde echtgenoot, de Heere zij met u en spare u bij de gezondheid. Hij ondersteune en sterke, bemoedige en vertrooste u, en leide u na volbracht dienstwerk tot mijner en uwer blijdschap weer veilig huiswaarts.

Ik eindig met de innigste en hartelijkste groeten.

Geertje Meinders, geb. Petersen

1. Waarschijnlijk Tweede Pinksterdag. Hoewel Amerika geen tweede feestdagen kent, hebben de emigranten hierin wellicht soms hun eigen gewoonten vastgehouden.

De levensavond van ds. Meinders

Mevrouw Meinders overleed op 21 februari 1891. Ds. K. Kreulen uit Kalamazoo leidde haar begrafenis. Eenzaam bleef ds. Meinders achter. Het schrijven van polemische artikelen in het blad *De Grondwet* tegen de ontwikkelingen in de grotere gereformeerde kerken gaf hij nu op. Wel bleef hij boeken en brochures vervaardigen, onder meer over het verschil tussen infra- en supralapsarisme. Hij schreef niet "om dezen of genen, of om dit of dat genootschap, zoo onder water door te wonden, of om iemand een steek te geven," maar "mocht het nog een middel in de hand des Heiligen Geestes zijn, dat de zuivere waarheid, die naar de godzaligheid is, meer en meer triomfeere over de leugenleer, die tot verderf en ondergang van den mensch verstrekt en tot oneer en belediging van Jehovah."

Er rolde een tweedelige Catechismusverklaring van de pers en de predikant publiceerde ook de autobiografie van zijn vrouw, die ze gedeeltelijk zelf had geschreven, terwijl het merendeel door de predikant werd samengesteld uit de herinneringen die hij uit haar mond had vernomen.

Ds. J. van Zweden schreef later: "Benevens andere geschriftjes gaf Ds. Meinders ook een Catechismus in druk, hier en daar in Amerika welbekend. Zijn Godvrezende vrouw schreef over haar leven en ervaring, dat alles ook in druk verscheen, wel waardig gelezen te worden."

De laatste levensjaren van de dominee van South Holland waren ook in kerkelijk opzicht eenzaam. In november 1892 verbrak Kalamazoo de banden met South Holland en sloot zich aan bij de Christian Reformed Church.

Na Meinders' overlijden is de band overigens hersteld: in 1909 voegde Kalamazoo zich bij de Netherlands Reformed Congregations (Gereformeerde Gemeenten), waartoe inmiddels ook South Holland weer behoorde. In 1892 bleef Meinders' gemeente echter moederziel alleen achter.

Ds. Meinders werd tijdens zijn laatste levensjaren verzorgd door Margaretha de Jong, over wie ds. C. Bode later schreef dat ze "dezen thans overleden leeraar in zijn laatste levensjaren van groote zwakheid en bekommernis, zoo trouw en zorgvuldig heeft bijgestaan."

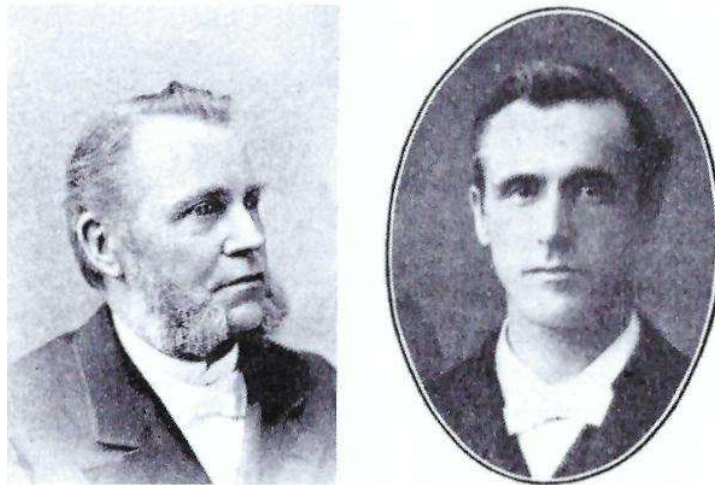
Vanaf 8 juli 1900 kon ds. Meinders niet meer voorgaan. Hij had Gods Woord veertig jaar mogen uitdragen.

Postume spijtbetuiging

In 1902 kreeg hij prof. G.K. Hemkes uit Grand Rapids, ds. P. van Vliet uit Munster (Indiana) en de heer J. Meeter uit het naburige Lansing (Illinois) op bezoek.

"Onze broeder was zeer blij dat wij hem kwamen bezoeken en zeide dat ook," schreef prof. Hemkes later. "Wij antwoordden daarop: Ja, broeder, gij hebt wel een formeele kerkelijke fence (omheining -LV) rondom u en uwe gemeente gebouwd, maar er is gelukkig nog een hek in om er door - en tot u te komen. Ja, ja, zei hij glimlachend, dat is ook zoo. Hij was toen reeds zwak en sprak zacht. Wat zijn geloofsleven betrof, dat ging op en af; nu meer vertrouwend, dan meer bevreesd. Wij verstonden hem, omdat afwisseling van licht en duisterheid ook aan ons niet onbekend was. Van af het ogenblik dat wij hem in 1877 leerden kennen kregen wij den goeden indruk: Ds. Meinders is een gekende des Heeren. En nu klaagde hij dikwerf en ook in het laatst over groote duisternis (...), maar wat zal men daarvan zeggen? Wel is het licht voor de

rechtvaardigen gezaaid en vrolijkheid voor de oprechten van harte, Ps. 97:11; wel blijft waar het spreekwoord der ouden, dat op een nauw leven van een Christen gewoonlijk een ruim sterven volgt; maar de Schrift leert ons ook, dat de Heere soeverein is en vrijmachtig in zijne bedeeeling. Maar de Christen heeft van zijne zijde noodig altijd te bidden, dat de Heere hem leide en houde in zijnen weg, die in zijn woord ons is aangewezen."

Prof G.K Hemkes. Ds. P. van Vliet.

De bezoekers probeerden een verzoening tot stand te brengen tussen ds. Meinders en de Christian Reformed Churches (CRC), die hij zestien jaar geleden had verlaten. Kort daarna, in juni 1902, schreef de oude predikant een brief. Die gaf hij aan zijn zwager ds. C. Bode. Ds. Bode stond in de Christian Reformed Church van Ackley (Iowa) en bezocht zijn zwager regelmatig als hij ondeiweg was naar Grand Rapids. Ds. Meinders vroeg hem deze brief pas na zijn overlijden te publiceren. In de brief schreef ds. Meinders over de breuk met de Christian Reformed Churches: "Ofschoon toen ter tijde vast geloovende zulks te moeten doen, bleek mij van achteren en beken ik gul, dat deze stap in overhaasting is geschied en het mij zeer spijt, dat die verwijdering heeft plaatsgevonden. (...) Ik heb na de afscheiding van de Chr. Ger. kerk veel verdriet gehad."

Door sommigen zijn deze zinnen geïnterpreteerd als spijt over de geslagen breuk. Volgens de geschiedschrijver van de Christian Reformed Churches, dr. H. Beets, "levert het dankensstof." Anderen dachten echter dat ds. Meinders alleen zijn leedwezen betuigde over het overhaaste van zijn vertrek en dat zijn bezwaren zo groot en fundamenteel waren geweest, dat hij over het vertrek zelf geen spijt had. Gezien de ontwikkelingen in de C.R.C. na zijn vertrek zullen zijn bezwaren ook eerder groter dan kleiner geworden zijn.

Na de afscheiding had de predikant van South Holland veel verdriet gehad, schreef hij: binnen zijn nieuwe kerkverband kwam het al snel weer tot een breuk, goede vrienden verlieten zijn kerkeraad en gemeente, zijn vrouw overleed en ook waren geestelijke bestrijdingen zijn deel. En wat zou er na zijn overlijden van zijn gemeente worden? Het typeerde wellicht de gemoedstoestand van ds. Meinders dat hij op het laatst van zijn

leven tegen een zielevriendin zei: "Ik heb in al die jaren van mijn bediening maar weinigen van Gods kinderen blijmoedig zien heengaan."

Ds. C. Bode bezocht hem toen hij op weg was naar de synode van de Christian Reformed Churches. "Hij was zwak, klaagde over groote duisternis, deed ons de hartelijke groete mee aan de synode. Hij zeide: Ik heb een verkeerden stap gedaan de Chr. Geref. Kerk te verlaten, ik heb in dezen gedwaald en zou graag zien dat nog bij mijn leven alles naar den koninklijken weg nog weer in orde kwam."

Toen ds. Bode deze woorden publiceerde, was ds. Meinders zojuist overleden, zodat hij deze zinsneden niet meer kon verduidelijken. En het was ook niet meer controleerbaar of hij het werkelijk zo gezegd had. Een verzoek om toelating heeft ds. Meinders in elk geval niet ingediend.

Grafstenen

Pal naast 's werelds grootste lijksteengroeve ligt de begraafplaats Homewood Memorial Gardens. Op een gedeelte ervan zijn tal van Nederlandse namen op de grafstenen te vinden: Verhagen, Rozeboom, Verkalk, Van der Vliet, Ravesloot, Sterk, Jonkman, Ippel, Pals, Van Drunen.

Voor ds. Meinders en zijn vrouw zijn twee eenvoudige, smalle zerken opgericht. Eén zijde ervan is nauwelijks leesbaar doordat ze aan het zonlicht zijn blootgesteld. Een ander deel van de tekst gaat onder een dunne laag mos schuil. "We zijn bang dat we de stenen beschadigen als we proberen hen schoon te maken," zei J.J. Witvoet, bestuurslid van de gemeente, in 2002 tijdens een bezoek aan de begraafplaats.

Ds. C. Vogelaar, predikant van de Gereformeerde Gemeente van Grand Rapids-Beckwith Avenue, bezocht het kerkhof al eerder. "Vroeger is South Holland gediend door ds. E.L. Meinders, die er dertig jaar gestaan heeft," schreef hij. "We stonden nog bij de graven waar hij en zijn vrouw begraven zijn. Sobere gedenksteden geven de laatste rustplaats aan van beide pelgrims."

Ze kwamen "op Gods tijd aan in de Kerk die niet verscheurd en verdeeld is, soms door menselijke dwaasheid, maar waar God alles is en in allen."

"Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven..." vermeldt de grafsteen van mevrouw G. Meinders-Petersen.

Ds. Meinders besloot haar autobiografie met het grafschrift dat hij (in het Nederlands) op haar zerk had laten zetten:

"Hier rust het stoflijk deel van Juffrouw Meinders, Geertje F. Petersen, geboren den 6den Juni 1832, te Visquareh Oost-Friesland, gestorven en in den Heere ontslapen den 21sten Februari 1891 te South-Holland, Ill. In leven zoo teerbeminde echtgenoot van Ds. E. L. Meinders, Herder en Leeraar bij de W H. Geref. gemeente te South-Holland, Ill. Ps. 26:6: 'Ik wasch mijne handen in onschuld, en ik ga rond uwen altaar, o Heere!'"

Ds. W.C. Lamain zei later eens in een preek in Grand Rapids: "Ik ben eenmaal diep getroffen, een paar jaar geleden, toen we met enkele vrienden hier uit de gemeente op een begraafplaats waren in South Holland. Daar werden we gewezen op de graven van die ontslapen leraar, die daar zoveel jaren gearbeid heeft, ds. Meinders, en zijn vrouw. Op zijn graf staat een tekst uit de Spreuken, welke weet ik niet meer, maar wel dat er op haar graf gebeiteld staat: "Ik wasch mijne handen in onschuld, en ik ga rondom Uwen altaar, o Heere!" Het heeft me zo aangegrepen dat ik er nog vaak aan terugdenk. Dat waren haar woorden die ze gebruikte toen ze stierf. Wat is dat groot, als een mens dat kan zeggen als hij gaat sterven."

*Rechts de grafsteen van ds. Meinders, links die van zijn vrouw.
De tekst erop is nauwelijks meer leesbaar.*

Als overlijdensdatum van ds. Meinders is weleens 6 juli 1904 vermeld, maar wie zijn steen van dichtbij bekijkt, ziet 5 juli als datum ingebeiteld staan. Hij ging op 77-jarige leeftijd heen naar de plaats waar geen moeite en kerkstrijd meer gevonden worden. Het overlijdensbericht bereikte zijn zwager ds. C. Bode in Kanawha (Iowa) te laat om de begrafenis nog te kunnen bijwonen. Ds. Meinders was, zoals ds. C. Hegeman schreef, "ingegaan in die rust, die er overblijft voor het volk van God. Hij blijve echter in onze herinnering leven als een kampvechter voor de zuivere leer. Zij de gedachtenis des rechtvaardigen velen tot zegening."

Ds. Meinders had bepaald dat zijn bibliotheek, "behelzende uitnemende werken" (aldus bibliothecaris prof. G.K. Hemkes), na zijn overlijden aan de Theologische School van de Christian Reformed Churches in Grand Rapids geschonken moest worden. Daar werden ze afzonderlijk neergezet, onder het opschrift "Memorial of Rev. E. L. Meinders."

Later vroeg ds. G. Bieze zich in een van zijn geschriften af wie de Nederlandstalige boeken (waaronder tal van oudvaders) van ds. Meinders nog kon lezen, maar ook wie na alle veranderingen in de Christian Reformed Churches nog begerig zou zijn om deze bevindelijke geschriften ter hand te nemen.

MEINDERS, Ede Luurs (1827-1904)

Het geboortedorp van Ede Luurs Meinders lag in het noordwesten van Duitsland, hij schreef veel in de taal van Nederland, maar Amerika was het land waar hij 44 jaar diende in Gods Koninkrijk. Ede Luurs Meinders kwam uit Oost-Friesland. Hij werd op 1 juni 1827 geboren in Manslagt, een dorpje gelegen ten noordwesten van Emden.

Zijn ouders bezagen vol zorg de achteruitgang van hun kerk. Zelf behoorden ze tot de trouwe bezoekers van de gezelschappen. Daar hoorden ze spreken over de gangen en standen in het genadeleven en kregen ze het geestelijk voedsel dat hun in de kerk onthouden werd. De jonge Ede las de geschriften van ds. H. de Cock en andere rechtzinnige predikanten. Door zijn gereformeerde ideeën kwam hij al op zestienjarige leeftijd in aanvaring met de plaatselijke predikant.

Het was in 1854 dat het uur van Gods welbehagen voor Ede Meinders aanbrak. Van jongsaf aan had hij een ernstig leven geleid en veel geschriften onderzocht, maar dat was alles te kort voor de eeuwigheid. Hij werd ontdekt aan zijn verloren staat en kreeg de onmisbaarheid van een Borg in te leven. Het behaagde de Heere echter ook Zich aan zijn ziel te openbaren. Niet lang na zijn emigratie naar Amerika mocht hij weten dat zijn zonden waren gewassen in Christus' bloed.

Vele Oost-Friezen trokken in de jaren vijftig van de negentiende eeuw naar de overkant van de Atlantische Oceaen. Meinders ging in 1857. Hij werd boerenknecht in Ridott (Illinois) en sloot zich daar aan bij de Hollandsche Gereformeerde Kerk (de latere Reformed Church of America, die in 1624 door Nederlanders was gesticht).

Niet lang daarna wist hij zich geroepen tot het predikambt. De kerkenraad van Ridott gaf hem in 1860 toestemming om als evangelist te gaan werken onder een groep Oost-Friezen bij Whiterock (Illinois), een dertig mijl ten zuiden van Ridott. 's Zondags preekte hij er op twee verschillende plaatsen. In de week verdiende hij als boerenknecht de kost. In later jaren zouden er op twee plaatsen in deze streek gemeenten ontstaan. Meinders was toen al van standplaats veranderd en oefenaar van een groep Oost-Friezen in Forreston geworden.

In deze gemeente kwam het tot een botsing tussen de verschillende stromingen. Meinders werd ervan beschuldigd een onruststoker te zijn en de classis Wisconsin wilde in 1864 dat hij vertrok. Men liet er ook geen onduidelijkheid over bestaan dat Meinders vanwege zijn prediking niet tot predikant geordend zou worden.

De oefenaar kwam nu met zo'n zeventig personen buiten de Hollandsche Gereformeerde Kerk te staan. Nog enkele jaren diende hij deze groep, die hem in staat stelde aan het Dubuque Seminarie van de Presbyteriaanse Kerk opgeleid te worden tot predikant.

In 1867 vertrok Meinders naar Steamboat Rock (Iowa), waar steeds meer van zijn landgenoten kwamen wonen uit Illinois of regelrecht uit Oost-Friesland. Ook in de Presbyteriaanse Kerk kwam hij echter niet tot de volle bediening. Men weigerde hem te examineren, omdat hij zich kritisch had uitgelaten over de koers die deze kerk was ingeslagen. Meinders nam geen blad voor de mond als het om de waarheid ging en daardoor kwam het diverse malen tot een breuk. Anderzijds blijft het een vraag of hij zich van tevoren voldoende op de hoogte stelde van het reilen en zeilen van de nieuwe kerkverbanden waarbij hij zich aansloot.

Met zijn gemeente in Steamboat Rock trad hij in november 1867 toe tot de Ware Hollandsche Gereformeerde Kerk (de latere Christian Reformerf Churches). Op 9 januari 1868 werd hij vervolgens tot predikant bevestigd. Binnen het jonge kerkverband, ontstaan op 8 april 1857, nam hij al gauw een vooraanstaande plaats in. Van de acht predikanten was hij de enige die een theologische opleiding had genoten. Hij sprak drie talen (Duits, Nederlands, Engels), beheerste ook Hebreeuws en Grieks en had een vruchtbare pen. Diverse taken werden hem toebetrouwd. In het jaar dat hij als predikant was bevestigd, trouwde de 40-jarige ds. Meinders op 11 oktober met Hilke Bode, een 29-jarige weduwe met één kind. Zij kwam uit ds. Meinders' vroegere woonplaats Ridott.

Na een huwelijk van ruim acht weken moest hij zijn vrouw echter weer afstaan. Ze overleed op 8 december aan de verwondingen die ze vijf dagen eerder opgelopen had toen haar paard op hol was geslagen en ze van de wagen afgeslingerd was. Zo moest ds. Meinders twee maanden na zijn huwelijksdag de begrafenis van zijn eigen vrouw leiden.

Op 12 mei 1870 hertrouwde hij met een van zijn gemeenteleden, de **38-jarige Geertje Frederik(s) Petersen**. Het huwelijk duurde 21 jaar, hoewel ds. Meinders aanvankelijk aangevallen werd door de vrees dat hij zijn tweede gade ook wel spoedig zou verliezen. Geertje was ook afkomstig uit Oost-Friesland, waar ze op 6 juni 1832 in Visquard geboren was. Het overlijden van een van haar zusters in 1852 was in Geertjes leven en in dat van haar broer tot een eeuwige zegen gesteld. In Visquard waren de Petersens nadien de enigen die naar een afgescheiden gemeente gingen. De spot en hoon die daarom hun deel waren, zullen in 1866 ertoe bijgedragen hebben dat ze naar Amerika emigreerden.

Het eerste kind van het echtpaar Meinders werd in 1871 dood geboren, het tweede overleed in 1873 kort na de geboorte. In 1874 ging ds. Meinders naar zijn vierde standplaats. Hij keerde terug naar de staat Illinois en werd daar op 15 maart door ds. W.H. Frieling bevestigd in South Holland, een plaats onder de rook van Chicago. Hij was de eerste predikant van deze gemeente, die de volgende negen jaar uitgroeide tot 250 leden en doopleden.

Op 11 juni 1886 brak ds. Meinders voor de derde maal met een kerkverband vanwege verontrustende ontwikkelingen die hij signaleerde en waartegen hij zijn stem verhef. Op de synodes van 1884 en 1886 vond hij geen gehoor voor zijn bezwaren, waarna hij

met zijn gemeente de Ware Hollandsche Gereformeerde Kerk verliet. Later zou hij toegegeven hebben dat dat wel wat abrupt gebeurd was. In zijn Apologie en Afscheiding zette hij de beweegredenen voor de breuk uiteen.

In september 1886 sloot South Holland zich, na een ontmoeting met ds. C. Vorst en ouderling J. Boot uit Grand Rapids, aan bij de Nederlandse Gereformeerde Gemeenten (Netherlands Reformed Congregations), een wat los-vast verband dat op 8 januari 1877 was ontstaan en dat uiteindelijk uitgegroeid is tot de huidige zusterkerken van de Gereformeerde Gemeenten. In 1890 bevestigde ds. Meinders in Kalamazoo oefenaar K. Kreulen opnieuw tot predikant. Ook met voorgangers uit andere verbanden had hij wel contact.

In zijn eigen gemeente werd de pastor zwaar beproefd. Veel leden en ook de drie ouderlingen keerden terug naar de Ware Hollandsche Gereformeerde Kerk. Het ledental daalde van 226 in 1886 tot 64 in de zomer van 1890. Ook van Gods kinderen, aan wie het echtpaar Meinders zich met nauwe banden verbonden voelde, gingen er heen. Geertje Meinders-Petersen kreeg echter te geloven dat temidden van alle stormen een klein overblijfsel gelaten zou worden.

De domineese van South Holland overleed op 21 februari 1891. De begrafenis werd geleid door ds. K. Kreulen uit Kalamazoo. Ds. Meinders verzorgde enige tijd later de uitgave van de autobiografie van zijn tweede vrouw. Zelf schreef hij ook nog diverse boeken. De laatste jaren van zijn moeitevolle leven was hij nauwelijks meer in staat om ambtelijke arbeid te verrichten. Op 6 juli 1904 is "de door Gods Geest beweldadigde ds. E.L. Meinders," zoals ds. W.C. Lamain schreef, heengegaan naar de plaats waar geen moeite en kerkstrijd meer gevonden worden.

Zijn gemeente heeft na ds. Meinders' overlijden geen predikant meer gehad. Het ledental nam verder af. Sinds 1960 is er geen ouderling meer en de laatste diaken vertrok al in 1950. Nog altijd is er echter een overblijfsel gelaten, zoals de predikantsvrouw te geloven had gekregen. De kleine gemeente komt zondag aan zondag bijeen in het kerkje waar vroeger ds. Meinders preekte. Men beluistert er preken via de cassetterecorder. In de jaren tachtig en negentig is de oudste en kleinste van de Netherlands Reformed Congregations weer licht gegroeid.

Geschriften

Gedachten over een algemeen, onvoorwaardelijk aanbod van genade, z.p. z.j. (heruitgaven: Enkhuizen 1936 en Enkhuizen z.j.).

De voor- en onderwerpelijke godsdienstleer des Bijbels, in korte trekken ontwikkeld en voorgesteld en de bestrijdingen door het zielverdervend ongeloof en de vurige pijlen des satans, met betrekking tot dezelve, inde harten van des Heeren Gunst- en Bondvolk, z.p. 1885 (heruitgave Leiden z.j.).

De verschillende opvatting omtrent de prediking, z.p. 1886.

Apologie en Afscheiding, z.p. z. j.

Voor- en nawoorden in: G.F. Meinders-Petersen, De gedachtenis des rechtvaardigen, z.p., 1893 (Engelse vertaling: The memory of the just: a short description of the life and blessed death of Mrs. Geertje F. Meinders).

Samenspraak tusschen Pieter, Frederik en Hendrik, De moderne theologie in hare onderscheidene soort in vroegeren en lazeren tijd, Holland (VS.) 1893.

Verklaring van den Heidelbergschen Catechismus, Holland (VS.) z.j.

Overgenomen:

Predikanten en oefenaars, Biografisch woordenboek Kleine kerkgeschiedenis.

Redactie P. van de Breevaart, Dr. H. Florijn e.a.